

B.E.V.

1043

276

Biblioteca

TEOLOGICILOR ROMANI

din Bucaresta

no. 510

Moise Sora Noamly

Moise Sora Noamly

OMU DE LUME

N. 236.

s é u

Sontice Regule Cuvîntiei, gratiei, mai
alesului modu a vietiei, și a adeveratelor
blândetie spre întribuintiarea tenerimei
Romanesci

A c u m

Antea pe linba Daco—Romană
tradusu, și adausu

d e

VASILIE GERGELY de CSOKOTIS,

Theologu absolutu din Diecesul' Munca-
ciului in Convictul' Impêrâtescu
din Vienna

Cu spesele Domnului Georgie
Const. Darvar.

In Vienna, 1819.

In Tipografia lui Dimitrie Davidovics.

Multora nu voi plăce, mai multora
voi plăce.

Domnului

Georgie Constantinu Darvar,

nascutu in Clisura de Macedonia

a c u m

Cetetienescu negutiătoriului, și avuitoriului
a mai multe case de Vienna ferbente zelosul
lui spre cultura Romane năției sale cu innal-
ta pretinire închinatu.

Domini

Georgii Constantinii Davari

Wassili in Cilicia de Macedonia

2. 1. 1. 1.

etiam in Macedonia, et in Macedonia
et in Macedonia, et in Macedonia
et in Macedonia, et in Macedonia
et in Macedonia, et in Macedonia
et in Macedonia, et in Macedonia

Multi Onorate Domnule!

Cartea aquésta este o probă primare, un
lucr de ânteu al'meu mai nedeplinit, de-
uât si potâ rădica ascultarea Domniei tale
împlinirea dorirei méle singurâ; numai cu-
atu arsătore cunoscântia inimei me încume-
de ame întorquere la Multi onorată Dom-
iea ta! quarele indatô cu rarâ bunitate în-
edântindumé despre voirea ta întrecuși
teptarea zóleloru mele pentru bunul' de
publicu, prin quare cu atâta multiemitâ me
indatoritu, quatu macar quele mai mici
emne a marelui său zelu, cu quare nease-
nénatu altora te porți spre cultura Românilor
mai prin aque voiú pote arétare, de voiú
de soiutu Lumei, ché singuru qua unu
ednigu médulariu a Impêrâției, și Românu
devêratu te ai alesu gata folositoriú, și repede
utătoriú mie querendu mâna îndemânătore
ua si potú dare la Tipariu Prefacerea aquésta
elârgu cu queva adausaturi tocmitâ, lucru in-
ne micu, tâtuși poporului, mai alesu tène-

rimei de Românii pentru cuprinsul' materiei sale plăcutu, și de folosu, de qui așa birgătitu spre împlântarea ortografiei a literelor strămoșesci, și prin trănsele cultura națională

Bine voiesce dară Premultu onorabil Domnule, și caldu Patrónu a polirei Romanilor Frătiilor tui nu atâtă pentru mène, quatu pentru fericirea, și bunu sporiul' înaintea totu poporului Românesc cu dodata Bunătate a primi cartă aquesta, que o dedicatie cu que mai în naltă pretuire, qua prachiara debine facerea aquesta una cu numetuu pururea cunoscutu, și lăudatu și remăla Români. Afară de aqueste, pe lóngă mulțămirea que fôrte frumôsă pentru tempuranie și vecinică fericirea tă lui Dumnezeu ne încetatu rugându-mă voiui fi.

a Domniei Tale

dreptu pretiutoriu

VASILIE GERGELY,

SCURTA INDIREPTARE

a dicerei aforă, seu pronun-
tiatei Litereloru Daco-Roma-
nesci.

Fiindu noi cu Linbâne cu totu Români,
adechê: fii Romaniloru queloru vechi, qua-
rii cu Literele Latine, și nu cu slovele ci-
rilicesci de amu sau intribuintiatu; nu nu-
mai se cuvine, ma tocma de opu este pen-
tru mai ușorâ polirea linbei se le luomu êrô,
și in susu, și cu dinsele se treimu.

Aqueste se inpartu în două părți: de sê-
ne, și inpreună sunătore.

De sênesunătore, adechê: vocale sânt
quinqi: a, e, i, o, u, quelelalte tôte in-
preună sunătore, seu Consonante sânt.

Diftongi, seu de sêne sunetore la olaltâ pu-
sâ pe largu luându atâtiâ sânt, înquâte moduri
se potu insênesunătorele aduna la olaltâ. p. e :
aa, ae, ai, ao, au — ea, ee, ei, eo, eu, —
ia, ie, ii, io, iu — oa, oe, oi, oo, ou —
ua, ue, ui, uo, uu.

A, a. Latinescu seu a Romaniloru queloru bêtrâni, cu midlocirea sloveloru cirilicesci in trei forme se scrie: a. z. ʌ. A sunâ quasi la Latini. p. e. anu, acu, aducu. z, dâ unu sonu de midlocu intra a, și e, p. e. mâru, ʌ sunâ din gûrtu, și quam pe nasu. p. e. câne, cându s. q. l.

Noi pêntru scrisorea cu Litere Latine, pe quâre nu așia demult mai Mari nostri le lapidarô amu alesu aquestu semnu (^), érô dupo alții mulți filologi (') quare dupo cerșunea lucrului se pune nu numai de a supra lui a, qui și queloralalte vocale e, i, o, u spre aretarea pronuntiatiei cirilicescului z, quarele ne insemnate cu disulu semnu se dicu aforâ quasi la Latini. — Pe ʌ de totu a forâ, qua nu a Romaniloru, ma dela alții iuprumutatu lăsândul'. p. e. armâ, faciê, Sănitate, lôcuire, vorbû.

C, c. Inainte de e, i, si dice quasi ʎ Cirilicescu, ts Ungurescu, p. e. cercu. — érô inainte de a, o, u, quasi k, ungurescu, nemtêscu; cirilicescu p. e. caru, corbu, cucurbeu.

Ç, ç. Cu còda se dice quasi ʒ cirilicescu, ʒ nemtiescu, tz ungurescu, p. e. çiçina.

D, d. Cu còda inainte de e, i, dilu afarâ quasi ds, seu z. p. e. dece, Deu, di, s. q. l.

E, e. Quasi mai din susu. Êrô insemnatu cu accentu (é) se dice quasi ea. p. e. mērgâ, in locu de meargâ.

G, g. Inainte de e, i, sunâ precum și cîrili-nescut ѣ, galicescul ge, ungurescul ds, zs. p. c. ângeru, geme, ginere, — luandu a-fară numele proprie p. e. Georgie. êrô in-ainte de a, o, u, quasi la Latini. p. e. gatescu, gondâ, gustu.

H, h. Esi ține spiratia sua p. e. hamu, har-nicu, într'une ori se pune dupo g, c. fôrê de a se dice aforâ, numai qua se esi tinâ literele a queste sonul său de comune p. c. ghinde, ghemu, chiemu. Altmintrele aru fi de disu aforâ dupê regula lui g. gindo ghinde, și dupê regula lui c, ciemu cîemg s. p. l. que nu e bine.

I, i. Inaintea unei, sêu in medlocu a două vocale se dice quasi la Latini, sêu ю ѣ in Cartile nôstre quele de acum cu slóve Cyri-licesci scrise p. e. iute, юте, iete, ѣте, aiasta, аіаства, s. q. l. — êrô in capâtul cu-vânteloru de nucumva é insemnatu de a su-pra așa: (ѣ) numai de abia se aude p. e. aude, vede. aveni, asosi. s. q. l. — mai peurmâ, inainte lui â, insemnatu din se-verșitul cuvintului toema nu sunâ p. e. dul-cetiâ, frumsetiâ.

J, j. Totdeauna quasi la Frânci, séu la Unguri zs, séu cirilicescul ж p. e. juratu, juramêntu.

O, o. cu accentu (ó), se dice quasi oa. p. e. mórâ, pêntru moarâ.

Q, q. înainte de a, o, u, a semine lui k ungurescu, Cirilicescu, Nemțescu. p. e. quare cându, Каре, Кжид. — érô inaintea lui e, i, quasi ce, ci, ungurescul tse tsi, Cirilicescul, че, чи. p. e. quine. quelu, чине чєл.

S, s. Fêré códâ quasi la Latini s, la Unguri sz, — érô cu códâ qua Cirilicescul ш Ungurescul s. p. e. singuru, șede. — Sce, sci, in severșitul cuvintelorु dîle quasi ste, sti. p. e. sențesce.

T, t. — De stâ înainte lui i, și dupô i âncê mai urmésâ vo vocale cetestel' quasi pe Cirilicescul т. Ungurescul tz. p. e. tie, puiutiu. — Cu códâ âncê așe sunâ. p. e. țeseturâ.

U, u. Incapetu cuvintelorु numai deabia sunâ, p. e. audu, vedu de nu cumva é in semnatu asia (ú) p. e. nú, dú, tú.

Brevis notitia pronuntiationis
Litterarum Daco-Romanorum

s é u

hodiernorum Valachorum sic
dictorum.

Litterae Daco — Romanorum, eadem
sunt, quae Latinorum, additis nihilomi-
nus quibusdam accentibus propter facilio-
rem legendi modum.

A, a. Latinum in Lingva Valachica Litteris
Cyriliacis exaratum triplicem sonum susti-
net: primo apertum ut in Latina. vg. anu,
annus etc. Alterum magis obscurum, qua-
si medium inter a, et e. vg. mâru, malum.
Tertium * profundo gravem, quasi per
nasum paulisper editum, similimusque est
ultimi n in Hungarico vocabulo hogyan, ita
quidem, acsi penultimum a separatum ab

n, sonum amisisset vg. câne, canis, quându, quando.

Nos itaque in scribendo Litteris Latinis, propter facilitatem distinguendi sonos jam in Lingva Valachica consuetos litteras signis notamus. Et quidem vocales a, e, i, o, u, ad indigitandum sonum litterae cirillicae з, singo (^) juxta alios autem Philologos (') de super notamus. Tertium autem sonum profundo gravem, et nasalem, tamquam Daco — Romanorum non proprium, sed peregrinum penitus e lingva Valachica eliminantes. vg. armâ, arma, faciê, facies, sânitate, sanitas, aquôtele, quotus, verbû, verbum, etc.

C, c. — Ante e et i scriptum legatur more Italico, aut sicut Hungarorum cs ts, Germanorum tsche vg. cercu cercetare, querere.

— — Ante a, o, u vero, et ê signo gravi notatum uti in Latina. carne, caru, , caro, currus.

Ç. — Caudatum uti in latina ante e, et i, Hung. tz cz, Germ. ð. vg. maçe viscera — çiça mamma, — çiçina, cardo.

đ — Signo inferius notatum, atque ante simplicem vocalem e, vel i positum pro-

fertur uti ds, vel z densum. vg. dece di dica
Deu / decem dies, dico, Deus. etc.

E, e. Sicut superius, accentu vero acuto (é)
notatum pronunciatur sicut ea vg. mérgâ
migret.

G, g. — Ante e et i sonat quemadmodum
Gallicum ge, vel ds Hungaricum vg. ângeru,
geru geme z angelus, gelu, gemit, ect. Ex-
cipiuntur nomina propria. Georgie etc.

Ante a, o, u, vero uti in latina. e. c.
gatu paro adparo — gustu gusto — gondâ
insectum.

H, h. — immediate post g, c, interdum ex-
ceptionis causa positum quin proferatur
efficit ut g uti comuniter, et c uti k
proferatur. v. g. ghiatiâ ghinde chiemu ve-
chiu glacies, glans, voco.

I, i. — Ante unam, vel in medio duarum vo-
calium collocatum subit vicem latinorum
j, eodemque modo pronunciatur —

Si vero i cadat in penultimam vocis
litteram, et quidem ante u tunc non nisi
mollissimum intra i et j habet sonum, v.
g. ajutoriu, coperitoriu, adjutorium, coper-
torium.

— Ante ultimum vero a in quadam voce posi-
tum, ni accentu acuto specialiter sit in lingua

Valachica desuper signatum, nullum prorsus edit sonum v. g. credintia, vointia cuviên. tiâ sciêntiâ etc. I. e. Fides vel etiam sponsalia, voluntas convenientia, scientia.

J, j. — More Gallico aut Hungarorum Zs v. c. juratu ajungu, Juratus, adjungo i. e. attingo vel pervenio, Jugu jugum etc.

O, o. accentu acuto (ó) notatum proferatur veluti oa. v. c. móra, pro moara, mola.

Qu, qu — In pronomibus demonstrativis, relativis interrogativisque ante e et i collocatum, pronuntiatur instar c Italicum es Hungaricum — German. tschu tschi. vg quine é aquesta: quis est iste? n. p. homo.

Si vero steterit ante a o u tunc uti k vg. quare, quis, inquotro quorsum — quum quomodo. Lege care incotra cum.

Ş, ş — cauda instructum aquivalet Hungarico s. vel Germanice sch vg şedu, şedeo, ster- gu abstergo, şuieru fistulo ore.

Sce sci terminationes legantur instar ste, sti v. g. adeveresce tu, certifica tu, sciu sci, şcio scit. Lege adevereste, stiu sti.

T, t — stans ante i subsequente alia vocali abit in c latinum, ç valachicum, ç Germanicum v. q. tie tibi, restântie restantia — istan-

tie, instantia, libellus suplex, - Imperâtie Imperium. etc.

T, t — uti precedens. vg. tēnu, teneo — tēsu, texo, — tēra tera, regio regnum. Tērenâ, terrena.

U, et i finale auditu vix capacem semielysum suffert sonum e. c. audu vedu, audio video, dequi. Excipiuntur unius syllabae voces vg. tu du fu nu tu duc, fuit non, — et accentu acuto notata v. c. a sôsi a venî, pervenire advenire, seu proprie contractus infinitivus 4tae. Conjugationis, loco: a sôsire, a venire, audire etc.

Nota 1) Consonantes d, t, n. Ante lenes i et e vocales collo catae mollem habent sonum vg. de tine, de temet. Pronuntiatur simillimae sunt hae litterae gn Gallico in mignon Compagnon, etc. — Italico gn in Agnello, legno, et Hungarico gy. ty. ny.

2) Particula disiunctiva au latine aut, et 3. persona numeri pluralis verbi auxiliaris amu — habeo, in statu Constructo pronuntiatur a populo Gallico more uti o longum. vg. au venitu elu, au venitu éi, dicunt: o venitu elu, o venitu ei.

3) Pronomina personalia relativa me, et se verbo auxiliari amu adnexa ultimam elysione

metionem amittunt. E. c. me amu dusu. Lege,
aut etiam scribe: m'amu dusu me duxi, i e abivi.

Verum enim vero allata tria ultima pun-
cta nonnisi respectu populi sic loquentis
valent, melius tamen semper est, si articula-
tim distincte proferantur. Cetera ex Elementis
Linguae Daco Romanae seu valachicae Cl. D.
Sinkai de Eadem, uberius vero ex Latino Vala-
chica orthographia Reverendissimi Petri Major
de Ditsö szent Marton Budae 1819 edita, nec
non usu addenda relinquo.

Cuvântu în nainte.

Cu adevăratu Priceperea și Virtutea sînt quele mai desusu Insușiri a Ómeniloru, invetiátúra și lucrarea tãriei loru comunã, dà durère! nũ multu sînt intribuintiate în Cursul' vietiei-de tóte ñilele! hà nique insusu luãnduse cadu sê perdu cu totu, quôqui nu sê arêtã în lume cu doritã plãcerea: adeché vreú adicere; quum chẽ sciëntia, și inima quea bunã nu totu dé una se fericesce pe pãmentu, de nu se dà afarã dinpreunã insotiatã cu Cuviosã purtare din afarã.

Quele din afarã a Omului sînt la quare sê uitã altii, la quare fie quine ântẽa întórque ochii sũi, și de nu ñ sêpare pe dẽnsul', atunceã lâpĩdatu ẽ dela façia sã, și fericẽ de dẽnsu de incape în gratia strãiniloru cu Înțelepciunea și virtutea sã ne avẽdu jolĩe invoirii de plãcutu. Dequĩ strãduescãse omu din tótã firea mai ântẽiu a quẽstiga sie inimilẽ altora, de voiesce a avere pururea o Comórã și visthierie de

multu pretiu, ne inpuținată, și ne ascunsă de
côtră plinirea lipseloru sale.

Aqueastă fû cauza, quare mē indemnă
spre deprindere cu prelucrarea Cărtii aque-
stie, a o dà la lumină, quă si resufle odata și
întru ai mei cu frumsetie și subtilitate străbă-
tătoriu portul' și gustul' Lumei de amū, și qua
si sē dedeie deschidēduși ochii atrăi cu seri-
ne literele a pre dulciloru sūi strâmosi. Io nu
potu scrie bucuria și ușiorare que aflū acum
dedatu cu ortografia aqueasta nouă în linba Ro-
mânescă, pe quare io insumi singuru mai cu-
dē dēnsu cu sudórea zelului meu mio amu a-
gonisitu, amū cunoscū quă dintrunu somnu
greu desceptatu, alungându din ochii minței
cétia intunecimei, que o punu în limba nóstră
slopele Ciriliane, dulce asemenarea cuvinte-
loru din rădicină, cu cuvintele din linba La-
tinescă Italianescă ș. q. l. Inse luați aminte
si nu socotiți chē dicu aqueste din ură defai-
mându slopele Ciriliane, remână éle în Bese-
reei; da grăiescu Invetiațiloru pentru mai mare
procopsirea limbei, quare cu anevoie póate fi
intraminte.

Cuprinsul' lucruriloru din cartea aquésta
stă în purtarea omului quea cuviósă și de ome-
nie în lume. Io despre amea parte spuiū ade-
veratu, chē me amu indreptatu devoie pe ca-

le aque mai ușioră a punerii innainte urmându
 simplicitatea cuvântării quă ori quine fôră de
 greutate sîme înțelégă, dequi scriseiu pre
 quum grăiesce poporul'. Nique me prelingu țē-
 nēndumē afi făcutu unu lucru ne strămută-
 toriu, mai alesu in chitela Ortografiei: totu în-
 ceputul' micu ẽ! sciu bine și aqueia, chē mul-
 te linbi ascuțite voru cōrăi critiri asupra mea!
 dă que se facu? oiu tăce, și rēbda; caută omu-
 lui si suferē multequele in lumea astă doió-
 sâ, dá numai cu stătătornicie bārbătēscă! Chē
 quine n'are cu quine si se lupte, n'are ni-
 que pe quine si invincă, de nu ar fi zideritori,
 nu aru fi nique desēne apāritori, toti aru dor-
 mită, și s'aru leneví. Io cu ajutoriul' lui Du-
 mnēdeu voiú sta și pāzĩ que amu începutu, dóră
 de altă dată mis'a dá putere trupēscă și sufle-
 tēscă queva lucru anchē mai bunu aface! Arun-
 camioru altii ẽrō in ochi: afi greu și in cālciu
 lucru ascrie cu Ortografia aestá? quōroră
 respundu: Au quea Frāncēscă nu ẽ pede dōo ori
 mai incruscată și totuși potu scrie curiosu de
 disu afară cuvintele sale, și atrăi cu dēnsă;
 tātuși o invētiă partea que mai mare a Europe-
 niloru! mã nique Italianēscă sora linbei nōstre
 o intrece cu simplicitate, cōte numai bine Omū
 la dēnsa quum si scrie? Au dóră si cade mai
 bine ascrie cuvintele quele Romane cu slove-
 le S. Cyrilu? Au nu chiaru ẽle furō primare
 causa stricării linbii pequum ẽ astădi? au nu

prin dênsele mai cu samâ au fost aduși Românii la varvârie grósâ, și acoperiți cu intunecósâ negura nesciëntiei? fiëndu ché vitrice slovele aqueste strâmutarô linba, sê schimbarô multe euvinte, multe se perdurâ, altele slovenesci in locul'loru susu sê luarâ, și a șiê frecatâ, și inferecatâ; struncenitâ, și instrâinatâ linba nôstrâ quea romanâ dequedeque mai apusâ, scađu și sedepârtâ multu abâtându și tare retâcindu din firea sâ. Ma que é mai multu, fû impedicatâ, ingreoiatâ, și de totul' opritâ cuminecarea linbei cu alte popórâ Europeiesci, de nu ne potu judeca de pre linbâne que sintemu? De aici vine, ché in dioa de astâdi intru atâta mésarâși batu jocu de noi unii Serbi numindune sloveni, și greci. Dequi pentru aqueasta mai virtosu vrëndu a apâra și pazî, a springi și țene susu Omeníea Numelui Romaniloru in naintea altoru Natii sênțescu, vedu, pricepu de opu afi innapoiaducerea a litereloru strâmoșesci maquar in lucrurile quele politicesci, remânâ de mine in Numele Domnului prin Besereci. Ma și Europa intrégâ anché astéptâ aquéstâ de la noi.

Que sê atinge de pârerea mintei Unora, quarii socótescu, și dicu: A nu sê pote scrie linba româneșeâ cu litere latinesci, cu quare mai tótâ Europa trăiesce, au des'aru face așa, maquar in locul' lui z și x alte litere náo si se

punâ, într'aquesta formâ o urgisescu. Adevê-
ratu quumchê dicerea afarâ a lui z și * fôrte
grea, și destinptâ de tôte cunoscute sunetele
a altoru linbi, adequâ o alsûuire chiaru insu-
șită alinbei românesci este. Insê dreptu pentru
aque, séu vei insemnâ destinptu și firei linbei
românesci aieptatu sonul' aquela cu z, și * Ro-
mâniloru numai, și v'o quôtorâ serbi; Au cu
quele de nouu in locul' loru aflate și iscôlitate
nimerui cunoscute litere vei Scrie, totu una
este, pururea aqueiași remâne greotate, que
destinptu curiosâ dicerea loru afarâ numai din
gura Românului a o invetiare: dequi darâ
que impediâ a nû lâsa pe voia queloru que
vreu ascrie linba românescâ cu literele mai
Mariloru sîi, sî iaie innainte literele aquele,
que se apropie de a insemnare rădîcina cu-
ventului in linba latinésca, Italienésca, Frân-
césca ș. q. l. in aquôrorâ locu aufost ôrequandu
pusâ z și * p. v. côtrâ, quându, contra,
quando? și qua se in semne dé supra desti-
nptâ greutatea sonului de disu afarâ cù unu aco-
perișu micu indoitu informa Unui triumphiutu,
séu cu o jumetate de covrigu, au cercel' dess-
verigatu? Judecați dreptu rogúvo daré voi Ro-
maniloru pentru binele vostru! vói străiniloru
érô pentru iubire de aprôpelui, nu pripiti a
alergare qua si inpilați la pâmentu bunâvoi-
rea meâ, qui me întimpinați cu in durare de
ajutoriu și partinire.

Gătire in nainte indreptătore.

Omu pôte fi înțeleptu, învetiatu, cu inimă bună, și tâtuși nesocotinduisé bunătatea sufletului, adâncimea înțelepciunei și strălucirea sciéntieloru a nu plăce ómeniloru insoțietate, mă și de ură afi altora, de n'are elu dulcile și virtuósále aquele însușiri, quareî' facu alegratu și acçeptu altora din Căutarea que de antéiu.

Unu Omu, quare nuse sci purtă cu cuviin-tiă și gratiă in naintea altoră, quare nu cunosce modul' și nu pricepe măestria așa ase arétare, prequum natura și inpresurările poscescu, pe șene de spre partea aqueia ase desvôli, quare ariscesce mai cu de adinsu privirii ochiloru străini: in tôte faptele sale, in ședere, starea, âmblarea, Ténerea trupului, mâniloru, in schime și facié, in căutarea cu ochii ș, q. l. Cu Unu cuventu: in tôte lucrările și lăsările sale óreque de plăcutu interesatu,

armoniosu, și însuși caracterului fieșque quô-
ruia dintre aqueia, cu quarii are queva de
făcutu, bine vigitu sefie. Unu omu quasi aque-
la, dicu, fie elu asia deplinitu, quātu vréa,
așia de bunu la inima, quatu se cuvine, quel'
mai virtuosu, Dumneșcescu, Cuviosu, cucer-
nicu, quel' mai invetiatu, și șeși harnicu:
tātuși nu pôte intră in bunâ placerea lumei,
nû incape in bunâvoirea sotiiloru. Bine ché
quei de omenie multu' ivoru pretiuî virtutele,
lauda ivoru istetie, harnicie, și indemânările
lui, oru cunôsce sciëntiele lui, și se voru in-
tribuintiă cu dênsele, favoravoru dreptul' in-
țelepciunii lui; érô dupo dênsul' nu multu
se vor bate, mă de dênsul' innapoi se voru
quam trage dorindu al' vedere depârtatu din
societatea sâ, bâ de multe ori ânchêl' voru
și ride.

Leva pâre réu de elu pentru ché pelôngă
tôte prechiare alsêuirile lui togma aqueia au
uitatu de a însuși sîe, que eră mai delipsâ,
și mai repede cade in ochii tuturoru, la quare
toți caută, in quare, quasi intru o cotătore
strălucescu virtutele, sê vedu facerile quele de
bine, luminésé sciëntiele, se revarsé harnicii-
le și se potu mai lesne cu multu agonisî de
quātu virtute sciëntia, și harnicie.

Lumea de acum in datâ inpută omului scâ-

dere joliei, adechè politiciei, omeniei cuvien-
 ției dedării și aplicării de in demână latôte,
 socotindu ché din lenevie, séu nebâgare in
 samâ a societatii nu'i pasâ multu cu dânsâ,
 Unde nobli ómeni o pretiuescu, și de lipsâ afi
 o cunoscu in Cursul' vietiei omenesci.

Multi dintre quei puçinu Cumpetători a
 Judecâților sale vedându șcâderile nóstre se
 voru încumeta a micsori însuși virtutele, sciên-
 tiele și alte frumósâ meritele nóstre quare le
 avem cu adevveratu, ba nèque n'oru cerca
 altii aqueste, quâci pricepu lipsa însușiriloru
 deplâcutu, și subtilitate firescii purtării din
 afarâ, pentru ché bunitatea inimei, sciëntie-
 le și meriturile înséne fârâ de cuvientiâ que
 din afarâ, sânt Comórâ ne cunoscutâ, bu-
 nûri sîe numai lâsate frumsetii alegrate, în-
 sușiri a sufletului ásûuite, la quare nime nu se
 uitâ, pe quare nime nu le vede, pentru ché-
 nule dâmu, nu le vèdimu afarâ prin purtarea
 nóstrâ que de pe désupra. Cunoscutu é, ché
 si quel' mai invetiatu, de nuse sci dedâ cu
 ómenii, de nuse îndréptâ dupo dânsii int'o cu-
 tare mésarâ; nu póte merge pe nemica, cu
 greu incape in t'o diregătorié undeva; nul'
 iubescu, quâ nuse togmesce dupo firea óme-
 niloru. Si nu minduesci, ché dórâ socatescu
 de opu afi de ase prelinge pe lôngâ altii?
 nu! numai in quátu se cade a âmblare de-

sî încapă înbunâplăcerea altora prin purtare que cuviósă, și harnică de lume.

Dequi darô pe dreptate nu potemu inpu-ta, și bâga de vină altora quôci chē ne judecâ de pre quele din afară ale nôstre, fiendu quâ aeste cadu mai repede în ochii tuturor și strâbatu în dēnșii pônē la Crieri.

De place quineva Cuiva din vîdută que de ânteu, bine fericitu este! de se pare alto-ra pe nôi din zârirea quea primare quandu intrâmu Undeva, de é acceptâ sprie ivirea înșine în sinurile min-tei privitorilor de nôi; atunci potē fi asigurați. chē și mai de miș-locu așediate alsûuirile inimii și a mintii nôstre oru încâpe înbunâvoirea lor.

A stimă pe omu dupô quele din lontru a le lui é o conditionă, quare nu sē dă totu dé una ori la quine, érô cui é dată înțieptu omu debue si fie, veđi bine: Dupo bunătatea inimii, iscusimea mintii, ascutiimea judecătii, multiimea sciētiilor și cunoscētiilor, dupô istetiea și priveghiare inațielegerii, iutiimea priceperii, afundu adûncimea cumpetării, nestrâmutarea închēerii, ade-verul' socotintielor s. q. l. ajudeca pe omu nū e lucru așia de lesne pe quum se pare Unora! și dreptu aquea peste totu întun ruptu

așia ne ia lume ; pre quum ne arêtemu din afarâ in naintea ei. Insc̃ nuvé innaltiați qua quel ne-
bunu prin vadul' cugetului que sebucurâ de pie-
tricelele quele mici , quare le vede pe fundul'
apei trage afarâ , le arêtâ altorâ qua pe intru que
petri pretiósê și intru lauda aquelora sie aflâ
cale desfâtatâ a se prelinge altora ; qui ințelep-
ți cunoscêndu vine intregimea vóstrâ zêliți vi
a in câpe in plăcerea altora da nu nebunesce.

De qui darâ datori sințemu ane da in nain-
tea ômeniloru cu unu adevveratu modru a cu-
viêntiei așia , quâtu sê le plăcemu indatâ , și
indênsâ si și rêmânemu aretândune quum ne
avemu din lontru , quâ quele din luontru mai
de multe ori se vêndu prin quele din afarâ.
Omul' quel' bunu , dreptu , ințieptu , harnicu
și invetiatu se pôte cunosce depre purtarea
sa , din ochi , din căutarea depe faciê ,
schime , și sunetul' cuvintelor , de pe âmble-
tu , depre statu , intórquerea și țênerea mani-
loru s. a. prequum si sburdâriea , sbândurimea ,
ne ințiepciunea și reutatea inimei nu arare ori ,
chiaru din semnurile aquele se respicâ. Adevêru
chê mare lucru é asê zolí dupô ne infrun-
tatâ arêtarea sa din afarâ , qua nu quum-
va prin rugina sâ sgura (scoria) purtarii sale
si deie ocașie nefavariteloru despre sêne ju-
decâti.

Quel' que vre asê ferici in lume, debue in totu modrul' cuviosu, ase face deplâcutu ei. Cerce a ave in sêne aqueia que dupô comunâ socotintia ômeniloru invêtiati și înțelepți se têne afi lucru frumosu, bunu, de iubire mer-nicu, și de opú comendatu. Aurcape Culmurile Muntiiloru cu mintea è nebunie! de lâpî-dare vrednicu è, quine nu âmbîlâ in lumina, que lumineasâ mintea, infôcâ culturâ, lâțescu sciintiele omenesci.

Mintea quea mare, și însușirile inimii quele minunate de multe ori remasêrô mai in napoi, se dêderê in laturi dinaintea altoru mai mici in Cuventâtore potintiile sale pentru ché nu se insotiarâ cu deplâcutu darurile Cuvientii din afarâ.

Unu têneru invetiatu, strâduitoriu, a cui inima è plinâ de virtute in sinul' lui numai faceri de bine pôrtâ, se vede pârâsîtu de tótâ fortunâ, lâsatu de tótâ fericire quâtu nique què mai micâ stare, in quare se aflâ, nù ei âmbîlâ bine, nime nu ei pârținesce: Intre que Unu alt' colegâ a lui nu așia de sciutu, nuașia de bunu, acuși fôrâ de nique o greotate, și cerimonie se innaltia, capetâ Domnie. Așia è lucru in lume!

Da unde diace causâ? In omu! Insuși

tenerul' invetiata è de vinâ! Increminirea înlemnirea ne armonia Clătirei trupului, purtarea sa quea urită, trândăvia quea quâ de lemn a lui, amurgirea grăirei, infiorarea Căutării ochiloru, fruntea graciata, fația lui que marcedâ de nevine la vedere, iritarea que posomorită, ne incredēntiarea sie însuși, lăsarea să detotu, sgulimea, hainele de risu, si intrêgâ jolîe omeniei intrânsul' ne jolitâ și necuvenită, șeși harnicu fiindu, sânt causele, quel' impedicâ a mergere in nainte pe queva. Quandu quelalaltu soțiu a lui și de nu este așa de harnicu quasi densul' in alsuuirile sale, trage quâși cu dé târie là sêne voi-rea și bunâplăcerea altora cu indulcii lucrându-
 dule inimă pentru sêne prin tôte que face și vorbesce, quātu totu que doreste dela ei forâ greutate și capetâ, pênê que altu șede sghēmboiētu cu tótâ au gônfiatia, au plôta mișeliea lui.

Trâmîțēndu aqueste in nainte sê rădicâ o întrebare: Cum aru fi sîfie portărea nôstrâ din afarâ, qua sê nu ne scâpâm, din plăcerea lumii, iubirea și stimâciunea omeniloru?

O întrebare, la quare o datâ in tunu ruptu, apói pe părți seva respunde.

Fâptura firii omului din afarâ trage là

sine aplăcere lunei atunci, quandu se îndreptă după diregerea reguleloru priceperii, și după togmirea sântirii deacum quei înțelepte; și cându se lovescu una științele culturii omenesci: respundeva portul' omului îndată reguleloru și sântiriloru a questora, quări așa se voru găti, quă nu numai se nu vatăme plăcerea ómeniloru, que anchê ei se se cucirească și stîrnescă o sentire alegreată și dulcie in aqueia cù quarii petrece.

Acum éro afarniac'a omului făptură a firii é unu lucru, quare stă din mai multe părți, așa de opu éste fiesce quare parte aqueiloră sêși căpete cu cuviência dorita sa cultură, adequă prelucrare: de se împêrâtiască armonia intru tóte, și prin dênse a sêprelinge voei altoră indulcorandu o còtră sine.

Așa dară Cárticica aquesta sé inparte in doao părți, a dequă in tâiere a despre comunele însușiri que infrumsetiasă pe omeni ori in quare statu a vietii, și in tâiere a despre mai alesele însușiri que in unele cutari inpregiurări a vietii a questia se queru de la noi și așa daré sê potu vede quăși nișce părți a totului, quarele ne comendă altora.

Omú deplinitu din lontru, quare din preună și din afară é prelucratu déchê cu frun-

setia sufletului și mândria trupului, și apur-
tării sale din afară adauge, și prin toate que in
el' se vedu, — fără intenție seface plăcut și
acceptu, cu bună samă vâ adjunge la sco-
pul' deplinirii sale, și sau și suitu pe unu
gradu quare l' face așa de stimatu, quă
și de iubitu înaintea tuturor Omeni-
loru.

RUPTŪRĂ DE ANTĒĂ.

Insusirile dinafără, que infrumsetiasă
pe ómu intunrupt la tóte societătiile
vietii.

I.

Frumsetia trupului.

Nói avemu de invinsu peste mēsură multe
greotăți, fôră de cruçare multu ane strădui,
dé ché vremu a in căpe ingratia ómeniloru,
fôră de frumsētia trupescă, que fôrte arare ori
se întēplă spre fericire oftată, Ómenii se
pūnu orbesce asupra deplinirei insusiriloru
și protiei (inaintimei) nóstre, dé ché ne du-
cemu in naintea loru cu o faciē urită, scárné-
vâ cu ne cuvióse schime, adēquâ cu frunte
incretită, trăsurile pe densă sbērcite, cotātu-
ră incordisă margiolă; și lineamentul fecēi
turburatu de vēdesce o silbâtúcie surigită s. a. m.
apēsărea que facemu nói in altii é tare neplă-
cută, vatâmă ochii, omū voesce ascăpa de

ne vruta sentiŃirea aqueŃta, fuge, se feresce de noi, ne incungiurâ Unde pôte numai; érô frumsetiâ trupescâ incredintiasâ cotâturâ interesatâ, aprinde acâșunarea altora cõtâ nôi, alérgâ voioși spre intimpinarea nóstrâ. Dâ ôre è frumsetia que va lucru, cu quare potemu dupô voia inșine porunci și demândâ? Au in nôi stâ quâ se fimu frumoși, scu ne frumoși? Jo credu, quâ è așia, de cumva numai sê înțelege vorba despre frumsétia aquea, que se nasce din starea que intregu sânetósâ a trupului, din curățenia și lămurirea sucului, din schime cuviósâ, și lineamentu quel' regularnicu firescu, quel' pusâ manâ naturei pe trupul' nostru, quare vine din bunâ aflarea, și așediarea mēdulēriloru dinpreuna nascutâ, și din acuratâ proportia cusine la olaltâ atuturorur partiloru trupesci, vedî bine: in quâtu nôi potemu prepâdi sânităte nóstrâ, pângâri curățenie, mârceđi faciâ cu pâtimosē sburdē-rile ne infrēnării, a ciungâri mādulē-rile, așdinti mânâ, a rumpe piciorulu; in quatu cugetu, de stâ inputere nóstrâ queia laltâ contrarie parte a face a socoti cu dé dinsul' de spre prelucrarea și deplinirea fisicēscâ cu quare din preună și quea naturale, adequâ fiireascâ frumsétia trupului ne intinată se țene, și sē mârēsce, au cudēnsâ se micesce scade, au și de totul' sē perde.

Regula: Cautē omu de sanătatea șâ, din preună cu densâ și de frumsétia sâ, nu se pó-

te multiâmitu comendá. Indesertu ia ómù scâ-
pare la miðlocirile frumsetiei déché curgu
tişnite sucuri prin canalele vasêle trupului
sûu, asprimea, şi necurátia zamei trupesci sê
stringe supt péle, se zeticnescu vasâle resu
flârii aburiloru din lontru, apoi se nâcrescu,
dupô aquea omu cade in lângesime, dupô mē-
sura debliciunei şi scâderei sânitâtei, se per-
de unde mai repede, unde mai târðiu, quan-
du mai multu, quandu mai puçinu, şi frumsétia,
decumvâ ânehê tēmpuriu nusê ajutâ. In Prinçi-
piul aquesta se cuprindu legile şi profetiele.
Omu ţênâ, au punâ in sicurantia sânitatea sâ,
şi frumsétia seva favorá, numai credincioşi
urmése inveţiaturiloru urmátóre.

1. Omu trăiascâ simplu, şi cu măsurâ, in
mâncare şi bēuturâ, in desfetâri, şi petreceri.
Modul, quel' simplu a traiului è in tótâ privéla
mişlocirea quea mâi mare de a tēnê sânitatea,
iel'pórtâ quēstigul' de natura nóstrâ, de
insuşirile trupesci in firesci lucrârile sale:
de que este mai simplu viptul' notretiul', şi
bēutura, de aque mai puçinu avemû ane teme
de betişiguri, necurátia sucului, zeticniriş. q. l.
nique o bēuturâ nû întrece pe sântunoblâ şi
infrumsetiatóre apa quea limpede, şi rece. Ea
spalâ vasele trupului, stēmperâ şi subtiasă
sângele, şi l' apără de ferbintialâ şi infocarea
que pricurósâ; nemica iarô nu é mai pagubi-
ciosu şi primejdiosu, de quátu beutura quea tá-
re: densa inferbēntâ de clocotitu poterile nó-

stre, açiçâ și interită foarte sângele, și este inimiculu (neprétinul) quel' mai mare a frumsetii. Ochii quei roșii, quam urdurosu curgîtori, micuti, dintii quei galbeni ruginoși cu putređiune, pélea quea marcedâ, bugedâ devestegită, fația quea buburusată, și cù pete pecinginosâ ș. q. l. sînt bunele darûri a beuturiloru queloru aspre și spiritósă, cù quare le hârâsesce pe iubitii sîi. Bucatele țerei nóstre sînt multanece, ânse de Români pucinu alese și rêu direse, causa la quei mai mulți è ché nule pre au, séu de le au, na lepre sciu gâtă și pâzi pre cum se cade; le tocăsêscu queva dândule pe gurtu in gioșu. Cunoscute sînt mîncările mai sūsu numiților de partea quea mai mare in ȕile defructe a fi lăptele cu mămăligă, séu colenta, cașeul', brândă, mălaiul, ș. q. l. in ajunu fasolea, mazereă, lintea, pomele uscate ș. q. l. Carne nu multă è buna; eă ingroșă sângele, ingreoiasă trupul', și l' plecă spre lenevie, aspresce sucu séu (mesgà) din omu și l' face quam usturoiu. Din contra iare legumile, si verdele nu interită atâta trupul' mà alinescu sângele, si ei dau unu caracteru mai aședatu — Lăpturile intru sine nus' rele de quumva numai nusè stemperà de stricatu cu apă. Iéle aducu și strâvarsă multă zâmă adequă sūcu in trupu. Condimentul' mancariloru așîdere fie mai simplū, quă maestri osu, adequă páziturile si nu se gătêscă cu multe aromate și spetierii, precum sînt: piperiu,

piperușă, cuitiele, da cu păstrare și de o mână bine cōtră aque sciută; quâ mestecarea multă, invôlue unu soiu și de veninu intrune ori laolaltă.

2. Inveție se ași cunósce chiaru natúra să fie luătoriu a mente là aquea, què pôte suferi; là folosú que ei aduce aiasta séu eia beutură, asta au quea mîncare; la partea mai deblă a trupului, què acuși sē pôte lîngueđi. intrăquestu modru ș'aru agonisi o mulțime de mișlociri spre țénerea sănătatei, que aici nuse aduce inainte.

3. Jae samă de si fie in casă totudéuna aeru próspectu, curatu, limpede. Aeru quare nū ē nique pre caldu, nique pre rece (frigu) nu jilavu, umedu; nique tare usucatu, dà mislociu, què sē pôte lesne rēsuflă, și in Omu nuse tișnesce de totu. Dreptu aquea darô nu țênă omu casa totu inchisă, mà deschidă Ușia și ferestile adese ori, mai alesu deminétia, pázască se omu a remâne multu de șesutu intro casă au in t'unu locu, undes' multe flori tare mirositoare, alte legumi, și verde putreditoare, que facu o putóre aspru usturóe, nu ardă multu tēmpu unumeciu cu séuu rānceđitu. Nique a sbicî cāmesile laute peste nópte, nu țēie, dobitoce cu sine in tun locu, și quei mai multu nū astupe hornu peste nópte fiindu anchē cārbuni in vatră au ticiuni ne stinși pe focu quâ aborea cārbuniloru nepotoliți in sperlă invôliți se respândă cātinelu de imple tó-

tâ chilia, aduce o durere de capu dormitoriloru de aquolo, causâ fiiori prinu vinele mâniloru, și a grumaziloru, intêmplatus' au de multe ori de au și innecatu și sufocatu pe mulți aerul' carbuniloru. Tôte aieste turburâ și resfugâ sânitatea, fiindu quâ totu aerul' stricatu è unu veninu pentru densâ, și nemicâ nu prêpêdesce mai tare flórea frumsetii feçii nóstre, de quâtu aerul' quel clucâ, inpuțitu, și zeticnitu: iel sterge și perde rumênia de pe façia têneriloru, inmóie, și lânqueșdesce trupul', sparge linisce têmperamentului lui; quâ trăgêndul' in nói și resuflândul' din plomêne ése afarâ stricatu. Și deptu aque dîcu adese ori sîse innouescâ aerul' din casâ, quâ altmintrile se inpuțesce, și pe ómeni ei scóce mai repede, de unde urmeasâ a nu fi bine de ședințu in tò casâ cu multii la olaltâ, au a durmi in chilie din pre unâ.

4. Rêa prejudecatâ è de crede quineva a fi bine de adormire multu pentru pâzirea frumsetii, somnù quel' multu ingrôșa sucùl' zeticnesce pe omu din lontru șilu imple de sânge, únu réu, pe lôngâ quare nu è cu putênțiâ sî remânâ frumsétia trupului. Da togma așia de inimicâ se arétâ nóo și priveghiare adûneâ in nopți, quarii nu se culcâ pônê còtrâ međiu de nópte ori pentru quâ lucrâ, ori quo se jócâ și beu. Aqueia acuși slâbescu (ex labescor) quâ nedormirea de nóptea a tempului spre somnu tuturoru fapturiloru rânduitu

mistuesce, și deblită trupù, posomórâ pote
rile lui, opêresce și marcesesce colóreasi
frumósâ rumênía fetii, puindu in locul' iei o
galbânâ, peritâ, uritâ și bugedâ; resipesce
focul' și luciarea ochiloru; alungâ tótâ vietia,
fugâresce istetia căutării afarâ, teșesce, și
sterge deosu tótâ plăcutâ aretarea fiisiogno-
miei, face pe omu somnorosu quâtuî dioa de
mâre; trândavu la âmblare și lucrare, strâ-
ruptu in graiu, regușitu la vorbâ. Pentru aque-
sta darâ luați aminte toți quei que vați de datu
in afunde nopți a amênâ privegghia vóstrâ ori
cu lucrù, ori cu alte deșerte, și necuviósâ de-
prinderi șe nu pâțiți réu mai târđiu pentru ne-
cumpêtarea voastră! Arêmâne in susu pônê la
dece ori multiêmitu' è, quei mai multu de
quatu pênê aici, este pricurie și durére. Sco-
lariloru plinițivô datoriiile vóstre dioa, și nóp-
te nu petreceți in pușleiri, și soșietâți pri-
curósâ. Beutoriloru vinévô in mênțe ne cuvi-
ósâ fapta vóstrâ que faceți, pârâsițivô de dati-
na que blâstêmâtâ! Cu unu cuventu toți faceți
quele que se cadu tuturoru cuvioșilóru, cu
mêsurâ trăindu dupô adevêru dioa și nópte.
Șépte ori adornii satiu è ténêrului bêtrânului;
Optu dâmu leneșiloru; náo de mare stémâ
nâscuțiloru.

5. Și cu ședere multâ ne perdemu sânită-
te, și frumsétia, sê scii bine : déché lăsâmu
inapoi clătirea și miscarea trupului que așia de

lipsă pentru țenere sanității, de petrecem mai mare partea vieții noastre sedându, atunci se obosesc tote mădulările, subțire și curată albimea frumsetii se prepedesce, pêlă se vescesce, aquesta chiar vede omu pe quei investiați, quarii ședu totu la măsă de scriu, și citescu; așisdere și dómnele și fetele que chin-disescu și cosu in chilie inchisă intre patru parietî. Nemică nu intrece pe aerul' quel' lie-ru, curātu, și sânatosu. Ielu e balsamul' adequă: Unsóre de alifie a sânetatii omului și pre alé-să medicină (leaculu) frumsetii.

6. De clasa aqueasta sê țêne și curatía, quare in favorea frumsetii face minuni. Fòră de dênsă omu se betegesce, quine se spală pe mâni și faciê, și sê scaldă adese ori, aquea nu numai virtos, tare, séu cu putere și plinu la trupu; que, ânehê și in subțirimea pêlei, și frumsétia colorei feții multu capătă.

7. Pentru țenerea sanității și a frumsetiei multu face si vestmêntul'. Ambe gratióse zinele aqueste; anume sânitate, și frumsetia indată fugu delà noi, quâci purtâmu vestminte de aquele, que inpedecă aburêla trupului nostru, au causă sudóre infocată ne dândui locu de esitu afară — strârumpu sudóre: hainele quele subțiri și isóre, fiendu quă trece ventu prin dênsêle și uscă pêlă, sudóri mări érô aducu vesmêntele quele grósă, pre câldurósă, și gréle. Ori que feliu de vestmêntu nu e bu-nu, de apasă și stringe v'o parte de a trupu.

lui, mai alesu peptul', piceórele. Câmeşile şi totâ inbrâcâmintea fiè de indemânâ, şi stemperatu caldâ, piciórele bine sisê incaltîa, capului nu va fi nemică, de aru remâne şi desvôlitu.

8. Pestetotu mai bine è a sê țene in recelâ de quâtu in câldurâ pentru springire sântîtii, şi sprigionirea frumsetii din afarâ. Deci darâ svâduescu a nu incâlđi casêle (chiliele) täre, a nu se inbrâcâ cu haine de peii caldurósâ, a nu se culca in patu de pilote, şi dricare de pêne, quâ quumui a tunce se topesce omu de câldurâ, sê inmóie vinele, şi scade vêrtutea omului mai bine fie cerbicariul' in plutu cu peri de calu; dedeese ori quine asuferi queva şi mai frigu, de quatu a sê molateci in ferbêntialâ.

9. Blâstêmâtiele, diavoliele, reutâtile, viétianelegiuită, desfrenârile sburderiei trupesci, mai alesu, pângârimea què scârnévâ, si urită, pismă, mâniă quea veninósă, bucuria quea premare, pe asteptatâ, si repede cumu şi amariciunea, supérarea, intrisaarea quea ne invinsă, s. a. m. galbenescu şi selciasă faciă omului, râpescu strălucirea, şi puternică rietime a ochiloru, stereu flóre sanitătii trupesci a têneriloru depe busele, şi rumenia obrasului loru. Mai susu numite grelele smintiri apucă şi icú tótâ indemânarea, de darea, şi harnicia, iutimea şi voia de a lucrare; slâbinogescu puterea vietii, şi inbêtrânescu

ținerimea fôrâ de tempu, ardu și se scocu cu ȃilele a mânû.

Quine nu cunósce pé fiul' sburdării depe âmbletă que tremuriceósă, și téréitóre, depre mânile uscate, de pre neincetată voia-que rea, de pre graiul' quel' móle regușitu, și amortitu, și de pre posomorit ochii quei cufundați in capu, superați la căutăre, quam intunecați la vedere, depre galbână vinetiala cércânului ochiloru, busele uscate, și mieriugede, de nu poturebda ventul', sântiéria quea peste mésurâ mare, repede mâniósă lesne ogoitóre, multu indurată?

Quine nu vede pisma, ura, și de reu voirea in buse sbêrcite și inflațe, in ochii strinși de ȃiometate și chiori; in vidénă sêmbírea de risu a gurii, in colórea feței quei galbine?

Que grósnicu urite incretiele de trăsuri pe frunté și pe facia tótă nu face mânia? dênșă turburâ și invêrtésce firescu așediemêntul' căutării, galbenesce, rușesce facia, dă schintei din ochii quei infocați, arétă o prive-lisce turbată.

10. Dupô v'o opintire de lucru greu indatô ase pune lă hodină è pricurósă faptă, fôrte tare vatimă sânitatea, pre cum și a bere, au asê recorire iute dupô căldurâ mare primeșdiosu è. Nu sè dă saltu in naturâ! tóte urmâ pé rându una dupô altă. Quâ de bé omu iute apâ rece tare inferbintatu fiindu, se sleiesce Unsórea din lontru quea topită quumui atunce de caldurâ,

și prin aquaa strâmutare pre tempurie multe
lângori se potu arâdica. De sê desbracă, au des-
vôlesce omu repede tare asudatu fiindu ori
de jocu, ori de lucru, strâbate aerul' și vên-
tul' quel' rece la péle, indésa, bagâ innapói
sudórea aburului, que ése din trupu prin po-
rii, adequâ, gaurițele pelii, unde zeticin-
duse porii se astupâ sama sêu suc' se acres-
ce, și naspresce pônê que se inpunoiasa apoi
lovescu cu hube afarâ, érò de nu pôte ési reul'
din lontru, atunci se strâcurâ pin trupu și écê
morbie este a quóle! éni vedeți cercându ade-
vêrul' invêtiături méle.

Jo voiescu còtrâ capêtul' incherii invêtiâ-
turi mélea aduce in nainte âncê o mislocire
de frumsétiâ. Intre tôte alifiele cuprinde pro-
tie apa que rece; iae omu numai apâ curată
limpede qua quâtu mai de puçinu si fie meste-
catâ cu pârticele de pâmêntu, și desalitrû,
mai bunâ é darê apa curgătore din isvoru, și
vâlciele, de quâtu din fântânâ, aiasta se pôte
togmi spre aque, déché se ferbe și lasâ de si
se așede și recéscâ in dênza punêndu frunde de
teiu.

Nuși spēle omu fația sâ indatâ déché se
scólâ, lasâ sêi trecâ câldura patului ântêa.
Chiaru așia nu suferé frumsétia feçiei spâlare,
quându asudâ omu, quaci quumui atunce se
trage indireptu sudóre, și aburul' sê inpede-
câ, apoi crescú pete și hube pre trupu éro re-
versêndusê.

Nu ésă afară in vântu cu mânilé și făcia udată cum se spală, mà astepte sise usce, și sbicescă ântea, quâ trasul' vântului aspresce péle de plesnesce.

Despre dinti

Dintii quei albi frumoși sânt de mare lucru là omu. Gura que dulce graitóre place, ma cú atâta mai multu âncê place altoru ascul-tători de făciâ, dachê o cască omu pe o formâ quam in laturi intinsâ nu multu in sūsu redi-catâ, nique tare in giosu lâsatâ, quâ si stee ori cum gurgoiu busatu, que nu se cuvine. Acum iâ sama la v'o quâteva Regule urmâtóre qua sê vò mérgâ lucrul' dupô chitêlâ. Intri-buintêze sê omul' mancându carne totu dé una cu queva legumi spre aque gâtate au cu verde din clasa erburiloru vegete — Au cu o fermâ (bucâtie) de pâne — quâ carnea singu-râ mai lesne se bagâ între denti, și mai in de-lungatu aquolo remânêndu putredesce apoi incepu a ruginare — altâ mișlocire mai buna de a curațire dântii spâlându dupô dâ tina cu-viósâ nu este de quâtu a arde o bucatie de coșe de pâne și sdrobinduo fôrte manentielu cu pulvere, aquea asê freca și asc spâlă pe dên-ți: insê nu cu periutiâ asprâ, da numai cu unu coltiu de salvetă, au degetul ânelariu quel' de longa quel' micu. Quâ nu cumva altmintrile de vâtame vrûnu dênte desfăcendu si râdênbu deosu levigatia depe dênsul'; fiindu quâ dântii nostri sânt spoiți pe de asuprà, și netedu

luciați cu smălțiatură quă de cristalu, quare se pôte lua deosu, pre cum cade depre blide in trune ori jumalțiu — Bine è a rôde dupô mîncări a coge de pâne quare masticânduse de amêruntul' duce giosu depre dinți remașitie-le bucateloru que remănu alipite de dênșii: êro pentru quă sê nu saie levigatia dênțiloru iae omu bine sama si nu inbuce ferbinte, si dupô aquea se beie îndată apă rece spre stêmperarea sê, quă așia lesne plesnesce smaltiătura și apoi putredendu pe incetu se bortesce dênțele, de mai pe urma capêtă o durpere cumplită de dênți. Deci êrô dicu nu luați in gura (gula) bucate neque ferbênți, nique reci tare de voiți avô țene dênții intregi, sânitosi și frumoși: — mai incalo: nu mîncăți multe dulcii pre cum sînt; sachăru, mierea și faguri mulți, quă și aqueste pe linu strică dênții — dese bagă queva intre ei, nu scobireți cu furcutiă de feru cu sânciava cuțitului au cu acū afară: dă cu o swardle de lemnu môle, de incede de ruginô asê rôde v'unu dinte, mai bine è sisê scôtă afară, de quātu lăsândul' in locul său sê strice și pe altii — In tôte zilele: demănétia, dupô prândiu, și sera, spele omu dîntii bine și din lontru in gură pênê in fundu și d'enafară de quôtră busê, de sê fie totu curați. De pricepe v'o strămutare in dênșii se pote intriuintia cu piatra acră, sêu a vinului quându și quându au cu altă pulvere de dênți dupô indreptarea chirurgiloru spre aquea orânduți. Pulberi de

denți multe s' prescrisâ și probate, inse nu
tôte folositóre. Una mai buna dupô sicurantia
altora aducu in nainte: Cumpere quel' que
are dinți quam vatâmați din Apotecă 1 un-
cie de lemnu de sântalinu, roșiu — seu de
lemnul brasilescu, pe quare le fôrte bine
sdrobindul' prin o situtia sise ciarnâ pulbe-
rea, (au cum se dice de altii) fârină lui, apoi
iae 6 picuri de oleu de Bergamote, și atâția
de florea dianthului au a caryophylului, me-
stecândule bine la o laltâ in tótâ demânétia
sî se frece pe dinți cu elu. De è gingina quam
bureciósâ, sangiosâ, și scrobatâ adequâ in
formâ de putredime quam gaurósâ, atunce
mai punâ âncê lâ quele mai de susu o petra-
re de uncie de piatra mâtiului. Alumine.

O albenetie frumósâ aduce, dupô cum
marturiscu multe priceperi, cardamina
que amarâ, (*Frühlingsgresse*), que se o dicu alt-
mintrile, hreanu amaru de primâvéra, seu
câptâlanii depe vâi, ausê pôte lua in locul' ei
și hreanul de cásâ, fearbel' omu in apă de
vale curatâ, și cû recitâ apa alui si se șpele
omu pe faciê de cu sarâ primâvera fôrâ de
nique o sfiala dioa âmble pen ventul' si aerul'
quel' de primâvérâ, quâ cu aque mai multu
eia falsi. Pentru quâ sêse in moae faciă
multu a ajutâ și serul' próspetu, și rece alapte-
lui, asta âncê au luat u aminte unii: frecare
cu apă rece pe tēple și in cēfă a causa in-
versimea feții, și vîetiē ochiloru. Precum

asemene din luare a minte se sci: multă şedere aletiu' ferestei din lontru cându arden-
du arşitia sórelui bate in ia se facúrâ nisce
pete arsâ pe facia omului cu necurátu pecin-
ginô bulbuciique era in feréstâ — bulbucăţi bu-
burusii seú beşicuţele ques' inferéstâ cu bunâ
órâ de multe ori nus' altâ, fôrâ numai nisce
gâurci arsetóre şi frigátóre. Pentru quei ques'
arşi de sóre au aflatu mai mulţi cu o urmare-
bună, quum ché sê folosascâ flóre porumbre-
lului in lapte dulce fiartâ. Érna spâlare cu
néo innoesce, şi intêneresce facia têneriloru
abêtrâniloru éro cu apă caldută se ocro-
tescu.

Manile. Ascâlda mânilé in apă rece, mare
uşoretate le aduce, nu altmintrile péle mâ-
niloru ingroşetâ, şi asprâ de vântu se póte
moia, şi súbtia spâlânduó séra, şi deminétia in
albuşu ovalui, indatô invescându nisce mânu-
şi de pele, intradinsu aqueasta facându in
v'ó quâteva septemâni va vede folosul'. Unghi-
le degeteloru dela mâni sânt de ale pre-
lucrare. Quâ de au ieie o formâ bună,
colore frumósâ, se potu dice afi atâte petri
strălucitóre rôtundu covênate se potu face
Unghile, déché le apasâ omu de vêrvu in deo-
su adeseori, şi de laturi le stringe la olaltâ.
Spre taiere loru intribuintiezêse quineva cu
instrumentu bine ascuţitu, teşindule quotrâ
mislocu de dóo părţi in forma cercului de
diuimetate.

Nu se spele , nique se strérgă cu stergura omu nesquandu pe degete in deo-su, quâ se adună sângele supt péle in ver-vul' geteloru la râdêcina Unghiloru, apoi se plesnesce pele , și desfacândusê se sferșiasă: dă începâ spâlândusê a trage cu calcâiul' palmei de pe capetul' unghiloru in susu, intindêndu péle queva de acolo còtră inchiéturi.

II.

Cultura fașiei și a Căutârei.

Dausê ómeni de sparie cu căutarea sà, cu facia loru inpingu de la sêne indireptu pe al-tii, și le dau indemnu a aduce judecâși strêm-be despre însușirile caracterului sâu, și a și perde tótă omenia, ași intuneca Protia persónei însușe prin sêlbatecă petrunderea ochi-loru, și asprâ facia sà. Căutârea oehiloru quea placutâ, cu frumsetie încúnunâ pe omu in totu locu', ei asterne o cale largă spre ferici-re, trage còtră sêne Animile, și le incredin-tiasă și e quâ forâ indoélâ sêsê pótâ lâsa pe dênsul' de pre dênsa ne mêsurâ de multe ori cu dreptul', curâtia sênșiriloru, slâtâ tornicia caractului, mârimea spiritului, cuviêntia cugeteloru, și socotințeloru nôstre pre cum și linisce cunoscintiei sufletului, și pretiul' firii se prevede. Pentru aqueia darâ têneriloru

Uitați-vă la alții dreptu, cu ochii deschiși pecum se cade, voiăși și serini în facie quâta sfiosi Umiliți, blânde totu de a ună în sene de fație fiindu. Nu aruncați ochii din cōce în colokuasi fulgeru, nu vēdiți v'ō frică, témere, și gréuatiă, da ne ingrosiți, însē nu nerușinosi după mēsură cuvientiei; nu aretați în fiorare din ochi, și spaima, da indresneți, érō nu forobrași, și miscarici; nu stați cēpină quā de lemnu în naintea altoru omeni de omenie, da neque nu clipociți intetare cu luminile trupului vostru, așisdere necuviosu lucru ara fi a întorque ochii pe dosu, au a înfige întunu locu, quā așia facu numai quei rusteci, și cruți, indrépte sē unde în ochii, unde pe peptul' objectului, dese uită altu în ochii vostri, tēneți afară quâta tēmpu căutatura asemene privindu în ochii lui, apoi mai târziu ei poteți lăsa în giosu pe peptul' lui nu peste multu érō și mai rădicându. Nu ē mai urită de quātu Uitatea vagă, fâlósă, și poncișu sborghiată, quā resfugă și imprescie tōtă interēs a pentru noi, și nūmimu pe Unii quāși aquia: Sbândurați, vētoși, și neaședăți la minte. Deci éro dīcu: Căutați dreptu, în facia altuia blāndu, cu cuviētiă și stătornicie bărbătescă. Uitare quē voiosu simbitóre, și dulce adeverea să face inimii, și marturisesce multiēmirea să din lontru.

Diseiu: de opu afii căutare ochiloru quam rusinósă cu omenie plină: adequă o

alséuirea, que se se chiamâ : stidire quâ prin trânsâ arêtâ omu o crescere bunâ. Modestia (stidiro) stâ opusâ surupârii trufôsâ, quarele cu de a târia trage là sêne luarea in minte a altora, ia nu è lasciva inponcenitóre, nu mordace, nu de sêne plăcutâ pe cum è cântătura nebuniloru, sumeșiloru, ingânfașiloru, de sêne laudatoriloru, batjocoritoriloru fôrâ de omenie, quarii vorbescu totu nimicuri, avênătoriului de minciuni ș. q. l. nique quasi aquelui cu inimâ re.

Omul' modestu, de omenie, éste privighietoriu, ia sama de sêne, ne intrecutu insêne, dà singuru quam ne incresutu sie însuși, unde vede și priçepe amâgire fantasiei, so cotindu, nu quumva si sê desbatâ, și saie din resteu afarâ, iel nu supune de sene mai multu de quâtu este modestia ilu imple de blândetie, ascultare, indurare, lăsare și ertare, aperândul' de vedere și căutarea ochiloru quea sêlbatecâ, neomeniôsâ, lingarită, și neru șinôsâ. Însê ne lăsândusâ intraquea la Umlintia quea de risu apusâ, și pênê la pâmêntu plecatâ.

A sisdere nu lipsascâ din ochii nostri bucuria quea serinâ, departêndu tótâ căutarea tristâ, și intunecôsâ din dênșii. Privirea quea turburată in sêne trasâ, și întórsâ; Uitarea quea cu amaru superată, sicâ, in sine in cuiatâ è atributul' cunoscintei vinorate, și réle, martirul' resipirii ânimei și dovada unui cha-

racteru ascunsu, și sêcretu. Ochii, și fația noastră respândă din sene o sênțire plină de bucurie, și voie bună, arêtându prin dênșă lînisece, și așeđiată bună stare a sufletului.

Aqueste sânt însușirile căutării, fôră de quarele neque de cum nu potemu plăce ômeniloru. Dausê anche și alte mai alese moduri de ase uitare cu ochii, quarele nu mai in nisce cu tare stări inpregiuru au locu, despre quare in ruptura a doa voi se cuvintesu.

Așia indreptată și intogmită căutătura ochiloru nostri ne quêstigă náo și o faciê viu voiósă, și plăcută nu de parte de sêmbitul' de risu. Din quare se vede a strâluci o iubitóre intradinsie, o adevêrată gravitate, și mericie (vrednigie) dinlontru inpreunată de soțiu cu omenie, și bine voirea. Cu o așia faciê infintiați desarmâmu tôte ostilê virtutei nostre, fugârimu dela noi tótă necuvioșia, alungâmu totu privilegiul' societățiloru rele, ințărindune in intrégă sicurantia frumóselorú nostre alsâuiri, prin trânsă ne sprigionimu de s'pulberată, și lingușitóre sbicotirea sbêndurațiloru a supra nostra, pedepsimu nebuniile, certemu indresnirea quea fôră de minte. Prin unu vultu, adequă faciê quasî aiasta in totu modrul' pretuiți, stimați iubiți, și plăcuți ascuțindu bâgare in sama de noi a altora ne facemu tuturoru, veciniloru și cunoscuțiloru, mă que sê đicu, strâiniloru quarei o dată numai se uită pe noi, anche comêndați și ac-

cepți vom fi. Prin căsută, frumósă Cautarea ochiloru invesece facia o desvòlime, bucurie, si acășunare, què nu se pòte descrie. Cu dên-sa nise deschide cale la inima omului, la so-cietate adunàrilor de omemi, la innainte mergerea, și fericirea însușe, togma și quel reu se opresce, stă, amână l'a o facie qua a quea-sta, dâruindui plăcere, și inmirânduse de dên-sa.

Inse cum si pòte căpăta fația aquéstă, quares' mișlocirèle de a o agonisi, și altui in sène?

Respundui: Noblitatea inimei, și Urmărea altoru persóne, que au frumosê însușirè a cău-tării ochiloru, și cuviósă purtarea schimelo-ru fației.

De vremu a avere fație blandă, voiósă, iubitóre de ómeni, lină, partinitóre, plăcu-tă, de bunetiă arêtátóre, și frumósă; è de opu qua mai antea sè ne dedămu, și pázimu frumósê virtútile anumerate, adequa: a ave sênți-rea dè bine voitóre, si făcátóre, pàrtinitóre, in-durată, de omeni iubitoare, amicablê, aseđia-tă cunoscèntia sufletului, liniste inimei, și a mènteii, a sênți fericirea, și bucuria ne inti-natului, 'ne pângùritului statu a firii nóstre, intregimea buneloru însusiri, și verde inflo-rirea ne schimbatei naturi departe fiindu pú-su de tótă turburarea patimiloru, și pornirilo-ru din lontru. De que ne struduimu mai mul-tu intruna prelucrărea inimei, de aque mai fi u-

mosă, și mai comendată se face fația și căutarea noastră. Inse luați bine aminte, quumché, nu dau fației o apăsare chiară, stătornică, nique cugetul' quel' bunu tracătoriu, nique fapta quea bună intemplarnică, dă numai de prinderea que de tișu adevărată. Sentiarea noastră spre que è bunu și frumosu, noblu și cuviosu rămâne tot întruna fietore, și pururea lucrătore, prefacëndusă infientiată alseniarea însușiriloru schimeloru adequă: lineamentului feții omenesci. Noblitatea inimei, aplecaciunea, Cuvioșiea, binevoirea blândetiele, linisce miniei, curațenia sentiăriloru, adevărul' cugeteloru, dreptatea socotințieloru infrenarea posteloru, bunetetea doririloru, cu unucuventu: virtutea in dedarea deprinderiloru noastre străbătându indreptesă vieția, și împetrătiască întrun noi peste faptele, cugetele, și sentiările noastre de ni in mânduire sise arête lămurită in faciă dinafară. Incôle și de nū. pôte omu indată de mărginitu incheie la reutatea inimei altora de faciă lorū quea urită, și fôră de rându inpletecită; și indoită căutarea ochiloru lorū: fiendu quă in multe forme se pôte prépêdi, și strică faciă omului: precum sânt: betișugurile, lăngorile, cu täre nefortunatē (nenorocite) casuri, dedările rele și alte multe lucruri nepărtinitore, atăta totuși è adevăratu: quumché de nu s'au intēmplatu impedecările numite, și faciă, și ochii frumoși, cu asemenea adevărului se pôte in

puta, și socoti nepângarirea feței, bună rânduiala ochiloru întregimei, și noblității inimei.

Numai pre cum dîseiu de unde vine marcedie feței, și rea uitarea ochiloru: mulți mai alesu tenerii din dedare adequă: se invétia ase uita uritu cu ochi asberci cu fruntea, ne amonândui, nique ortêndui quineva, deptu aquea nu facă așia ché nuse cade, é lucru hedu. Altora vultu séu faciê sê struncenesce intruneori prin multanocce lăngori, au și intristări cumplite, que au din lontru, fôrâ de afi rêi lă inimă, și in fapte. Qua blâsnie, au ascunderea causei deformărei vultului său, nu é atăta de mare și mări afundu incurcată, quātu nedrêptă prefacerea ei, si nu ése odata la lumină.

Ne inquietatu daré sìzolimū in trun prelucrarea, și noblitatea inimei, éro aqueasta nu pôte cresce in bunătate forâ de cultura mintei; luminarea înțelepciunei, iscusirea priceperii, și indreptarea judecâtei.

Cu strâdanie aqueasta inpreună omu și Urmăria aquelora persône, a quôroră faciê și căutate se scaldă in bună placerea tuturoară. Zerescă cu unu ochiu ascușitu pe fația și ochii vrunui Amicu credinciosu, séu uitesc in cotătore qua sêși védă, și speria que undeî lipsesce. Au nu é murdaciū, intunecosu la fire; neplecatu, suriapu, spârietoriu, sumetiū, fôrâ de omenié, turgitu la fire, infiora-

tu la ochi — au nu face que va de risu cu frunte, ochii, nasù, fația, busele, que nuse cade in naintea omenilor de omenie. Prin luarea a-minte la purtarea altora in potrivinduo cu așa insuse, și cu ajutoriul' cârticii despre cuviintia faptei. Acuși fisiognomia fecii va arâta pe sene o apăsare plăcuta a inimei, și înțelegerei quei nobilitate.

III.

Cultură stării și a clătirei trupului.

Dausé unele pozitii, si miscări a trupului, și a medulêrilor lui, quare numai subț cutare stări in pregiuru vinu in nainte. Si despre quare voi cuventa acolo, unde le voi querca singuratece una quâte una, aici luându de obiectu numai aquele, que intotu locul', și pretutindine s' alsûuite.

Cerșirea de ânteuî e positia sêu dréptă starea a trupului, pe quare o comendă fiesce cui cultura creșterii. Natura ne au intogmitu spre ceriu cu capu dândune tendine și muscoi de a țene trupul rădicatu in sùsu, que e o frumsetiâ mare a figurei statului nostru, și cutôte aqueste o inscientiare, quâ nu sintemu apâsați de a âmblă plecați in deosu quâ dobitócele, și ase têrêi pe pâmêntu in asemênare șerpiloru, vermiloru s. a. m. Numai făciarni-

cul', prefăcutu cuviosul', și cucernicul', falsu, nedreptu umilitul', si studiosu inselătoriul' sê sgulesce, și si trage capu intre umere âmblându de diumetate plecatu de spinare, firea fapturii, ma neque natura loru' nu   așia. Altă que este cu quei b tr ni (veterani) in c runțiti, și lucrătorii de greu, quarii p rt  sarcini mări de g rbov , au pre cumus'  menii lungi, și scriitorii plecați de dupo capu, și quarii s   nv ta de t nerei a nu stare dreptu; d r  mai s su numitii amăgitori, și de s ne in suși urgisi ori cu bună sam    oneprelucrat  natur , și de risu affectatie. Omubunu apuc  cale de mișlocu, ne innalt nduse, ne umilien-duse peste m sur  se ar t  afi aquela, quine   cu adev ratu, in qu tu p te, st  dreptu, nu quasi quei in to urechie țep ndu capu dinto lature in t'alt , nu țepenindul' trufesto ma sil' port  cuvienciosu pre cum f ptura las . Nui plecatu inainte, n  aruncatu in napoi, nu ti p nu qu  de lemnu, nique l' inv rtesce quasi m ra in v ntu, da l' miscă ș'il' cl tesce dup  asteptarea objectelor. De s'au mutatu și plecatu,  r  se ar dic  la nu fără de placere dedatu dreptu statul' s u.

 menii quei que s'au  nvetiatu a  mbl  cu capu plecatu in nainte,  și ț nure datina loru pretutindine, și aiur  unde se facu de risu altora, și si perdu multu prin aque innaintea loru. Așisdere și quei que și țip  capu inapoi, s u in t  lature au in t'alta.

Cu capu înaintea plecați de comune amblă
ómenii quei murdarii, cu sufletu acritu de
tristi, melancholici, și de ómeni uritori —
pre cum quei șuleteci, fașiarnici êși dau
capu into lature — quei fuduli, fâloși, și mâ-
reți érôl' aruneâ in napoi.

Și trupul' âncê debue si aibâ unu statu
dreptu, quâ așa place lunei, însê nu intețitu,
cu dea târie intinsu, peste mêsura in contra
firii fapturei lui al' țepeni, negânjoiosu qua
de lemnu al' implântâ. Fie plecâciosu dupô
dorirea inpresurârilor, quarel' invitâ de asê
plecâ. Așia inchinânduse Domniloru queloru
mai mari se plece mai de afundu, queloru
mai mici, mai pușinu, éro sailoru sie aseme-
ne dupô cumul' va indreptâ firea, fôrâ de a
câdere in v'o smêntelâ de risu. La tótâ inchi-
nâciunea cu capul', și plecarea cu trupul' dom-
nésca o cuvientiâ, gratiâ, o jolie regularnicâ.
p. c. de rédicâ omu queva de la pâmêntu in
sûsu: nuse plece repede și cu totu trupu in-
deosu, da numai cu partea que mai de sûsu
ajûtânduse vo quâtva si din piceóre.

Purtarea și întórcerea maniloru póte fi
așia de neplăcutâ, și ne suferitâ; quatu de in-
teresatâ și iubitâ. Uagâ și de nemicâ purtarea,
și țénerea mâniloru, quare defórmâ totâ câ-
sutâ starea trupului, șil' facu de risu in main-
te altorâ sùnt mai cu dedênsu aquiesta urmâ-
tóre.

1. A stâ cu mânile in șolduri prin quare

sê asemêná omu unei ôle mai cu dâo torți, stâ in forma babeloru desêlate, unui musce-reu depe sate, quare la têrguri in Beurie de nuscine se arêtâ cu tasca lui que de nou bun-bitâ, și zelitâ.

2. A freca mânile de olaltâ totu intru una. Sânt omeni de aquia, quarii nu sciû altâ que face de quâtu ași freca mânile, de intrâ unde-va in v'o sotietate, de spunu queva. De intim-pinêsâ pe quineva, de voiesce ase prelinge, și cuceri comendenduse cuiya. Aquesta lucru si pote face farâ sfialâ intr' ai sâi acasâ de c frigu iarô nû innainte strâiniloru mai susu de quâtu iel, quârora e datoriu cu mare bâgare insamâ s'ei omeneascâ. Vedesce o necunoscên-tia alumei mai polite, și se arêtâ ché ânchê n'au pre multu âmblatu, și petrecutu cu ome-ni de omenie, de quâtu numai cu sie ase mene, și mai dêosu de sêne. Si fiêndu quâ și ômenii quei rêi êși frécâ mânile sale, precum pagubașiul', isbânditoriul' ș. q. l. ûn: esem-plu așea viu și uritu spre indreptarea tutu-roru daul' in nainte.

3. Lâsarea mâniloru se spênsure in deosu. Aflâșe ômeni de aquia, quarei tênu mânile in deosu pe lîngâ sêne quâsi o botâ in societate, mai alesu de vorbescu queva cu ômu mai de omenie, și mai de frunte. Quasi cum aru câlca êle nusciû que greutate mare de fonți. Prin ténerea aqueia se tiêpenesia bratêles omului, se facu ne indoite, și grele la miscare, de abatu

tôtă cădere a trupului se apropie de asemănare satyrului, que are mani lungi de adjungu pône la genunchie, se alturescu cù sâloile apâtosă din America a quârora ramuri se atingu de pământu. Starca asta é greșiosă, și urită prin quare se stinge de peritu totă frumsetia figurei omenesci.

4. Ródere Unghiloru cu dântii. Odatină de tôte dîlele la quei mai mulți de a ingretiosă pe altii stătători de fașie. Poteți vede ómenii quarii nu știu que face vorbindu cu altu, foră numai iucepu asi róde unghile de la mâni, mulți uitëndusă scopescu fêrmele quele rôsa de pe Unghile sale in ochii altora. Que socotiți daro: Au é cu putintia a remânè in t'ó societate qua aqueia? Și bucuroși apetrece cu dênșii? Mulți dintre rođitori Unghiloru sînt și tâctori de iale, de quâti vêdu undeva fôrseci, au cuțitu, alérgă șile apucâ de acolo fôră multe șerimonii ciuntându și scurtânduși unghile sale.

5. Tragere degetelor se pusce, și plesné scâ innaintea altora âncê é unu lucru de rușine, quare nusè cade de facutu. Quelqueși pocnesce degetele trâgândule din inchiетuri debue sê aibâ o alésă organisatiâ a Urechiloru de arâbdare rumpêturile sale, quându altul nu pôte suferi, el vorbesce, și alquôtuesce vorbeloru sale, și sunetul'sdronseirii degeteloru el tace, degetele maniloru lui grâiescu mai in colo, puindu que însușiri straine au in lu-

me de acum. Ne priceputul' crede o nuscii
 qué musica frumósă a face , și que soru de
 hârnicie arétă din prejudecata sa: quum ché
 se mai neteșiescu, și inmoie degetele prin
 trăsura loru. Insé ne înțeleptiloru nu e de opu
 a resufla prejudecâțile, aice una numai mé
 rogu , se facă lucrul' aiesta afară de so-
 cietate.

6. Vorbindu cu altul' nu vérsați Compli-
 mente peste complémente, quâ vé véți face
 lui de risu, multiemitu é o dată intrându,
 cândva numai pușinu a se pleca intră vorbe,
 și eșindu dupo cădere de comuné.

7. Pâzitivo , de spuneți queva, au respon-
 deți la întrebarea cuiva, se nu invérțiți cu
 mâno dupô cuvintele que diceți afară totu in-
 tru una, si unde nu é opu, pôte cându și quân-
 du a dà quâte o schimă (gestu) dà nu fôră de
 rându și cuviéntiă. A vorbi și cu gura și cu
 mânile nu sé șede.

8. Găsescuse ómeni ne ciopliți qua aquia,
 de inblétindu cu mânile din cóce in colo quâ
 o morișcă in vântu in pungu din neluarea in
 samă cu degetul' aretatoriu pe altii de lóngă
 sene, intêmplásé de lovescu deosu depre ma-
 sâ, séu almariu vaséla, de a cólo așediate scu-
 lele, stielele ș. a. mă nu odată intru atâtó
 cresce nepriceperea unoră, quātu soçiile de
 fație au de asé temere qua nù cumva si cape-
 te v'ó loviturâ peste fâlcii, nasu, au se nule

scôtă ochii ne fericirii cu mânilé sale que bat
tu ne inquietatu aeru.

9. Unii nu se potu rebda vorbindu cu
altii sê nuî prindê de mâni, se nusê atinga
de vestmêntul', și pêrul' capului loru a lua
amânâ que le vinu in nainte cutitu fôrfece ca-
lâmariu, quâtu omu nu numai pe sene, dà
și uneltele sale are de ale ferire d' innaintea
loru.

10. Nu se cade a ascunde mânilé niquâ
ri in nainte altoru ômeni de omenie. Uritâ
și rușinôsă datină é a unora de ascundumâni-
le subt' deschietorate vesmintele sale là pe-
ptu. Au ale bagâ pe lôngâ barta ceóreciloru.
Adequâ se graescu mai chiaru: stau cu o mâ-
nâ in sinu, cu alta in ceorêci.

11. Miscelane derésu purtâri și ténéri
amâniloru. Mai sânt âncê in napoi v'o quâte-
va aice ténétóre cuviosii de adausu la mai
nainte adusêlé regule, pe quare tâcêndu nu le
potu trece cu vedere, dintre quare locul de
ântêi cuprindu schimele sêu gesticulatiile fô-
râde rându in mulțite. Nusciu que greutate
mare ada cuvinteloré sale credu unii ômenii
dêchê pe totu cuventul', și cu mâna insémnâ
que veiesce a dice afarâ dupô cugetele și sen-
șirile sale. Aiasta é orêmășite a Cuvêntârii
frumôsă din têmpurile que lo vechi, și unu
sociu retâcitu a declamatiei, și a comediiloru
din theatre. Unde multu face a dà apăsare cu
manile, si piceorele diseloré din gurâ, fiêndu

quâ vorbele însene n'au nique vietie, nique poterea. Jaro vorbele in petrécere cu soçiile quersiasé quâtu mai de puçine schime (Actii) quâ aice nù lucrâ omu pentru aque, qua sê elâtéscâ inimile, au togma se stérnéscâ affecturile, si pornirile patimiloru. Numai atunce pote omù in societate a gesta cu mânile, quandu sênsirile, sê arêdicâ și innaltiâ, și eugetele sê inbrécâ de gravitate, inse arare ori și cu mare socotélâ totu dé una pâzindule quâ si nù se facâ de risu, și batjocurâ privetoriloru sùi. Așia nù modru sê nu ridâ omu de aquelâ, que ne incetatu cu mânile tâlmâcesce minduirile sale. De graiesce despre capu, minte, inimâ, și sufletu, duce mâna lafrunte, și o répede la peptu. Cuvintele: Amicitia (prețenie) iubire, têndisire, delicatéria, gingâsie, sênțire, inimâ ș. a. m. Sânt fôrte astrasâ, inse acâșionate firei și deptu aque cu greu se țene, omu de anule inșira și intênde ințelesul' și pe degete, Altii iarò spuêndu vrûnu lucru mai mare quam infocați batu cu pumnii pe masâ — Au de indurare (milâ) pêtrunși cu graiu mai blându, linu, Incepu a-grai queva intêmplare delicatâ, inpreună vêrvul' degetului quelui grosu cu a arêtătoriului și așa 'i facu o formâ de covrigu a unui cercelu sêu a unui ânelu, intraquê quelelalte degete le intêndu tiapêne innainte.

Nu altmintrilea de risu mernicâ faptâ è inchinându-se altuia de sânetate in tr'o mâ-

nă atêne pîlôrie la spate, cu alta iaro a se prinde de baerul' gubei, sêu a suma nului, a lua tîpâlaga giosu depe capu și asê juca in mâni cu dînsa, sêu omânâ a lasa in deoșu spensuratâ, cu alta a tîne de aripâ pîlêrii, și așe scârpina in capu cu degetele, ase freca in Țeafâ cu Unghile, și alte asemenea aestora.

Alte purtări cuvios â, au smîntiri de rușine a mâniloru se potu prin ascuțitâ luarea aminte învetia in scôla lumêi. Privescâ omu cu déadînsu la quei mai poliți de prin citeti, și iaie sama quumûși tînu, sucescu, întorquu, pórta si indoescu mânilé sale, altuindu insêne frumósâ insusirile loru.

Cade sê a sci quumche ada manile in napoi dupô spate la crucile șeleloru peste olaltâ puindule, și depârcioru de trupu tînîndule totu de a una afi fostu lucru ne înfruntatu, quaresê póte face și in dîio a de astadi, numai nu le tragâ in susu, quâ atuncea se rîdicâ umerele quasi dóa pupuie còtrâ capu, și deformâ starea trupului fiîndu sgulitâ.

Regula quea primare și de câpetinie a tîne-rei mâniloru este: Quasê fie firéscâ ne prefacutâ și ne aretátóre de sêne in naintea altora. Bine é mai cu samâ in cale intimpinînduse omu cu cunoscutii sîi, și inchinînduse de sînétate aluare pîlâria in mâna stîngâ, și a o pune crucisu peste dosu, quâ drépt' lăsate in deo-

su in naintea pântecelui ținendule de pârçioru de élu da nu sūsu la peptu.

Invertirea și clatira mâniloru precum fû disu mai sūsu fôrte pôstrată și sênțililoru que spune omu din gurâ, și arêtâ cu manile, chiaru vagită sê fie.

Gesticulatia tribue si dec brâceloru, și mâniloru o miscare frumôsă, feței, și totu trupului o cuviëntia tuturor plâcută. Deci daró da chē voimu sine âmble bine tēnerea mâniloru in naintea străiniloru, și altoru ômeni de omenie, multu é opus in dedâmu intra que qua vorbindu cu gura de sēne mânile si se deprindâ a dâ gesturi drepte spre lamurirea, și întărirea cuventarii. De svâdtuitu lucru este asta in naintea cotatôrei sêu a altui fârtatu in credintiātu de sêși indrēpte scâderile purtării și tēnerii mâniloru.

Amblarea ânchē asemenea de iubire, au de risu vrednici ne pôte face, plăcevomu altora prin pașii nostri, de nu voru trēmurâ, de nu se voru repesi pre iute, de voru fi asemenea, și forâ v'o dedare rea de a vîtâmare ochii altora. Amû vôiū mai chiaru a reschiarare lucrul; Anume:

Âmbleta é tremurôsă quândus' pașii pre minunței, și piciórele vinu aprôpe de olalta, datina aquesta se aflâ mai cu samâ la gavalerii quei de fucâ, și scholariii de sciucă.

Iute repesită é, quându de pripâ din piciore quâși cum l'aru fugâri quineva, ne

avându cauză de a alergare. Nu è adevêratu de dice quineva quâși arată iuțimea sprinteniei, și agilitatei trupului. Quâ lesne sê vede a trece peste măsura cuviântiei cu ne socotită replegiunea que brudiê. de ora que se du cu qua turbați, și din fire éșiți trecu pe lîngă cunoscutii sîi ne dândule binetie, și cu atâta sînt mai mernici de urgisirea, și ura privitorilor, cu quâtui cunóscu de nimene afi trimiși soli insciêntiători, quarii din demândare, sêu porunca Domniloru sîi debue de vre de nu vre indatorați fiendu a sê pâzire. Numai flâcâi quei de prinsu musce alérgă totu int' unu sufletu dintunu locu in t'âltu, și âmbla in pripă, érô nu ómenii de omenie și așeđiați.

Așișdere amerge pre linu âncê nu se cade. Mai bine este a țênere mēdilocol' a dóo căii streme a iuțimei, și intârdierii ei. Âmbleta que tardiatecâ è o trândâviê insușită temperamentului quelui flegmaticu, de multe ori și blâstēmata fudulie se intribuintiasê eu dēnsa. Bêtrânii, matrónele, și quei betigoși, morbași, și langedi nu potu căde in inputărea necuvientiatei purtarii sale, pentru chē dupô cursă vietiei, și asezēmêntul' naturei sînt de dîle ingreoiati, au de rele inbulșiți insarcinați si incarcati pônê dupô capu. Tóte aloru ne adevérésă quum chē poterea trupului loru nui lasă sise misce mai iute, érê in quei de vêrste, și ne scopți cu dreptul' o vituperă, și defaima. La ómenii quei vêrtosi in trupu tribue

sefie o târie, și sprintenie verde, o fâptura ne mârcedâ, nu ne pare bine vedindu pe tîneri molateci, de greu a âmbîlă, cu trîndâvie ase întórque, amu voi, de amu pote, a le ajuta.

Pășindu nu calce omu de greu de susu nu dubâ iasca, nu tropotescă cu piceórele. Quâ a quêsta facu numai dioari, lucratorii de pământu, și ruștecii queine cumpêtați. Mersul pașul, și âmbleta ómeniloru què se pórta bine, nu hurducă, nu scrobotéscce nique unu picu, quâ sêi cunóscă altii dedeparte de pe âmbletă quine vine.

Pășască totu int'o mēsură nu facă o dată mai mari, odată mai mici pași. O dine óră mai largu, altă dată mai ângustu, nu stringă și frece piciórele de olaltă. Nu arunce cu iale in lături. Nu le țênă strêmbu in afară, nu le tragă pe pământu, nu sé tititiă din buci. Nu lese genunții gôrjobu, neque in tò parte nu pórte tiapine piciórele. Nu âmble din vêrvul' degeteloru, nique șârindu. Nu gurgutiu de mișlocu cu trupú, nusé légâne in aēnte și in napoi. Nu păsăscă in fală. Qui steie cu capú, trupú, piceórele, mânile in linea que dréptă firesce in cuviéntiată. Quâ âmbleta què târdie și potienită asamână pe om cu unu verme de giganiile que se tērêscu pe pământu. Firea întârdierei molatece ș'au altuitu in sēne fôră scâdere de multe ori insușirile façiarniciloru, cuceritoriloru, prelingâritoriloru inșelêtoriloru fricoșiloru, și sfioși spâimoșiloru. Și a

quelorà que n' au âmblatu âncê in lume, și n' au vésutu omeni. Causêi multiplî de ași in dreapta, și togmi âmbleta, de asê feri, și pâzi de tôte que l' aru pote abate, și duce la o dedare re a miscării din picióre, mai adaogu pe urmâ o luare aminte: Nu țipați mereu țiapênu in nainte, și cu repeciune piceorele vóstre ché nui frumosu, strimbarea in nainte, séu in napoi, int' o lature, au int' altâ a piceóreloru precum și a trupului intregu è in contra cuviêntiei, și gratiei, se perde frumósâ figura omu lui, noblé fisiognomia fačiei remâne altuitâ in plăcerea altora, fôrâ de lucrare, ne petrunsêndu inimile. — Queloru cârunți de betrâni le értâ omu lesne gârbovâ âmbulare, que aici è urmarea firei bêtrânesci, pe purtători sarciniloru grele âncê nimene nui defaimâ, și ridu pentru que amblâ plecați dupò capu, ché chiemarea diregătoriei loru ei indoesce, și apasâ in giosu, dà nesuferitâ è sgulimea capului, molatecia picióreloru, și trândavia portarii trupului têneriloru și a queloru de virstea intrégâ, de cumva nus' gôrbovi din naturâ de la nascêrea sâ. Aruncarea mâniloru, și apicióreloru din quóce in quolo se cunoșce de sêne afi lucru de uritu.

Deci daré mai poftorescu pe scurtu in sușirile mêrsului frumosu, și vrednigu de iubi-re. 1) Omu nu pâșascâ nique iute, nique târdu tare. 2) Nu inpletécescâ cu piceórele, nule frece deolaltâ, nu letragâ pre pâmêntu.

5) Pașii fie totu pe o măsură de largi, și de iuți ușiori, — 4) Nu calce de greu nu cu fale, nu âmble din vervul' degetelor, nu jucându, nique sârindu, nu intețitu si prefăcutu, qui firesce, nu defôrme cu țenerea capului, și a maniloru, și cu purtarea loru făptura trupului șeși frumosu, dà tôte pe cum si sede, si sê lovască bine la olaltă.

IV.

Bunacuviéntiă Haineloru.

Que mai de aprôpe urmarea a culturei sufletesciloru, și trupesciloru poteri a omului è purtarea que cuviêncecôsă, și bună. Unii tēnu și stimă singuru portul' quel vechiu dide multu. Și io ânehē dicu aiasta: insē nu a natiiloru străine, dà a chiaru strâmoșiloru noștri Romani, a quârora strânepoți adeverați noi sintemu. Forte frumosu lucru è a țene betrână datine portului portii mai alesu bârbătesti a mai mariloru nostri, și bine fécure daré Românii depeste dunăre fratii nostri in trunele locuri pônē in dioa de astâdi in vescânduse cu vesminte țalare pônē la glesne de lungi, albe dupô datina Romaniloru; Unu martoru viu a inceputului Natiei. O însușire stramosiloru alscută quare pre bine sē șede si bârbățiloru și femeéloru, comëndatâ spre

onore bătrănilor și tinerilor, totu omul iubesc portul quel bine incuviântiatu la feciori și fete, mueri și matrône, in betrani si cărunți, teneri și de virstă. Inse de aci nu urmăsă se înbrăcâmu pe tănerei fii nostri după moda que betrână, bă mai multu se cade ai purta după regulată datina de acumu a lumii mai resfirate.

Nuși bată capu Parântii quă se pôte fi aui cu o gravitate, quare numai la ômenii quei de virsta se află; quă nui lasă firea lor, tenerimea è voiôsă, si firea lor cu iuțime interitată, gravitate a bătrănilor è pre strâmto-rită, și nu odate pre tare stêmpêrată.

Mulți in multe forme socotescu despre cădere purtării omenesci, unii o asemênă cu țepenie in tota clătire, inmordace intradinsimea uitării ochilor, într'o de risu socotintiă la ori que lucru, in ne împărtăsirea bucuriei, și petrecerilor lumii tinerilor. s. a. tôte aieste io nu le numescu gravitate, qui cu insemnu prin cuventul' aQUESTA o purtare cuvioasa, quare prin fația, căutarea, și miscarea que din afară adeveresé quumchê cultura inimei, și a înțelegeri nu è lenevită de nu isè pôte imputa nique de cum lesnimea, necumpêtarea, fluturatecia, și ne așesarea caracterului, de quarele è omu asicurat, chē nimene nuse va indoi, și intorque de cōtră dēnsul' ne ascultândul, și ne luândul in samă — caracterul cuviôsei gravitatei è purtarea que regulată a sufletescilor,

și trupesciloru poteri — Înțeleptiunea, priceperea, înțelegerea, dreapte judecată, cumpetarea socotintii, chitirea que sérinâ, cugetul neștrâmutătoriu s. a. precum al trupului starea, amblarea, păsirea, clătirea, căutarea, și toate schimele medulărilor quele vêsătore pline de omenie, și cu măsură interesate sefie, de și nu cadă șoda nescienticeii neînțelegerei, ne căutarii de sene, sbânduriei, și ne cumpetarea nestatornicia, necredincioșie, și nescederea que din afară de nuse răpescce în calea necuviânticii, quel' — que se lasă, și supune de totul' altora, se plăcă umilînduse quăși unu verme pônê la pământu înaintea altora, aquela nu pôte și fie stimatu, și onoratu de alții, quâ în locu de alu iubire, și omenire, pentru necădsutâ cuceria lui îlu urescu, și lapidă. Jarô quel' que se sci țene pe sene după cum se cade nuse înaltă mai susu, nique se lasă mai giosu de quătui, cărcă, astéptă și dela alții asisderită omenie, și stimătia que isê cade, aquela trage de infige ochii altora pe sene, se uitê la dênșul qua la unu omu de omenie, harnicu, cu însușire frumôsă, tuturor plăcute, și vrute.

Omú cu purtare bună arétă que are sênțire pretinirii de sene, ne tracându tătuși peste marginile modéstiei, (stidiei), quātu lesne pôte ori quine, pricepe quâ elu țene de sene, voieste a fi în luarea a minte, în stimia altora, înse și elu așisderitu datorie omenirei altora apriatu împlinesce.

Altu semnu adevêratu a bine regulatei purtării omenesci este : déchê precum in vorbe , așia și in fapte țene cale de mislocu , de nuse scapâ pre multe au pre puține a grâi au a face. In viația de tote dilele dausê sute de sute de ocașii de așivedi , și da afarâ pornirile , și patimile inimei , acusi are causâ de bucurie , de incredere , amuși ise dâ intêritare de mânie de temere , omu vre , astéptâ dorește , iubește , au uresce. Quel' que se trage dupò amabilitate in (câpére in voia altora) bine si caute de sêne , qua si nu se scape a intrare pre afundu , și mai din colo de quâtu se cade in starea aiasta a inimei. Pretutindine sêse pôrte cu cumpetu mare , bine socotindu aședitâmêntul' a mèsurei fapteloru sale ; quamin-tea si inperâtiascâ preste tôte , și înțelepciunea , si infrênesê pornilile pofteloru. Pentru aque darê nuse lasâ sêse cuprindâ din mèsurâ mai tare , nique de bucurie , nique de intristare. Omul , quel' cu purtare bine regulatâ , mânîe lui sê arêtâ quasi o neinvitatâ dréptâ nevrerea nesuferirei , si urâciunea lui , qua și o lâpidare cuvinitâ. Iel va inviînsê iubirea lui , pururea va remâne instrimtóarea înțelepciunei , asteptările lui n'orfi deserte , și disâle lui nu batâlele in vêntu.

Modestia despre quare aci grâiescu nu suferê sênțeria qué ne mèsuratâ , nu rabdâ sênțiernicia que ne cumpêtate. Ia sei chiaru mârșini gradul' a fieste quârie sênțire , și a dâre

lege socotiriloru, a pune frenu faptelor cu quare quândva se aru pote împârtâsi inimile nostre. Dreptu aque è o jurată inimică, (vesmase) a sentirei quei pretêmpurôsă. Aqueasta o țene in frenu totu de una, și ei dă numai unu concenitu regasu, și o mesurată lațime de lucratu de unde mai in colo nu se pote intinde fôră cîcnire asă.

In caracterul' purtării bine legiuite nu dorêscă quineva dreptatea. Quâ ia debue pretutindine se strălucêscă, și indreptesê și dirêgă sêntirele, cugetele, și faptele. Pentru ace nu vei cîpâte pe omul' quel' modestu cu cuvinentia legitimu, si cumpêtatu pênêi lumea intru v'o judecată nedreptu partinitóre, și repetită, nul' vei afla cîsutu in lâcomie, și infocatu de cupedie a quâruiuva lucru que nui sê cade lui, pre cum si tótă petrecerea que pre jucătore, și meseăriioisă pentru densul n' are nique o interese.

Dausê niste nemicuri, de quare unii ômeni se inmiră pe môrte, se uimeste mintea lor de dênsele ne putênduo retrage in napoi, laudă quâte quele tôte cu unu entusiasm mare, quare de multe ori chiaru nemica nu ajungu. La ei tótes' bune, frumoasă, și alesê. Ascuțitul' gurgoiului calçiumiloru ei pune in mirare, și uimire, de vêdu unu vesmeutu frumosu pe quineva, esu din sêne afară, pe cum buiguescu quei que zacu de lîngóre desmêntátóre. Altmintrilea este quel'

que se p^ortă pe regulă cu măsură, cumpeta-
re, cuvi^{en}ția, și modestie întrun t^ote: iel nu
se uita dusu la nimică, și f^orte larare ori se
inmiră de vunu lucru quare cu adev^{er}atu adu-
ce pe altii la uimire. Caută, și ia sama bin^e
de sine que grăiesce que face, fa^{ci}a lui nul'
vêdeste de minciună quă d^oră sie au dⁱsu in
contră, sufer^e și rabdă multe, elu zimbeste
numai aride, unde altii ridu pe m^orte.

Insuși tonul' cuvi^{en}ciosului are ale sale
semne, si insușite note, elu nu ^e rep^editu,
nu hodorogitu, nu strâruptu, dă ^er^o nique n^u
m^ole tare și șopotitoriu, nu intinsu quăși c^{ân}-
du aru c^{ân}ta, nu muhăitoriu de ing^onatu, da ^e
șiap^ênu av^{ên}du t^âria apăsării sale deplinu in-
togmitu totu d^e una dup^o s^{ên}șirile din lontru.
Deci n^ui totu pe unu sunu, somnorosu, de
dⁱum^êtate quamec^{ân}tându râgușitu, dai alqu^o-
tuitu dup^o fiirea s^{ên}șireloru, și insușirea lu-
cruriloru. Unde mai de susu, unde mai de deo-
su suindu, și pogor^{ên}du cu strâmutarea des-
v^êrtirei modulatiei atogmitu. T^otuși nu es^e
din g^urtu sboltitu cu d^et^âria, nu cu asprime
greoiatecă, qui f^lreste quatu nuse nique cu-
noscea. Omu prevede lesne din bl^{ân}dețiele
lui, quum ch^e înțelepciunea domnesce in mo-
dulia vorbirei, pe quarele in c^ole o înal-
sesce, da n^u o inf^ocă, adech^e omul' cuvi^{en}cio-
su in purtarea s^ă este st^êmperatu cu m^êsură,
in pornirile si patimile inimci sale. Nu le re-

pede cu iuțimea, și se molcomesce unde nu isê implu doririle.

Omul' bine régulatú in purtarea sa nuse infârtâtiesce ori cu quine, pôstrâ amicitia, autêa cautâ de ameruntul' pe altu, élu judecâ que farâ de omu pôte si fie, apoi se fratiesce cu elu, au de isê pare anufi omu de dênsul', cu bine êl' departâ dela sêne. Omu quel' de trăitu quercâ, și ispitesce de istotu pe aquela, que vre sêl' pôrte in triunghitâ; adequa tricor-nuratâ inima sa: érô déchêl' alego, a tunci se și pôte țene cu dênsul', è ne in fruntatu și no scuturatu in aquelași, quatu mai multu arêtâ inima sa que bune prin fapte, de quatu prin cuvinte.

Intun ruptu nu è multe vorbitoriu. Socoieste que graicste, puține și bune, niquei tâ-cutu, neque blâterâtoriu; que dice și face, o-mu sê pôte lâsa in vorba lui, ma nu dà afa-râ din gura lesniosu fagaduințele. Și insuși elu vede, cui crede.

Nique o dineorâ nu vrea astrâluci, asê râ dica mai pesusu de quâtu altii, quâ s'ei ințu-nece, și surupe subt sêne: Dâ mai multu se zoleste, și voiesce a indemnâ și chiema innain-te sciênțele harniciile, și bune insușirile al-tora, pentru qua nê infruntatu seși pôtâ pâzi lucrurile sale și mai incolo. Pregetâ pe toți, se fereste cu dé dînsul' de si nu smintescâ, si nu turbure, nu vatême pe quineva. Nu sê indêsâ, nuse inbulseste a supra altuiâ, nuși

tênde mâinile, nu se mestecă întôte. Que țē-
nu altii in ascunsu, se face a nupricepe, nique
le aruncă pe faciē deptu aque. Duplecaciōsă
dosnicii a cumētâtōriloru queloru nerusino-
si nū dă nique o plăcēre. Și chiaru și de nu
voieste ale pedepsi cu o căutare aspră, tātusi
mai bucuros se uită in gioșu pe pământu,
au se face quăși cum n'aru ausi nemică, incede
despre alte lucruri a cuventă.

Purtarea que regulată stă togma in contră
moliciunei, și molateciei. Mulți dintre tēneri
credu ase face plăcuți déché se pōrtă de totul'
jolosu delicăți, și sētoși in sinul' altora cu
fundați. Aqueasta nu sē șede femeiloru, cu qua-
tu mai virtosu bărbățiloru, de la quarii ôme-
nii astéptă, qua sise pōrte cu intr' adinsimea
firei, și tăriă cunoscentiei, qua mai tare se a-
rēte lucrarea cugeteleru, de quatu amégirea sen-
țiriloru.

Precum de uritu lucru ă ase prelinge cuiva
pentru plăcēre, nu altmintrile de rușine, sap-
tă este de ase face frumosu la faciē cu techne
maestriōsă. Quă unul' qua aquela nui omu
nu femeie, quí papusă fōră de crieri, pe
lôngă quare trece omul' quel' de regulă in-
frântu la inimă. Aquesta șeși se uită și la frum-
setia feței sale, înse nuse turmenesce, nui pa-
să multu de aque deî și pălitu, si arsu de sōre.
Frumsetia lui ă frumsetia que din lontru ma-
rimea spiritului, bărbătie, și harnicie la
tôte. Dēnsa nu stă in albimea vultului, deli-

catia pelei, tendisirea vesmintelor, da in virtutea sufletului, și a trupului, in Înțelepciunea, învetiatura, și dedarea cu lucru. De nui leneșu omu, de se pòrtâ spâlatu, curățitu. Așia fetisóreloru, și ténereiloru, așia! Aqueias' frumoși și buni, quarii lucrâ in câmpu, si acasă totdeuna dei arde soarele, da nù quei que puterescu, și putresescu, de trândâvie pe vatrâ in cenușâ.

Noi cetimu scrisorile que au lăsatu nòo mai marii greciloru, și a Româniloru queloru vechi chiaru strâmoșii strâmosiloru nostri nemerniciloru strâ nepoți ai loru Români din Dacia que veche, quâși invétia pe fii loru din téneretie alucra, a selupta, a alergâ, a sâri, a innota ș. a. quâ sî fie harnici, și sise scie porta la têmpul' de opu intunu tôte bârbâtesce, aface lucruri mari, a suferi multe, și tâtuși dênși togma erâ quei mai fâpturati in trupu, și mai frumoși in fație, pe cum vedemu depre contrafascle, postipurile, și statuéle loru, que se dau intrune locuri de privire. Sciutâ è dâ tina loru que din Amfiteatre din circurile gymnasticesci unde pe intrecute alergâ, și se lupta, qua si capete cununa de lauru pe capele sale in semnul' harnicieii indemânci, dedarii, și invingerii. Omu quel harnicu se laudâ intrunu tariea și vèrtutea trupului, nu in moliciune și delicatie femeiascâ, quare face pe omu gîngașu pre sêntiarnicu, môle quâși pâpâdie de se teme de totu vèntu; sê luômu susu doi

têneri pe unù dintru o cetate, pe altù dintr unu
 satu, aquesta umblâ la boi, pasce oile tatâne-
 sùu, arâ, sapâ, ie furcâ amânû, și aduna lâ
 fenu, êlu bate plõe, și sil' suflâ venturile quele
 frigurôsâ de érna s. a. m. ei rumênu roșu in
 fație; sanitoșu, și virtosu intrupu: êrô que-
 la laltu que cresce in cetate delicatu, apâratu
 și scutitu de tótâ lovirea de vântu è peritu,
 zezîtu, deblutiu, galbênu. Fiênd chë nuși de-
 prinde, pe cum se cade firescile sale puteri,
 da le lasâ intunu posomorirea zeticnirii. —
 Io nu dicu afi de opu tuturoră Fisicésca invir-
 toșarea trupului que vêne din lucrul' quel'
 de greu, și aspru cu mânilé; què cuvintesu
 numai despre târia, și inplinirea trupului ome-
 nescu ori in cetêti, ori pe sate, que atórnâ din
 stêmperatâ deprinderea trupesciloru poteri,
 quel' facu din fâptură frumosu, și plăcutu ó-
 meniloru de omenie, și înțelepțiloru. Unu cor-
 pu (trupu) de omu nervosu cu musculi țiapi-
 ni, și vii, que lucește de tare, și sânetosu cu
 atâta este âncê mai frumosu daquâtu quel'
 qua de untu fâcutu, que in datâ, quôci resa-
 re sórele, și bate căldura lui de asuprâi, se
 sleesce și topesce, qua cêra dinantea fo-
 cului,

V.

Omenie, și gratia.

Și de sânt preehiare in fientia sa quele pônê acum înșirâte însușirile ómeniloru, tâtuși nu miaru ési dupô chitélâ lucru déché nule așu inpreuna cu omenia, și gratiósâ jolia blandetieloru.

Omenia è o strâdalnicâ zolire ase arêtare còtrâ altii cu luare insamâ, cu bunetate pre cum in vorbe, asia și in fapte. Gradul quel' mai de susu a omeniei este gratiósâ jolia blândetieloru.

Multu pretinitâ virtutea que de societate se dá afare prin căutare, faciê, vorbe, stare, fapte, și gâtire de ajutoriu, quare tóte din preună fôrâ de tragere innapoi mânturisescu, quumchê vremu a preveni doririlé altora.

Căutarea, și faciã omeniei debûe apriatu și vigéscã cu sênșirile, și cugelele, cu vorbele și faptele lui de atunci, qua si pôtà altu vede depre faciê que sênșimu din lontru? și se cunósca quumchê așia sintemu și din lontru, pe cum ne arêtâmu dinafórâ. Se pricepâ, ché luâmu a minte la que ne dicu, au se facu in naintea noastră, ne cautâ a arêta o inpártâsire, din preună sênșire, și indurare, de ne invitâ, și dau ocașie la densò. Insuși și in societatea mescâritoriloru, și ne

bunateciloru fie facia noastră frătiósă, și serină. Cautarea ochiloru nostri, sembire de risu a nostra nă impungă pe altii nu steie gura quasi quum aru voi, și ave queva a dicere se nu iaie din busele tale altu cuvântul', se nute veđi a dice chē iai preceputu nebunía, si pētrunsu mescaricā firea lui, si chē ne aretămu, chē sintem mai înțelepți dequātu sociele din pregiurul' nostru — si lăsămu pe altii in voia loru nesmintindui din socotelele sale prin semnul' neplăceri nóstre, unde nu ne invita și mână, chie-mare datorintia diregetoriei, dreptatea, si alte stări in prejuru quasine indoimu, și se le stēmu in contră. —

Nemică nu fuge mai tare a supra omeniei, și cōtra dēnsa o fapta nu se iveste mai inimică, de quātu ase face judecătóriu altora, aseii mai bine, a indrepta mai acuratu deque-tu altii, Lese omu tréca pe acóle in cole ne înțeleptiile, nebuniile, și neadevărurile alto-ra: Quă contradicerea, și indoéla nóstră mai multu va strica, de quātu togmi — nu folose-ste nique decum ale arunca innainte scădcrile loru, mà nearu numi pe noi nepolitici, și fôră de omenie. Nu è de opu qua noi anchē se luămu parte dintrēnsele, și pe nebunatecii mēscăritori ai intări in desertăciunile sale cu plăcerea insusē. Dausē mii de mii de mislociri, și moduri ne inpletecinduse dinpreunō cu ei ase ăa afară, și ase comēnda de plăcutu alto-

ra fôrâ de vîtamarea minții drepte, adese ori din totâ virtutea sene țenemu desê nune perdamu auctoritatea innaintea âltora incredințindui prin cautarea și fație, chē nu defaimamu quele que ne spunu ai nōo — aquestes' gertvele quele aduce omû spre inbunire pentru omenie.

Omenie mai incolo ne invetiâ qua nu quumva sî turburâmu pe vrunul' din societate. Sînt ômeni de aquia, quarii țēnu ochi pre tutindine, spiculēsâ tôte, șe uite la toți de ameruntul', șiși vêdescu nepriceperea sâ insciēntiendune prin trānșii, chē nemica nu è âscunsu din aintea ochiloru loru. ii iau sama și aqueia, que nu li de sciutu, p. c. vorovirile câtinele. Nerânduelele in casâ, scâderile inbrâcârei ei, ne modalnicie, și nesocotirea ceremoniiloru din afarâ. Êrô ômul' de omenie se face tôte aiste a nule vede, se pôrtâ așia, de nus țipâ ochii intra colo, unde zereste ve nerânduêlâ, que nu o pôte aproba, și nui placé: Nu cotesce, nu ochesce cōtrâ altu, insē pricepe êlu intraque toate aquele, que vre asci, și pricepe de quumva nu è in contra virtutei, și sențirii morale. Elu cu unu modru frumosu se sci da de intesû societâtii, chē sēnte bine despre prothiele, și de gratia plinele ei insușiri. Ia sama la frumsétie casei quei cu gustu, cu unelte in brâcatâ, la pompôsâ bunele ei indemanari, la vasele de mare pretiu ș. a. dâ se pâzes-

ce în quâtu pôte, si nu rusinesă cu căutarea ochiloru sâi pe altii. Fiaru casul' aquesta atunce, quându se aru iuta lungu increminitu pealtu que   invescutu frum su în haine n o si ales ; Au pe quelque   quam r u  nbr catu aru înfige quineva  nholbatu ochii. Cu unu cuv ntu ochii omului de omenie nus fuduli, nu batjocoritori, nu crititori, nu  ntor i pedosu, cotr mba i de neplăcere, qu  ochii mai tare  ngrosescu de qu tu vorbele, si faptele.

Limba omului de omenie    n str ste legată, umilită, bl nd , si spre plăcere aplecată. Nu  ice nemic  que aru pote s  nuplaea cui a, nu gr iesce cu dulce tonu cucerinduse despe als uirile sale nique odat , que numai despre prothie frum seloru însușiri aquelora,  ntr  qu rora mislocu se află pe s ne. T tu i graiul' lui nu  peste m sura  ntensu. Nu   tonul' preling torului, da este de adev ru plinu. Nu vatimă urechea  meniloru  n elep i, qu  curge cu totu din adencul'  nimei, pl c rile, si bl ndetele omeniosului s nt bine  vescut , si  steti  înnainte date, frumosu la alalt  pus , cu cuvi nti   ncornate; de n'are omu caus  de ase rusinare pentru d nsele, si cunoaste ch  vremu al'ascult re — Elu r g , elu multiemesce, si c st sce,  mbl   n tot  forma aface pe voia v'opetrecere cuvios , a aduce la lumină depl nirile, si talenturile altora. Aieste s' vorbele

omului de omenie! totde una togmite dōpō persona și stările inprejuru cōtră quare grăiesce. Pentru aqueia nu va incepe a vorovi despre v'unu lucru neinteresatu amândoă părtilorū din quare âmbē nu capătă folos, drept aque cumpōnă cuvintele dintr' ambe laturile, de si nu sbolteascā afară queva, que nuse țene dê ei, que aru vitima sentțirea loru. Nu atinge nique de quātu maquaru din de parte despre que nu é assecuratu, ori inque modru mișlocesce, au nemislocesce a nu plăce altora. De ici sē pāzescē de tōtă nefavoritōre judecata, și satirică pune numele altora acolo, unde in parte laudă pururea cu pōstretōre ințeleptie o va lārgi, de ori quine bucurosu, și voiosu se va iscōli de mărturie cuvinimei facerii lui debine.

Starea a cuviōsă, și de intregu frumōsă a totu trupului âncă arētă omenie, si face pe omu plăcutu innaintea altora. Nu é sumetia, nu precuceritōre; qui frumōsă, allegrată, plecaceōsă, tēnerea, și asia gātată, de si pōte vede lesne depre dēnsa dorirea omeniei, si a blāndetieloru. Ma si acolo, unde omeniosul' é bine cunoscutu, și credintiātu amicu, unde se găsesce intră mai mici desēne, nu face nique o deslāsare, nuse potpresce de mēsă, nuse rađimă de marginea patului, scamnului, almariului, ba nique nuse togmesce de șesutu pre cum ei place, și i mai indāmână, iarō nu se cade bine, și nūi frumosu, nu bate cu mânile in laturi.

Totu déuna așia se pörtă, de nu este cu potântia de ase indoire quumchê ne omenesce.

Unde isê dâ ocașiă, cuiva din societate, vrunui cunoscutu, au și strâinu serbirea așia areta ẽ gata ori quandu, nu sê trage in direptu, nu pregetă a gertvi o pucintică de greotăte pe sine luată intru plăcerea altuia. Nu astéptă qua s'ilu chieme, ș' ilu róge quineva de ajutoriu, iel' vede poștele altuia, din ochi, ș' ilu previne cu gatere sa, mai repede de que și socotesce, gioiesce voia altuia mai nainte deque și cugetă, curge intr' ajutoriu, adequă stă, seu șede omenesce, frumosu, cu cuyiintiă, doresce cu tótă înima binele altora. Unde grăiesce cu altii pe lóngă diréptă stărea lui, ia samă și la cuvântare sa, cum mergu vorbele? Au nuse țênu totu in trunu șiru de olaltă hostogite? Au chiarê de înțelesu, și respicates? Au dâ locu și altuia de vorbitu, seu numai singuru insușu iuținduse, de și incede altu, au âmbłă a dice queva' ilu impedica, și ẽio desbate din gură spusă lui? védê: Au nu turbură pe altu in mișlocul' cuvântării? bunăóra de apucă quareva a spune unu lucru nouu interesatu, seu fie și cunoscutu, nu se implântă altu intrênsul' dicêndu: Sciu, audit' amu vesul' amu, quă fapta aiasta atătă insémnă, quasi quandu ai dice: Taci: Io sciu aiasta, au s'ei dai o palmă peste capu. Lasă vorbescă, spună altu que vre a ne împărtăși, facêndune a auzi anteieși dată lucrù. Quă șe-

și se infruntă omu, și din nemicurile aieste asia uresce pe altu, quātu de multe ori nique in ochi nul' pôte vede.

Din dișele pênê acum chiaru sê cunósce quô facernicia, prelingeria, precuceria, lâpida-rea de sêne, moimiciunea que desmântătore și pre plecată cucernicie nusê țenu de omenie, nu sé vigescu cu dênșă. Unii de o purtare qua aqueasta se facu uriți innainte ințelptiloru, șiși arétâ unu spiritu de giosu, apusu, ne prelucratu, resună ne harniciea loru prin tôte Unghitaole.

Quare intrându la unu omu de omenie ne incetatu êi se inchină, face complemente peste complimente la totâ întrebarea, miscă adese ori din piceóre, se totu pleacă cu capu voindu a dare maimare onore (cinste) Domnului; séu de ei spune queva șiagă, ridându cască gură mare o cotrêmbâ into lature, lolotesce fôrte, trage faccia la olaltă, increșiesce cu frunte, sbîrcesce cu ochii, inprâscie cu mânilé ș. a. Nu pôte sî nu fie de risu și batjocură altora, quâ a-queste nu se ședu omului que se pörtâ pe regulă.

Dreptu ché omù de omenie cu purtare bine regulată intrându în lountru la ori quine, âncbê se inchină de sănitate, și dâ binetie, inse omenie que o arétâ elu altuia, è cu totul' desvrétită, qua Ceriu de pâmêntu departe desclinită, de aquelora mai susu aduși. Aquêsta se indreptéasê dupô rangul, si cumu-

șimea persónelor cu quârii graiesce, au pe-
trece — De are omu queva de făcutu cu ómeni
mai mari, mai din nainte de sêne in statu, atun-
ci omenitóre purtarea lui nique quându nu sê
scapâ in giosula nemicuri minûntiele, sêu in
fricâ, și cutremuru, Aici fația și tonú fie sfiitu,
da tâtuși nu temeciosu — Adună sê doi mai ma-
ri, și intrâ sêne descliniți in statu p. c. Unu
Canonicu, unu consiliariu cu unu secretariu
de Curte la olaltâ, unde sintemu și noi, quu-
mui atunce si dêmu fiesque quôruia titula sa
cu a plecarea nóstrâ, așia totuși, de protia si-
remânâ pe lîngâ quel' mai mare, si vorbimu
fôrâ de temere que fricósâ, și in giosu apôsî-
tóre. Voioși, cu inimâ si stêmu de fație in-
naintele, ne esindu din cêrcâmul' cuviéntiei
blândetieloru, umilintii, și supunerii câdiu-
te, făcêndune nerușinosi: da nique si nu ne
tragemu innapoi tremurendu, si nu fimu dos-
nici, sêu tiêndu ochii totu in pâmêntu, qui
unde se uite in ochii, in facia, undei lasâ pe
peptul' lui, peste puçintel' érêși râdicându:
Quâ intruna căutarea in pâmêntu, sgulirea, și
tragerea de sêne la olaltâ, graiul' quel' móle,
și câtinelu quasi cum de abia siar trage sufle-
tu quând și quându resuflându, témere que
fricósâ, și de nûi starea togma detot' deslâ-
satâ, și deslegatâ, totusi imple pe unii de
greotie, și grosie quôci intrâ into soțietă-
te mai mare, unde elu intre amicii, și cuno-
scutii súi è quel mai iubitu, și plăcutu pen-

tru gratiôsa joliè , și omenie sua. In Familia-
re petrecere cu ômenii quei mari In socie-
tați, domnêscă in noi omenie mai de a dinsu
cu o mai mare căutare de sêne, cu portu de
serbătóre, și mai puçinu sêne dămu afare, de
quatu de alteori; qua nu quumvase inpingemu
in contra cuviéntiei de susu. De prețuimu, și
băgămu insamă aire pe quineva prin facerile, și
lasările nôstre, aicè fie stimatie, și onorea que
mai de susu (Cinste). Nedesuferitu sânt ôme-
nii aquia , quarii pururea se totu plécă, și aplé-
că in giosu de ase inchinare aquôrora facie
preride de voiôsă, și astépta dupô poruncă, a
quôrora spinarea pênêi lume gârbovâ è de
necumpêtata umilintiâ, aquôrora tonu așia
linu, așia móle și câtinelu, quatu deabia sê
aude, quarii se facu quăși cum nu șiaru pote
têne capu dreptu in susu — ori quino deie
omenie, que se cade, mai mariloru de sêne;
da a sua âncê nu o lapide, și calce in lutu.
Înțeleptu ride pe lâpidadul' desêne, séu ei
cade greu de dênsu ché de umilitu se lasă de
totul' pesêne insuși, și doresce quantu mai
repede s'ilu pótă depârtă din naintea ochitoru
sui; érô regularnicului in purtarea sue dà
bunâplăcere, fiêndu ché nu s'au făcutu quasi
unu verme stându innaintea lui. Purtarea de
omenée cersiașă o cautare voiôsă, facie serină,
o familiaritate intradinsă de multeori nefri-
côsă, da totuși umilită dupô mesura cuvinin-
ției, unu graiu respicatu de înțelesu, inchi-

naciune plecată, da nu gorbova pururea. Odata, au de doiori cu intrarea, seu intimpinarea de ântea se plecâ de inchinatu dându binetia altuia. Omeniosul' cu purtarea bine regulată mai cudeadênsu la aque câutâ, qua si dec de cunoscutu queluial altu, quum chē sêntesce intrevalul', și departestarea sua de dênsul' in statul' diregatorie, da sê opresce de asê lâsâ pe in giosu' de ase țene fericitu chē se tērêiesce la piceorele mai marelui sùu. Elu vrea si strâlucescâ și lumina sua cu unu modru bine indireptatu. Și é deptu aque amicul' incredintiării, și nevêrerei noblê. Maimarele vesindu bârbâtésca țenerca, și purtarea omeniosului, nu pôte sê nu se multiemascâ cu dênsul' avêndu crescere, și culturâ bunâ. Atunce maimarele de aque vafi mai plâcâtoriu, amicablu, mai lâsatu, și mai cu bunâ voie cōtra dênsul, pentru chē nu este omu obdêla ómeniloru, nui rusine a âmblâ cu unul quași aquelâ, ei va da scaunu de sesutu, și deque deque se mai plecâ cu inimâ de ai facere bine, ai prinde parte, se asémânâ lui cu omesurâ adevêratâ in sêntire.

V I.

Cultura linbei, și a graiului.

In ruptura a șése despre cuviósă Purtarea sua in naintea altora, aduseiu aminte lipsa eul

turii linbei, amu aci voiescu anume mai antieșdată despre prelucrarea Linbei Românesci, apoi de spre tonul' grairei a cuventă. Aveți regulele următoare:

1) Vorbască omu acuratu gramaticesce. Da que dicu! Undei o gramatică bună după a cui regule, și se indrepte omu? Ba și după câte sunt, undei zelul', undei voia de aședea? Qua vai de noi nemerniciloru Români foarte s'au stinsu din inimile noastre urmarea Prestraluciților nostri strămoși, de parte au căsutu pomele de lemnul său, dorimu din totă inimă și se afle v'unu facatoriu de bine cu Natia sua alquôtuindu o gramatică mai deplină în limba Românească cu litere, nu cu slove, dequatu suntu a v'o quôțiva de totă lauda vredniciloru bărbați iscusiți, quarii multu s'au străduitu a face bine frațiloru săi, rușine, și durere, qu' au fostu pe totu lenevită. Unu adêveru ne infruntatu a priceperi de tôte dilele! quă și astăzi zace desmetiate îndreptarea linbei. Puține lumine que luminêsă întrunu procopsirea poporului nu ajunge a împlini mare scăderea întunecimei, în quare au căsutu Românii din Dachia veche. Partea que mai mare a invetiațiloru nuși batu capu după dênșă, alții mai bucuroșusu suntu a invetia pe fii săi agrăi în linbi străine, êrô a maică sua o șdrumică cum potu, Vorbascu alemanesce grecesce, unguresce, sêrbesce, cu quareși amestecă, și invâlue și ale sole. Mai bine facu

quei que vorbescu latinesce Italianesce, frâncesce, qua aiestes' surori dulci incalete cu linba nostrâ que vechie romanâ, din quare s'au prelucratu Latinésca, dupô aque târziu din trânsă au resăritu Italianésca, frâncésca, și Hispânésca. Insê qué falosesce aresci și linbile aqueste deăché n'are omu inferbințiale que culege din dênsele, ale întôrque spre binele Natiei suale? Cu ajutoriul loru a indrepta tocni, inmulți, și infrumsetia linba in sușe curăținduo de tôte pângariile ei? Dreptu nemica nu ajunge a vorbi atâte linbi numai din fală, pe asa pârâsindue silbateciei spre rusinea, și defaimarea poporului Romanescu in naintea altora natie străine. Ma găsescuse anchê nisce urgisiți de Parênțiescile bunele datini, quarii se lâpidă de cōtra Români, și de tōtă natia sa, fêrfeitiloru! nu sciu pentru pântecele și Pluto, au pentru nebunîa suă? Del întrebă quineva Românu ésti? Uritu de elu responde, bā nu: qui Unguru, Sêrbu! ne sciēdu quā de è strălucitā a cumā Ghēnte ungurească, totu mai strălucici era quandva mai marii lui Români, invingeătorii mai a totu pământului, și lunei cunoscute, quōrora din ticăloșia sua nu voiesce a urma-re in fapte, fi sciētie, dase liage qua și Curpinul de altu lemnu, quāși scaie de ôve. Au nu é cunoscutu incepēdu din Bânatu pônē la muntele Hemu, și de quel mai micu copilu a natiei nōstre de que semēntie se fie? Quandu elu purure

dela începutul sutei a doua a Rescumpărării Lumii, pînă în ziua de astăzi nu altminterile a fost numai Românii s'au numit! și lui Valach, nuva și că bou au vacă vrei s'ei spune — Fîrte frumosu e a și vorbi în multe limbi, și delipsă lucru e, numai de aru căpăta și queia laltă Românii queva profitu din dînsule, că șeși murindu învetiatul, pere și știința lui cu dînsu din preună.

Alții erou au datina, ma încă se laudăle și se țenu făloși, că știu mesteca cuvinte sîrbesci, slavesci, de ași împistri, și vîruga cuvîntarea Românească, de au implutu cărțile cu de aquele întră serăcie limbei suale, socotescu, nu știu quatu de frumosu și bine aș căndu dîcu, au scriu, blagoslovenie, molitvă preșdeosfestanie s. a. în locu: de binecuvîntare rugaciune, presîntire.

2) Nuse întribuintiesă cu vorbe străine, unde au alesale.

Priceperea ne învătă de multe ori fîră de opu a mesteca în limba Românească cuvinte străine, și atunci, căndu aru pote dîce afară lucru cu cuvinte chiaru romînesci. Bine au luat aminte socotitorii natici nîstre, quumchă multe cuvinte curate unii Romîni dintr' o parte de tîră au, alții erou din queia laltă parte de tîră altele, așia multe se găsescu în maramoresu, în auosu, au în quaia margine a Ungariei în Bînatu, quare nusă află în tînutul satumarelui. Și a Orașiei, și din contră — Precum unde în Aredeal, altele în Moldua, și în

țera Româneasca, altele érô peste dunâre anchê și mai bune se țenu, și sunâ prin gurile omeniloru. Vedi Rosâ Georgie in Buda 1813. ba que ne impedita de sí nu imprumatâmu din linba Latinescâ, Italianescâ, Francêscâ, Hispanêscâ fratii loru nóstré vr' unele cuvênte mai de lipsâ aquôrôra linbâ se vîgesce cu anóstrâ, ché tus' patru aqueste limbi s' tragu râdici-na din linba que vecbe a Romaniloru quare suna anchê prin gurile Româniloru din Dacia, pe quarei iau adusu Traian Impêratul dupò qu' au invinsu pe Decebal Craiul' Daciloru, și au stinsu pe inponcenitoriu poporului sîu, și aprinse Cetate lui pe nume Sarmisegetusâ — și asia Traian vedêndu Dacia desértâ acum delôcuiitorii, și privindu a bunêtatea pâmêntului ei, quarele pôte inmultiemi de tôte pe lôcuiitorii, și agonisitorii sîi intru quele que sînt de lipsâ spre desfetâtâ chivernisirea vietiei dupò bătălie de quinqu ani cu dacii tînutâ, făcù Dacia Provincia Romanâ, quare si se țena de aci innainte de Imperâtie Romaniloru. Pentru aqueia se socotiți intru aqueia țerâ desfêtatâ a aședialôcuiitori Romani. Direptu aque trimise nenumeratâ multime de Români Colonii, quarii implê dacia tótâ, și se moștênescâ satele, și Ceteșile. V. Maior §. 5. Historia despré inceputul Romaniloru in Dacia, din rasima lui Eutropie carte a 8, in Adrianu. Din Coloniile aquele se tragu stramoșii strâmoșiloru Parințiloru nostri, și de atunce in

quóce ne incetatu, și ne strâruptu ne numimu Români. adequâ: Nascuți fii din sângele Românilor. De aice chiama români Calelaptelei de pre Ceriu (via lactea) Cale lui Troianu. Fiendu quâ quam după cursul ei au venit Romanii dela Roma, și din ténutul éi sub îndreptare a numitu marelui Imperatu Traian in dacia adequâ in Aredélu, Moldua, țera muntenescâ, unde tène și pâșiunile Romanilor, séu mai mare partea Panoniei. Deci daré nu ne fie rusine de linba nóstrâ mâquaru chéi ne cultivată, péné amú nime nu ne pôte inputa noao seracime ei, fiindu ché dacia fú teatrul incurgerii Génteloru, și astâdi novercâ ne è fortuna fiendu in multe laturi împârțiți, ma și cu inîmile din nepricepere numai desvetiți — stricarea limbei nóstre vine mai cu alte natii, cu Ungurii, Serbii, Grecii ș. q. l. da n'avemu que face! Firescu lucru este a imprumuta o natie dela alta cuvinte, și petrecéndu dinpreună a schimba vorbele déchê nu è quine s'ei indreptesé — și de vomu cerca mai démeruntu lucrù, vomu vede, ché nu è aqueia limbâ pe facia pâmentului quare si nu aibâ queva aseménare a cuvinteloru cu alte limbi, fiendu ché toți sintemu fii a unui Protóparénte. Quesé atinga de limbâ grecească, cu dênssa ne mai potemu togmi, de quâtu cu Ungurésca, Sérbéscâ, și Rusasca: pentru ché și que latinéscâ è caputată pé dênssa. Numai cu căutare aquéstă, qua si nu luâmu și acolo

acum
da!

grecii, unde avem ale nostre Românesci cunoscute — apoi cunoscutu lucru este quomchê mai tôte Nationele Europei ș'au indreptatu, și cultivatu limbele sale; Anóstră érô au rêmăsu neprelucrată, și sirecutira. Causa primare este asuprirea greutăților que néau acuptușitu, și surupatu pônê la pământu din tôte laturile, și inferecarê pre moșii strămosiloru nostri, ânsê nu potu trice cu tăcere de avô aduce aminte, și aqueasta fratiiloru mei: Quô quele mai multe gēte turburatōre de pace in Europa, que ne asuprea una dupô alta, s'au stinsu, au perit, s'au prepêditu, érô noi amu scâpatu perându supunindune varvare incurgeriloru loru. Cu adevveratu minunatăi Puternică dréptă lui Dumneseu ne au pâșitu, și scutitu ne vitimați, pentru aque in mănile lui numai comēdati sōrte voastră! strâduindu și zolinduvă a âmble pê voia Sântieniei sale, quei preinalte, si plăcerea omeniloru de omenie crescini adevêrati, fie aque Alemâni (nemți) greci, fie unguri, sêrbi, au ori quine, toți sintem unai intrun Isusu Christosu. Quare neaurêscumperatu cu sangele său.

Mai incolo lipsa prefacerii limbei și aquea ne svatuesce: chê depe deplinirea limbei unei natii incheie quelelalte la cultura que din lontru. Quâ de que é mai prelucrată quareva linbă, deaque se mai cinstese si natia aqueia, se face laudată, plăcută, și numită altora. Așia darê si nu fimu leneși a indrepta,

inmulți, și togmi linba noastră que veche Romană, si nu ne lăsăm mai inapoi dequatu tôte natiile Europei, qui cu unu sufletu barhâtescu si incepemu aface cărți, a lucra ajutorindune unu pre altu in totu modrul' pentru binele nostru, qua si ne rădicăm o dată pe piçóre, se êsimu, și scâpăm din intunecul' nesciëntii causa a multeloru rêuteți, nu luați de siágâ disele mele quâ multu ajungu de leți petrunde bine cu mintea, oh de aru da o data Dumneđeu si între invêtiătura mea in inimile mai marilor Românilor mei, si indemne, și descepte poporul' in tôte părțile din tótâ fire — Spre fericită cultura Româniloru nu è mai bunu locu, și mai mare ocașie niquairi, de quatu in Blaju unde au Gymnasiu Românescu. Ma de ar' cåde pe inimile Moldu veniloru, și aqueloru din țera Românească sêntirea aqueasta! quâ acolo ei singuri sânt Domni, si Imperâțitori nu quâși noi siraci prâgoniciloru!

Desceptativô darê odată, și incepeți alâsa și scôte afară slovele, și cuvintele quele străine din Romană limba voastră Fratiiloru! despre quare potu dice asemeneadevêrului, quumchê densa este que vechie a Romaniloru limbă, fiêndu quâ pônê amu nique o strămutarê n'au pâțitu prin mâna sciuțiloru, dequatu s'au stricatu numai cu strêine linbele din prejurul' său. Dicesê Romană de la Romulu fundatoriêl' Romei, depre acui nu-

me s'au numitu și Cetate Roma, quare se ră-
 dicasé mai alesu din depreajure alungatii fu-
 ri, și rapitori pe quarii pe toți i lua la sine
 Romul, dequine avendu muieri, fecure jocuri,
 prin quare sê acâsiune pe invecinatele sale
 poporâ la piveliste, aqaeasta întêmplândusê,
 apucarê fieste quare sie quâte o femeie cude
 atârie, qua si nu lise stingâ semêntie. Pre
 jocul aquelal' producâ Romani caluserii in
Aredeal cu jocu calului mai intotu anu, intru
de remâșitiâ aducerea aninte de fapta strâmo-
șiloru — Indesertu darâ se zolescu, scrêmendu
 și gemêndu mescâritori contralnicii nostri
 de anu apuca de a mânâ premâritu numele
 quel' de Român u nostru! nusciu de unde
 aducêndu inceputul Româniloru din Dacia,
 numai din ânimâ que ré côntrâ noi? O sira-
ci nemerniciloru! Noi apesați de tote Ghen-
 tele suferimu totâ dioa defaimarea que tristâ
 a Judeiloru, quarii inprestiați din Patria sua,
 și inpârțiti in tote laturile lunei neștrâmutato
 portâ plinirea profetiei despre sêne innainte
 disê, pentru inpetrirea inimei loru; ânsê și
 que mai dedemultu Parinților loru datâ fă-
 gâduintia remâne pênê astâdi neclatită, unde
 lise dise quâ semêntia loru seva inmulți, quasi
 stelele Ceriului, și arina mării: așia și noi
 Româniloru! prin quâte greoteți de mórte
 n'au trecutu Parintii, și strâmoșii nostri totu
 intru una dela venirea loru in Dacia? Previ-
 dintiâ (Pronia) lui Dumnedêu ne au pasiti

de amu remasu ! Pentru aqueia daré ne inqui-
 etatè cântâri de laudâ multiâmitóre dându
 domnului, ténêndune âncălete singuru numele,
 si ne adunêmu la olalta cu inimile dorindu
 iubirea frâtiascâ sêne luminemu, și pricepemu,
 și scâpâmu din intunerecul' reuteșiloru ne-
 sciêntiei, si fimu credincioși Imperatului, aple-
 cați domniiloru pâmentesci, quâ aquea-
 sta é voia Parintelui Cerescu. Si dêmu lui
 Dumneșeu ques' alui Dumneșeu, și Impê-
 ratului, ques' ale lui. Si fimu strădâlnici la
 lucru, și buni unii cu alții. Asamênu linba
 nôstrâ cu a Alemanâloru poporanâ, și dicu
 Linba nôstra afi linba Romaniloru que voche
 luându afarâ cuvintele quele străine, varvare,
 intrusâ in dênșă. Nemicâ nu é fôrâ de causâ,
 totu lucrul' are incepeniele inceputului șuu !
 Avuto, și au Alemani (nemții) o linba crudâ,
 ne prelucratâ din quare au alquôtuitu inve-
 tiatii sùi que frumôsâ din Carti : Au debuitu
 si fie fostu o linbâ mai de diosu nepolitâ, bê-
 trânâ și lâ Romani, din quare s'au nâscutu cu
 têmpu que latinêscâ invetiâtâ, și aqueia fu que
 poporana Romanâ. Cu quare trâie și in dîlele
 scriitoriloru queloru numiți poporul', Citâ de
 veși Hist : lui Maior In Buda foia 304. in lin-
 ba aqueia vorbeua și coloniile Romane que-
 aduse Traianu Imperatul' din Roma, și țenu-
 tul' ei in Dacia, aquôrora strănepoți noi sin-
 temu. quâtu așia potemu dice : quâ nu Româné
 sca au resiritu din que Latinâ, da latinêscă

din que Romană veche, pe quare pucinu
strămutată luându afară vorbele varvare, o
 vorbim cu toții, numai nu este âncă soco-
tită, togmită, și indreptată. Asia simțemu amu
 noi Romanii cu Romani quei vechi precum
aru pote si fie quândva coloniile nemțesci
que se duse mai anu la Muntele Tauru-
lui in Africa pôte v'o quâteva sute de ani.
 Ma quine sci? aquia potu siși perda de toțul'
 linba sã, noi cu adevôratu mai multu nu vede-
 mu ane fi ostită pentru linba de quātu pentru
 Patria! Da mi se va pune quineva incontră
 dicându: Quă Romanii in tempul' lui Trai-
an au vorbitu cu totii in Roma, și tote par-
țile Italie Latinesce quum è in carte? De unii
quási aqwestea intrebă și io: Pentru que nu
graiescu și austriaci toți, au maquaru numai
quei din Viennă (Beci) unde acuma sê crede
afi sinul' sciënțieloru chiaru limpede, și cu-
ratu cum è scrisă in carti linba que cultă?
 Altii dîcu indoindu se despre inceputul' linbei
Românesci: Deptu que nusê înțelege Rumânu
cu Itălianu, dîches' de oplasă? Rspundu:
 Pentru quò nique Italul' intelege pe Latinu
de nu inveciă din gramatica linba lui, și tātu-
și ei sînt fii Româniloru queloru vechi.

Nique te mira o contralnice a Români-
 loru din Dacia. De unde este amestecarea
cuvintelor străine in limbăle, Lucru firescu
 este de petrece omu întră mai multi desvre
 tite natii nu è cu putintia, si nu iae unele

cuvinte străine, altéle éró dealesale și le pérda. Aqueasta sau inténplatù cu schlavii cu sêrbi, cu ungurii quâte cuvinte n'au luatù și ungurii dela Români pe quum ci singuri mârțuriseșcu. Socotéasce numai bine ungurul' cum au fostu atuncea quandu au intra-tu in Panonia ei, și au supusu sie pe Români invincêndui cu bunâ samâ doi de limbi străine sie necunoscute, unù ia dela altù, așia Magyarii, pe quarii Români iau numitu de pe Cetate Ungului Unguri, multe cuvinte Romanesci l'EAU Unguritu, apoi supușii loru Români au inceputu ale dice in gratia loru dupô denșii, de pe incetu unele qua aquela au rêmasu abâtute de veche firea sua.

Ba que? pațivomu scâdere mare de amu și țene vô quâteva cuvinte străine cu cetece-nie donate in linba nôstrâ? Que defaimâre are strâlucită Ghintea Unguréascâ pentru ché atâte cuvinte schlâvesci, și Românesci intri-buintiasâ in linba sâ? sêu, quâ si nu mē lâ-tiescu in mai multe esemple, aducu âncê in-nainte pe prechiarâ natia Anglicéscâ, aquâ-ruia linba è tesutâ din que latinéscâ, francéscâ, și Alemanâ? que deșertare a numelui sùu, celui intoată Europâ cunoscutu are? numai noi si fimu dare rușinați? Veniți! Si luâmu la judecatâ limbile pâmêntului, dórâ amu afla vr'una togmâ din Ceriu picatâ giosu, cu tariloru paminteni datâ? singuratâ, și stinghere de còtrâ quele lalte? nu! cu ade-

vëratu nu vei găsi; tôte limbiles' născute
 una dint alta, cu mai mare au mai puçina
 asemănare, pe cum starile inprejuru au adusu
 cu sêne; fiëndu chë toți sânt fii a unui Parin-
 te. Adeverul asertiei mele o lasu drepte criti-
 cei, înțeleptu Invetiaților filologiti a limbiloru
 io sânt incredintiatu, quâ forâ indoela se vo-
 ru subserie ei. Dreptu aqueia nu me întârzie-
 su in resbaterea aquelora, queși batu jocu de
 linba Românescă, quâ nu é opu nique de
 ai luare aminte, se arëtă chë nus' ómeni de
 omenie, n'au ânimă bună, și se vëdescu quum-
 chë nu multu sciu, nu multu înțelegu cõ-
 tră lucrurile lumei, și Istoria întêmplârilor!
 Iatră in vëntu, cercetesê numai linbile delà
 inceputul sũ cum au crescutu, s'au inmulțitu,
 și una din alta nascutu, de cumva sciu queva
 Altmintrile sențitorii nostri aru vede quâ din
 vechê limba Evreiască au resâritu Aramai-
 ceasca, Syricésca, Chaldaicésca, Arabicésca ș. a.
 m. — vor' cunoaste linba Grecésca, quare
 eră in ñilele sale singurâ que mai prelucrată
 linba a lumei a avere imprumutate multe
 cuvinte Egyptiesci, și Fenicesci — Mai târziu
 pe norma aquestia fũ trasă, și indreptată linba
 Latinésca, sêu și ñicu mai bine que Romană
 vechê. Si luâmu a minte quâte cuvinte lati-
 nesci, și francesci are linba Alemânésca (nem-
 țescă) si trecemu la que slovenescă, cu toâte
 dialectele sale, fôrte multe cuvinte latinesci
 mai cusamă si afla in dênsa, ba și nemțiesci,

aqueste se potu înțelege, și de que Leșasca din Galicia, și Polonia. Sêrbesca êrò are afara de aqueste âncê și turcesci multe. Dequi darê fraților, sêrbi, Leși, au ori quine sînteți deptuque vô rapîți a vedere svâr-diutiâ (ascintia) in ochii de apropielui: și berna intru ai voștri nu o zeriti? Pentru que vô ascutiti linba asupra Românului? au mai harnici sinteți voi de quâtu dênsul', sêu nu sinteți și voi ômeni quâși elu, și și elu qua voi? Mai credincioși Imperatului, mai virtosi, și harnici in Bâtâlii, mai lucratorii de pâmêntu, mai supusii cu ascultarea Domniilor? Credeti și ti lasu chê intreci pe Români cu inima, și voirea que rê, cu înșelare, êrò nù in creștinetate, omenie, și frâ-tiosâ facere de bine. Așia este fratiloru audițimê que vô dicu, ascultați que vô dau in nainte: To-ti sintem'omeni, si trâimu omenesce unu cual-tu! dupò inveciatura Rescumparâtorului no-stru, si iubimu unul' pre altul qua insusi pro sêne! Necuprinsâ de minteâ omenesca Pronia lui Dumneșeu astempêrâ asia lucrurile, și sorta muritoriloru, quâtu prin neînțeleptie loru sê nu lisè stingâ sementia depre facia pâmên-tului: Dà unu poporu, de altu poporu. o natio de alta sese invetiâ ase indrepta, afi mai bunâ, anu sê perde de totu, qua nu quumva que ômenii quei didemultu prin cursul' a multoru vecuri au priceputu, și cu înțeleptie neau tē-nutu, si se prêpêdiascâ cu o râpscitore turburare a tēmpuriloru! Ba de aru eugeta mai cudea-

dinsu, pecum și cuvine, learu căde pe reu
rivale inimiei lor, sântirea fiântiei, și afirei
omenesci! Cu adêvêrat nu aru surupa mai deo-
su de quātu dobitócele natura omenésca:
fiendu chē ferile quele șilbateci nu omóra, nu
ucidu, nique prigonescu pe quareva din se-
mētie sa. Leul nu stricâ leului, ursu nu vi-
timâ pe Ursu, Lupu nu mânâncâ pe lupu, ni-
que corbu nu scóte ochii là corbu: Eró omù
nu incape cu altú blându pe lâțimea pâmēntu-
lui. O Ghinte ucide pe alta, o natie alungâ pe
queia laltâ, unu nù suferi pe altú. Adequâ
mai re arfi sórtea omului de quātu a animale-
loru necuvēntátóre, de quumva n'aru avea
schinteia dumneđeirei in sēne, sēu sufletu nemu-
ritoriu, mintea cuvēntátóre, înțelegere, pri-
cepere judecatâ, și cugetare de se pótâ descii-
lini reul' de bunu, dreptu deque é nedrep-
tu qua și urme bunu și dreptu, și urascâ și
lapide reul' și nedreptul'. Dâ oh durere! má-
quaru chē s' intrarmați muritorii cu a tânta
daru dumneđeescu, tâtuși nu toți âmbilâ dupô
indreptarea intelepciunei cuvēntátóre, qui
urmeasē sēnțiriloru queloru riynitóre. Minto
avēndu înțelepți fiēndu, mulți s' mai rēi dequa-
tu ferili selbei quele nedomite. Plini cu țēne-
re aminte de réu, cu mânie, pismâ de rivnâ
asupra altuia, nu se saturâ adefaimare, nu
mai chē nuse innecâ â huli unde pótú, astrica
numelui, și averiloru de aprópeloru, ai mic-
șori intruntóte, quasi cum nu aru fi toți o fâp-

turâ alui dumneșeu, și fi a unúi Protoparinte !
 Intorquímê amù anume la linba que multu
 laudatâ de unii din carțile besericesci a. S.
 Cyrilu dóra dênșă afi que mai curatâ, și sin-
 guratâ dintre linbile Europei ? Pecum însuși
 amu auditu dicêndu pe unii. Jo nu me facu
 judecâtoriu de apriatu ei, qui numai din quâtu
 amu priceputo ẽ detotul' trasâ pe capta Gre-
 cescâ pênê in quele mai mici, ma gâsit' amu
 nu pușino cuvinte grecesci intrensa Rusite,
 quâtu nuse pôte fâli intr' atâra mêsurâ nique
 unù cu dênșă, chẽ n'are nique unu cuvêntu
 strâin luatú însêne ! Quumchẽ ia este o linba
 avutâ nu potú nega, adevêru este ; da aquesta
 una cu sicurantiâ dicu, quumchẽ ne obstân-
 du ayutia, și indreptarea ẽi pucini dintre ai
 súi o ințelegu, însuși aquela que o innâltiâ
 pônê la Ceriuri in nainte me odinâôrâ dea-
 bia queva scie ceti cârțile cyrilienesci, qua mai
 pușinu ințelegua quele ques' cuprinsâ in dên-
 sele, și tâtuși cásca gura asupra linbei Ro-
 mânesci defaimânduo intotu modrul, pe qua-
 rele totu poporul' o ințelege, nù qua pe que
 Cyrilianâ ai súi, Inse darẽ astupe, șiși țênâ gu-
 ra unul' quasi aquesta nuși ródâ limba in
 nemica.

Am sositu de si indreptu cuventarea mea
 pe scurtu cõtrâ Greci dupô cuvinẽntia dori-
 rei mele, și cersuinea stârilor inprejuru.
 Asemene vorbe scâderósâ dau afara unii din-
 tre Greci ne incâpênduși in pele sa asupra

Românilor. Nu din gura a unuiă se aude resunându, quâ Români sîntu sia, Românii s' pedincoalea! Dă quumchê dicala lor nique nû pute, nique nû fumegâ o lasu ori cui înțeleptu de binevoitoriu, și dreptu judecâtoriu! Jo nu me batu dupô resfugare bunu numelui lor, ni que a nemeruia, da voiescu asprigioni, și apêra pe Romanii mei cu mesura cuviosâ de nedrepte armele contralniciloru, unora quasi aquescea frățieste le dicu: si caute de ticălosia sa numai, și se urmeze Prestrăluciților maimariloru lor — Jo aeste nule aducu in nainte qua si detragu cuiva, nu! Dumnedeu seme apere! que numai qua si intorquu prejudecățile altora quele fôrâ lege, și cu nedreptul jornite asupra nôstră; quâ quei mai multu numai quele vine in gura sbucnescu, și vomâ afarâ spre micsorarea numelui nostru; și quele vine in minte scriitorii varsâ pe papiru cu péna, s'au inprumutâ unii dela altii defaimarile singuri nesciindu que facu, și que scriu? Quâtu covêrsirea nedreptății se strâcură din questa in quele, se unple unu de altu. Pentru aque rogu pe toți scriitorii ori a quôruia linbă a cerceta, si ispitii mai nainte de que scriu v'unu lucru despre v'o natie de amêruntubine, qua si nu cadă in latiul' minciunei, și avoirei de reu, intrunu perdere credintiei la altii! sciu quâ între totu feliul' — de linbi și natii sîntu fi buni, sînt' și rei omeni, fie ci Serbi, Unguri, Greci sêu ori quine.

Pe urmă anchê mai alergu asupra unei nedrepte socotéle que au, și dau innainte unii din poporéle slâvesci anume: Quâ nu trăiescu bine Romanii cu Rușii cu Serbii laolaltă? Respundu pôte fi. Da se innaltîa întrebare: Quarii dintre Români, și pentru que? Jo adevêru dicu, și sperientia marturisesce poporul' Romanescu, și rusescu intun'ruptu a trăi bine laolaltă — que se atinge de Invetiatii a amândoe părțile se întêmpla, și nevîgire atunce, quandu unii dintre queia miscâricescu pesub nasul' Românului, quare apoi nuse lasă lui, quâ are dreptu. Jo una țiiu cu Grecii, Ungurii, Rusii, Sêrbii, și Rumânii quei de omenie, toți mis' frați dulci. Cademi greu numai pentru firea invetiâtore tēnerimei de Rusu, a quôruia o parte pin Scôle se batjoridă, nusciu pentru que asupra Rumânilor, și linbei loro? Aqueasta fû altă causă de frunte, chē amu luatu condeiul' a mâna, și amu prelucratu cârticica aqueasta pentru voi mai vêrtosu Dieciloru, și scolariloru de Românu, qua si ve sciți pâsi, și căuta de voi déchêți eși odată la Lume intră quei dealtă natie. Fiti mai bine rebdători și suferitori, dequātu si âmbლაți a isbândi asupra a queloru, que s'aru hula asupra vóstră: Quâ pace multu ajunge! é adu cătórea amultoru bunétăți — : Facețivo a nui audire, de aru începe aride de natié, a huli linba, ași bate jocu de voi, qui fâ bine pentru reu, quâ asia ii de sêne inque dinapoi voru

cunoasce ché nu au facutu bine, și sevoru înfrății cu voi.

Maimarii nostri érò nuse intelegu bine totu dé una laoltâ cu quei de altâ se-
mentia a legii sale, pentru ché strâbatu cu
pricepere gâtirile quelora, mai vertosu în
statul' Preotiescu, quarii agoae cu unu mo-
dru frumosu invôlitu ori de ori pe Rumâni
tarâgându-i la sêne, dintre quari quei ne-
pricepuții rêmânu innapoi ne invenciați, ne
luminați, și déchê i injugâ bine, ince-
pu ași bate jocu și ahuli pe Români qua
s' nesciuti s. q. l. techna aiasta luându a-
minte Românul' lasâ inima, și nu merge în-
tru ajutoriui' fratelui său, silu lumineze,
descepte, și invețe que si face de sei fie mai
bine, de scii bine asia quâ nui potu suferi
pe unii quâ aquestia, qui clâtescu tótâ pé-
tra qua si se întâréscâ în mâiestriose pre-
pusurile sale, spre binele său cu vitimarea
altora fiendu ché poporenii Romani nu
prevedu pricurosul statul' său que se va
râdica din așa nebâgare în samâ de quele
quei facu lui indulcatorii făciarnici. Traia-
sca bine Românii cu serbii, și cu Rușii,
le svatuescu; vedendu quâ quei de amu ai
lor sepôrta cu mai mare bunavoiere còtra noi.
Inse dé ché vede quareva quâ voiesce quela
silu tragâ de nasu, nuse lese lui! — Dequi în
cheindu cuvântarea despe cultura Limbii, și
modrul trăirii cu dênse în societate, érò și

érô me rogu din preună tuturoru Serbiloru Rusiloru, și Româniloru quarîi âncê sêntiescu in sêne cunoscintia sufletului, traiți omenesce și frățesce cu totii la olaltă, nu voiți rêu unu altuia; Qhê atunce veți fi spre folosul' Patriei, și așîșderitâ fericirea vóstrâ.

3) Quandu vorbesce quineva cu altu, lese tôte cuvintele quele îngômflate indoite, și greu la înțelesu.

Dausê tēneri multi, quarîi nu cātă la que đicu cum, și cu quine grăiescu, inceptu innainte altui omu de omenie avorbi cu fărtații sūi in cuvinte gâcitore, ascunsă la intelesu, cu aque se arêta chē sciu multe șis' iscusîți dese potu ascunde de altii in socotiri. Altii órô sboltescu afară cuvēntu nerumigândul' innainte de aque, au cadeșe s'ilu đicâ au bâ? au n'a vîtima pe quareva cu dēnsul'? Iae aminte si nu vorbescă pre multe, pre iute, prea inpistritu, cu unu tonu străinu? Insușirile tonului grăirii in societate sūnt: se vorbască omu adeveratu respicatu, dreptu, de înțelesu, pe scurtu, și marginitu (hotaritu) foră de aiectație, și sumetie, netedu.

Pentru modul' cum, și in que tonu si grăiască omu, ei dau innainte următórele luări a minte.

1) Cautē omu la aqueia, quas un ul' grainului sūu si fie fírescu, dulce, deplacutu. Asia darē si nū ângâne, și cânte quasi alentru (cocosul) nu pisculască pintre dēnti, nu

balamutese, nu susure, nu casce gura mare, nu o strimbe înto lature, nique mumâiască pe nasu. Nu tragă pelungu cuvintele, nu le sboltescă iute afară, de se nul' pôtă înțelege altu. Nique hostarogêscă multe repede, chē nu se cade, și é fôrte de urîtu lucru. Nusbiere, nu strige tare; nique sopotescă pre linu, pre câtinelu; nu desusu restitu, nu rângoiatu, nique inbrugitu din luontru, au quam ragusitu, qui chiaru limbete. Nusi drâmboae busele, nuse pripască adice queva cu o seloșie îngômfată, au increția cu fația—Iae sama mai in colo și là aqueia: au nu vorbescē totu pe unu tonu vapêdu, que ingrițioșasē urechile, și nuse plēcă dupô firea lucrurilor que dă innainte; chē toate aieste êlu facu uritu la altii.

2) Tonù, inquâtu pôte, fie curatu, adequă vorbască respicatu, chiaru quă tótă silaba si se audă — De cumva nu ne impedică graiul' quel' limpede v'o inflatură de grumasi, au v'o durere de peptu, sêu altu queva șodu in organul grâirii; totu deauna stă in poterea, și voirea nostră anc quêstiga o vorbă frumósă. Si nu sê ânvetiă omù amusca cuvintele, ale rumpe in doao, ale dice rêu afară, da si se dedeie numai tótă vorba pe părți, dupô silabele ei, din quarele este alquôtuită, a o da afară. Sise deprindă adese ori quum aru pote totu mai limpede, mai curatu, și bine respicatu agrâire, deminéatia pe ne

mâncatu iae o carte a mâna, citésca din trênsa quâte o ruptură: tare, raru, fortiendusâ deque deque totu mai netedu cu unu tonu mai resbunatu, și de înțelesu adicere afarâ cuvintele. Știrascâ se bine de răgusirea de nópte. Póte-și omu indrepta, și togmi graiu pe cum au făcutu Demostenes lóngâ unu vogioiu de apă, póte la róta mórii, totu maibine dupô sune-
tul' Ceterii cu a cui córde unde mai pe grosu, (basu) unde mai pe subțire (tenor) trage omu ase de da cu vócé dupô ja, spre indreptarea tonului nu foloseste nimica mai maltu graiului pênê que nu è regușitu, stiritu, și ingaimatu, de quátu cantarea dupô cetera, jae o omu in tóte dillele quâte odata innainte, mai alesu innainte de amiasedi șiși invetia tonu al'sui, si pogori ascuți, și mai ingroșa dupô sonul' ei. Cu mislocirea muziceii, și a cântării capetâ graiul' omului o plecâciune lesne in doită, unu sunetu modulosu, curatu, plinime frumósâ stâtornicie, o netedime pe intênsu, éro de împedică limpedimea graiului v'o materia balósâ din peptu au din gûrtu, atunci se intorqua la Doftoru si ei deie medicinâ. Altmintrile si se pazascâ omù de tóte que arú pote strica voce, dintru quare sunt: incaldire que mare, strigare peste mësura țiapânâ, dohanire pretempurie din tēnerime, recirea ne căutată, venturile aspre, și tari in ferbēntătóre, măncaarea pre grasâ, și de bale multe aducătóre, blâstēmâtiele și sburdările

trupesci s. a. m. inmoie, sâlcie răgușescu, amortiescu graiu, și sil' facu știritu smêncitu, și tremurosu.

3) Tonu aibă o dorită plinire însene. adequă: Fie bărbătescu, nu môle, de abie sunandu, pruncescu și femiescu, legânatu, îngânătoriu ne adeveratu, ne întăritu necredinciosu, de acôle si nă lasă de sê se abată into latura unde ari debui si fie mai destă-tutu. Plinirea tonului o capătă omu mai ver-tosu prin cântare.

4) Amble sê și capete unu graiu stă-tornicu, quare nu saie dintr'un'u sunetu in l'altu fôră de modulatie, quă graiul' quel' nestătătornicu, tremuriciosu, spăimêntatu, nu place ômeniloru, pentru quă numai fricașii quarii se temu tare, sânt așa.

5) Nu lipsască m o d u l a t i a adequă ușio-ră strămutarea graiului lesne plecaciosu, și se-lăsosuu cându se togmesce după insemnarea lucrului, și firea însușirei cuvintelor, in multe forme se indoiesce, se innalțe, și se apune. Se indreptese după cugetele, și sênți-rile omului. Vivă hârnicie aquesta dă târie, vieție, frumseție, și dulce placere grairei ia pune innainte înțelesul' quel' adeveratu, jo-lia que ne prefăcută, blândă lăsare, iertare, intregia, bucuria, și voiósă sentirea, descep-tarea, ascultarea, partinirea, modestă sfi-rea, iscusită aflarea derisu, și înțeleptă petrecerea cu altii a inimei nôstre ne arêtă,

Rebreanu dicț. herald. 1985

chê sintemu ômeni de trăitu, și deschiși la minte, resbunați la sântirei, dedați, și indemânateci la tôte. Omu capătă ândâmânateca gatire aqueasta a modulatiei tonului prin petrecerea, și luarea aminte la aquia, quariis' invețiați, și deprinși cu tonul conversatiei. Au si iae o carte amânâ, și se probe a ceti o particică din dânsa raru, linu, respicatu, mai rădicé si ascuțitu, mai intëndâ cuvântul aquelâ, quarei capul' lucrului despre quare vorbeste, spunâ omu lucrurile quele voiôsâ cu bucurie, quele triste cu o fația mai supôrata, grâiu mai gioșulâsatu, iutimea si o dâmu innainte mai repede, — lucrurile quele mai târdiatece, mai pe câtinelu. Altmintrile vorbesce omu quandûi in fricâ, spaimâ, altmintrile quandu è in desperare, altmintrile sumetiul, și umilitul êrô altmintrile grâiesce, chiaru înaltâ formâ stau gura, ochii, frutea și tótâ fâptura batjocoritoriului, de quâtu aqueloru de omenie, și cu caracteru bunu, dausê casuri unde cu fudulul', fâlosul' sumetuil', sumetie-sce, cu temeciosul' quam cu temere, cu batjocoritoriul, mâscâriciul pescurtu adequâasia pre cum vorbesce și altu cu dânsu. Unde mai cu afectu, unde mai cu blândetie.

6) Nușeși, de opu este si ascutiimea a graiului. A da asentû in locu cuviosu in cuvinte SYLABLEI, și in sententii cuvintelor pe quare cade înțelesul' lucrului. Asentuita grâire marturisesce despre noi a avere o cres-

cere bună, o cultură a vorbirei, și ăfi fostu
 pârtași societăților mai învețiate; quum chē
 sintemu ômeni amblați, priceputi cu tôte
 doritele însușiri, quarele ne comendă, și ne-
 facu placuți altora, intrarmați, unu graiu nete-
 du cu aseuturi intogmitu blându, gâdelesce
 urechile ascultătorilor, și indémnă ane ascul-
 ta cu mai mare plăcere audendu chē se vige-
 ste bine sunetul' gurii nōstre cu sentirea ure-
 chilor sale. Acentul' face mai ușiora intrarea
 la inima altuia prin cuvintele nōstre, quare de
 multe ori mai multe ajunge de quētu și que
 mai alésă medua vorbelor. Pentru quă urechia
 omului delicatu, de omenie, nu pôte
 suferi graiul' quel' crudu de greu restitu, și
 rângoiatu. Domnisorii quei peste crieri deli-
 cați, domnele quele gingase și cotrembate,
 laudătoriul, și de mari lucruri grăitoriul' au
 ale sâle acenturi, și ascutimi a cuvintelor, int'r
 formă se cuceresce prelingătoriul', in t'altu
 modru sepórtă înșelătoriul — nu ẽ firescu
 nu netedu, nu așediatu, quei cudetăria scosu
 afară din gură, pelungu intinsu de cótă omu-
 lui, si ridă de ei, și sei urasca. Bă anchē și
 eucernicii quei dumneșeesci, și sântoi, faciar-
 nicii, prefăcutii amăgetori se arétă prin alseuite
 accenturi, ei cantă, piscuescu, peste mēsură
 s' in dulcii vēritori pe alții quātu din puține
 cuvinte poti cunoasce quine sũnt.

7) Tonul' petrecerei insocietate, unde
 vine pe aque qua sē placă, și incapă in favorea

gracia și stimarea, s'eu luare insâmă a altora nu fie rece nepăsatu, amaru, aspru, batjocaritoriu irisitoriu, segetetoriu, și taietoriu de alții, cu unu cuvântu; cu unu tonu quă aque-la omu mai tare vêtâmă dequatu cu cuvintele quele mai grosu boldurósă. Omu arete prin tonul graiului suu o invoita indreptare, și mare placere cōtra altii, quare acuratu sise lovascu cu sênțirile din lontru. Insușite al-sûuirile lui sunt: Anima quea bună, dreptatea, adevêrul', și cuvioșie que intrégă. Quă si pô-te intêmplă de si dică omu queva chiaru din ânima que mai bună, ânsê cu unu graiu de-susu aradicatu, de greu, de face o apăsare neplăcuta in sentirea altuia, și așia nu va amâna ase indosi, și indoi de bunetatea lui. Fie dar și sentirea, și graiul' blându, linu, cu dorita jolîe dinafară incununatu.

8) Pe cum dîseiu nu vorbescă pre domnesce desusu, cu auctoritate mare, taria și asprimea sunetului grâirii, si se indreptesê dupô sonticiă (momentul) lucrului que se dice, apriatu se seadă energia mai gioșu, quându se vigesce de aducemu a minte altora queva despre noi inșine, au despre lucrurile nôstre, qua sê nu incapemu in pregatare despre seloșia nōo partinitóre. Si nu ne vedemu afire sumeți pe susu tênitori, și falaberi, que este derisu, și de uritu la totă lumea.

9) Spunere a ôre queva lucru âncê are o sie însușită cultură, se învețe omu a

apunere ori que pescurtu, și frumos chiaru de înțelesu. Multi segăsescu de aquia, quarii cu greu fôrte mare sosescu in statu de aspune v'o fabulâ, seu fieque intemplare, nu potu incepe nique decum. Altii érô deși inceptu se anina de stau inplântați in mișlocul' cuvântării, perdu din minte firul' voróveloru, se uitâ pe sêne. Nuși aflâ cuvinte cu quare seși dee afarâ sentimentile. Unii érô nu potu aduce la rândul nique dequum lucrul' in t'o naturale inpreunare, retâcescu cu mintea in tótâ clipa cadu in lipsâ totu intru una de asê indrepta — Altii âncê se mai aflâ așiè denestatornici in spunerile sála, quâtu se impletecescu in labirintul' mânântieliiloru, de unde incruscați fiendu nu se potu scóte scâpa, unii spunetori qua aquestie cadu cu greu in nainto altora, si dorescu quâtu mai repede sise caro dinaintea ochiloru lor. —

VII.

Cântarea, și saltulu.

Intre Insușirile, quele que sê țenu mai cusamá de lumea que tēnerâ, pe cum sânt: Frumsetia, vestminte frumósâ quare și pe bētrâni ei noblita cu o facie mai tēnerâ, so numârâ cântarea, și salturile dinpreunô.

Cântarea și versuirea este in statu de adaro feției grâcite și urite, și fapturei trupesci

quei deforme o cutare frumsétia, ma pe cânto-
rul' bunu pe quel que pôte și sci versui fru-
mosu, toțil' iubescu, și omenescu. Prin Cân-
tareși pôte omu cu mai unâ credinția, și mai
chiarâ aretare dá afarâ tarie sênțiriloru, mē-
sura suirei, și scederii porniriloru patimilou,
indurării, pârținirei râvârsarei inimei cōtrâ
altu s. a. de quatu prin vorbirea detôte ȕi-
lele. Cântarea așiaȕe pe cântărețiu in starea
aqueia, quare pôte lui aduce in tōtâ forma
o alquôturiela tote, și așia atrage la sēne bunâ
plăcerea, și inimile altora. Pe lóngâ cântare
sē potu ivi sênțirile quele mai delicate, jōlie
câldura inimei quei bune, gustul', potare in-
typuitōre, și totu feliul' de hârnicii istețiosu
iscusite.

Quâ si cânte quineva bine, și frumosu cu
o apăsare deplinâ, caută omului aqueluia de-
totul sise punâ cu cugetul' in locul' aquelora,
quōrora v're iel' acântare. Que omū cântâ de-
bine si o înțelégâ, și deplinu se o sênțâ. Alta
de sciēntia conditie a cântării frumōse ȕe chia-
râ limpedimea ei, adequâ: qua nu numai su-
nul' cântării și se audâ; que și cuvintele sise
înțelégâ, de sē scie și altii quē cântâ elu. Mo-
dulația que mai frumōsâ și perde tōtâ alegre-
tōre jōlie aridirei, adeque: Plăcerii, déché fa-
cu fōrâ de rându multe sehime și gricii cu
vultu, sēu de se cotrêmbâ, și sbircescu din
facie, increțescu cu frunte, inhólbâ ochii,
cascâ pe largu gura, au o strêmbâ int'o latu-

re, se tititia din cóce in colo, intorque ochii pe dosu, și cu trupul' intregu se totu légănâ, și aruncâ din o parte in alta, se invêrtescu in forma gubeloru din vultori, au rădica capu pre susu, au ilu țipâ pe unu umeru, au nu potu sta dreptu, și cânte de nu s'a coti pe stranâ, precum facu cantorii quei prosci, și neciopliți, mai netedu in sciëntia omeniei, și cuviëntiei s'au bugâ unghile in gurâ, au se rađimâ de queva cu cotu, și palma o potprescu lâ fâlci, o avuta datinâ, quâtu e de risu fapta aquesta inainte strâiniloru, și de rusine poporeniloru sânt mulți, io singuru insusu cu ochii mei nu unu amu vedutu așia facându, demi erâ greu amê și uitâ la ei. Dequi dare cântareților deprin Bescerici âncatele pârașiți, și lasati rea ânvetiarea aquesta despre quare vô mustru!

Regulele cantarei frumósâ.

1) Steie cantarețiul' dreptu, molcumâ int'unu locu, nu caute cu ochii in laturi, nu întórquâ capu in napoi, fie positiona trupului, țenere capului, și lineamentul' faței frumósâ. Dei merge dupô chitêla cantarea, séu versuirea și sênte, chê place ómeniloru, nuse uite din cóce in colo pe ómeni cu pofta cásunatore, quâ dâ quumûi atunce semnele voirei de atragere, quasi cu de atârie invoiósâ bunăplacerea, și mirarea altora la sêne.

2) Nu sbere qua din tiapâ, pe cum râgne-

seu boii, che nui frumosu, ma de multe ori
 țibleta que tare vatimă urechile ascultatorilo-
 ru, de nul' potu suferi, apoi cu multu mai
 frumosu merge cântarea de nu urlă omu așa
 de tare, nique nuse strică la peptu, mai binei
 mai linu, nu rângoétu aversui din gură, in
 besereci uitesê omu la marimea sêu micimea
 ei, tescii bine, quâ întó Beserică mare poți
 canta mai pe susu, quare de ai face int'o ca-
 pisce micutia, aru trece prin urechile ómeni-
 loru, de ara stă quei mai delicăți la ausu site
 alunge din trensa afară. Si seiți quâ cantarea
 frumósă nique o dată nu stă in strigare quă
 mare, și tare: Qui in stemperata modulatie
 sunetului de și mai pe diosu. De versuieste
 quineva intro societate undeva, au de sê jó-
 că de se lasă de cantatu, au de jueatu, nu tacă
 nu șede indatò molcuma de totul', ché și a-
 queia aru pote vèdi o quersiune asteptătore de
 lauda, si aru încâpe lesne in pregetarea altora
 quâse tène eu cântarea, și asteptă placerea, și
 multiamite dela altii: Dă ineépă alte quele
 a vorovi orié cu quare, au cânte, se joace mai
 incolo sê nuse védă a dori, silu omenéscă
 pentru aque.

3) Anteiu bine è aincepere linu de diosu
 apoi deque deque asui mai susu, qua nu
 oumva luându ineeputul' pede sūsu sinul'
 póta trage, si duce pône in capûtu desertându
 se suflarea, mâlasânduise târia căldarei din
 peptu. Cânté respicatu, chiaru de înțelesu,

netedu, nu bolduros, strâruptu, tremuriciosu restitu de susu, qui netedu frumosu.

4) Nu facâ cu capu cõtâ quei que stau aprôpe de sêne, cându soseste cu cântare la v'unu punctu mai frumosu, qua si se uite la dênsu, che nuse cade. De vreu numai quei que stau inpregiurul' lui, ilu voru asculta cu bunâsama, și voru lua aminte la quele que cântâ, și cum le dîce. Aloru lucru   a judecare despre cantare, nu a canterețiului.

Quelu que saltă se dede, și  nv ti  frumosu cu cuvientiâ, și gratia  și purta. și misca trupul asilu int rque pe usioru, asepleca pe m sura, a p si netedu cu agilitate in t te medularile, a face complimentele pe quum se cade s. a. aquela va inc pe in placerea  meniloru in adunarea de óspeți, și in alte societ ti.

D che și joc  quineva, seu saltă frumosu delipsa este  t ne cu deadinsu nestr mutatu indireptariul' următoriu.

1) Tenerea mâniloru nu fie gre, și tr ndav . V di bine: Nu șile las  spensurate in diosu qua de lemnu, au brațiu din cotu in susu alu lipi strinsu c tra trupu. Nu imbl tesc  cu d ensele din qu ce in quolo; qui le p rte, misce pe usioru lesne p stratu nu totu intru una, cu delicat  arisime.

2) Remaie de totul' afar , que   de uritu degreat , și necuviosu, nu fie pre indulcoratecu pe lângă femci, fete, dame in jocuri, nu tragă cu forti  nique pe una in choriu, nu o j ce

peste voia ei, mai îndelungatu pône que s'aru málâsa cu totu.

3) În salturile quele que se prendu de mânâ ténêndu mânâ sócei sale cu quare jòcâ, nuio stringâ fie còtrâ dênşa cu o faşie serinâ niquesi tenâ tiâpenu mânâ sâ.

4) Modesta şi omeniósă purtarea trupului fie pururea înainte strălucitóre. Dequi dare stei dreptu, cu gratiosa cuvientiâ caute, şi nu sê trosnéscâ de olalta cu trupurile.

5) În jocurile quele mai repesite, mai întorsâ, şi de sârîtu, si nu trácâ peste mēsură omeniei. Nu sâie pre iute, presusu, nu se cotrembâ, nu titiâ tare, nu se tēmbusiascâ fòrâ de rându. nu se sdrobeascâ taro cu firea quum è în Bâtuta s. a. aice de se ure-scu, şi asudâ de saltu nu ésâ afarâ întò căme-se desbrâcatu, chē póte si cadâ pre lesne intru o lăngóre.

6) Indrepteşi pasii sîi dupò sunul² musicei clétéscâ se pe tactu qua pre quum cetera, aşia şi miscarea trupului si aréte sentşirea firei saltului.

7) Nu prindâ, nu se atingâ cu mânile asudate de pretiosâ, şi fromósâ vestmintele femeiesci, què le va hiði.

8) Bârbatésca, şi femeiascâ partea jucăuşiloru sfiósâ, şi quam ruşinósâ dupò regulele omeniei si fie. Cu cumpētu socotitoriu se înbraçõesesâ, se prindâ de mâni peste mislo-

cu pe cum   datina intr' unete salturi, unde se
invertescu.

VIII.

Despre Complemente.

Prin complemente intelegu o plecare a tru-
pului spre aretarea omeniei c tr  altu.

Se inchin  omu altuia  mbl ndu, st ndu,
au  ied ndu. La tustrele casurile aq este
se potu intribuintia urmatórele Regule.

A 1) Pl cese mai de afundu inainte que-
loru mai mari fi ndu departioru de d nsii.
Mai pu inu de mai dă aproape.

2) Ase pleca pre tare nuse cade, nique
odat  inainte nimerui, ch  inchin tiunea p -
n  la p m ntu numai lui Dumne eu se cuvi-
ne, după datina firei lucrului.

3) Nu i plece capu in diosu iute, nique l'
r dice inapoi insusu repede. Qu si perd  prin
aquea complimenta t t  venustatea, fie  m-
be pe in quietu.

4) De d  binetie omu m rg ndu pe cale
cuiva dintre cunoscu i, se  mai marii s i
quariil' intimpin , atuncea pun  i  iap nu pice-
 rele l ng  olalt  cu c lc iul', apoi trag ndu
unu piceoru queva linu mai in napoi  i se
plece inainte altuia.

5) Sui ul,  i pogori ul capului cu plecarea

și rădicarea nu se rumpă în diumetate, nu se rădice odată, și se ducă mai înquolo, qui pe câtinel' se plece, și de splece queva mai târșioru pășască înainte. De intrămu în unu locu undes' mai multi la olaltă adunați ânteu, de cunoșcemu pe quel' mai de frunte dintre ei, cōtră dēnsul si ne plecēmu, apoi si ne întōrquemu la queia laltă ne rădicândune capu de totu insusu pōnē que quam trecemu pe lōngă dēnșii.

B. 6) Complementele, quese facu stându înainte ôre cui spuendui queva, au vorovindu de spre v'unu lucru cu densul scaderôsu aru fi, déchē séu se aru trage tot intru una în napoi, și ș'ar u trage piceorele pe pâmēntu desî cortia, scâhrosnéscă; de s'aru totu clati, și misca quasi argintul' quel' viu din unu locu, în âltu, séu de aru stă tiapēnu ca din lemnu cu piceorele. Complementa que bine sescuta, și îndemănatecu togmită, si se gate pe cum dîseiū mai susu puindu unu piceoru queva mai napoia queluie laltu așia, quātu plecânduse omu de închinātu, numai vêrvul' degeteloru si se atingă de pâmēntu, quă de aque mai cuviēnciôsă é plecarea capului înainte. Aici iaie omu sama si schimbe âmbe piceórele, dă nu una dupô alta, ni que râpstitu tare, qui cu tempu si pe câtinel', Altă luare aminte fôrte sontică é ânce de a țenere înainte ochiloru, anume: Nu prădesé închinarea cu capu fôră de rându totu intru una, chē te faci de risu

numai qneloru de facie, dà sîi pòstrătoriu cu mèsurâ in trânsele. Stați dreptu, adequâ oblu molcumâ, umiliti, érô nu veriti de apuși inaintea altora. Standu și graindu cu quineva de facie nu ve uitati prin casâ in laturi din quóce in quoló, dà in fație, in ochii, și pe peptul' lui. Satiu este a face intrându unu complimentu, au quei mai susu doo, între cuventare nu, s'au fòrte arare ori din omenie singuratecâ, altu érô quându eși si scii! esindu dela queva Domnu, și te petrece pônê la unu locu cautâ si nu intorqui dosu còtra elu, da costisu laturatecu de nu poți altmintrile si mergi, facendui acolo mai pe urmâ érô și altâ aplecare luânduti dioa bunâ.

C. 7) Inchinaciunea que se face ședêndu doresce unu cutare modru a plecarii capului, și indoirei spinarii dosului fòrâ de altâ clatierea trupului. Si întemplâ feliul' aquestu debinetie aretătoriu mai vêrtosu insocietate la mase, la uspetie unde ședu toți pe scaunele sale, și de intra sêu v'unu cunoscutu, și amicu aquôruiva dintre dênșii, sêu altu strâinu tâtuși sciutu, maquaru despre nume, nu de mare statu, érô de intrâ v'o persòne mai mare, tescii bine quâse cade cu totii, sêu batêru que mai mare parte si se scòle intrunu intimpinarea bine venirei, și gratâ adequâ voiosâ acceptarea lui. Incinêmunne o țire, unu picu cu capu, și còtrâ unu dintre dinpreună sedietòriu lá mèsâ, au petrâcătorii in uspetiu de ne aretâ v'o omenie

obligatore pe quare a nu io asisdere intorquere, qua imprumutul, rusine aru fi. Ché bunavoirea unuia qnasi aqueluia indatoresce pe omu indatô frumôșu de ai multiamire.

8) La trei plasele aieste de complemento âmbându, stându, sedându se pote adaoge anche și complementul' capului, și a maniloru. Quel' de ânteiu stâ in tr'aque; de face omu numai cu capu plecare de inchinaciune inpreunatu, cu unu serinu voiôsu vultu seú facie complimentul aquesta é a Domniloru, și doamneloru queloru mari cotrâ quei mai de deosu dequâtu sêne, și supuși sùi. Este complementul' amiciloru (preteniloru) cotrâ amicu cu desclinire aquasta, quê aquesti mai despre urmâ poftorescu inchinaciune, seú facu mai de multe ori cu capu fratiască plecaciune sâ, de quâtu domnii quei mai mare. Și quâ fașiê aiestora é rigiditôre, și mai voiosâ.

9) Complementele que le face omu cu pîlêria a mânu astéptâ numai o cuviosâ miscarea brațeloru asia, de int'o mâna țenendu pîlêrie se lé adune quam peste olalta dându binetiele, inainte deparcioru de vintre. Dequi darê luativô aminte, și nu faceti pe quumu s'au ânvetiatu, unii cumônâcindu pe mai marele sùu aține pâleria int'o mânâ, cu queia laltâ érô ase scarpina in capu, au ao bâga in parta ceóreciloru, seu in peptorâtura vestmêntului, cu gura grâiesce, cotrâ Domnu sùu, cu ochii se uitâ pe copasuri, aqueste datini se țenu numai de quei Silbatici

quarii n'au âmblatu între ómeni de omenie, și nu știu moda Lumei.

10) Deque vorbim cu oarecare om mai defrunt, mai de omenie, de aque mai cu déadênsu și ne pâsimu fôrte tare intru tóte numai que é cuviosu, dreptu, bunu, blându prin vorbe, și fapte a arêtare. De aque cu mai mare plecare supunere, umilintiâ, și voióșâ intradinsime, cu o fație de bucurie, și incredintie strâlcitóre și stemu înainte. Și vorbim pescurtu, înțeleptu dreptu, și chiaru respicatu de înțelesu. Atunci de aquei mai cu pușinâ pompâ, cu mai mare voie bunâ, și fație riditóre cotrâ noi — De que stâ vrunul' de asemenea la statu în împrenare cu noi, au dequei mai cunoscutu, și incredentiatu noao; de aque cu mai mare îndemânâ potemu grâi cu dênsul'.

VI.

Vestmêntul'.

Intrâ frumóse lucrurile omului din afara se înțelegu și vestmintele. Despre haine se cunoșcu de multe ori quele din lontru ale omului: que cugete, și quum se pôrtâ cu quatu demare neasemenarea adevêrului incheie unii la însușirile inimei, Infiențiate cersunile unii înbrâcaminte, quare ne quéstigâ stimatie, seu omenie în lume: Curația bine tocșirea

gusta, simplitatea, netedimea, și frumse-
tia.

Dreptu cautare de sănitatea noastră ne in-
datoreasă a porta câstigu de cacrâtia ve-
stmintelor: Asemene cu aqueias datorie sin-
temu deprinși, și cōtră de propele nostru:
Tôte a departare de la nōi que scârbă, a ne-
placere, și gréța aru pote întêrita. Inșine
noi singuri sūntemu de vină, de nu sê potu
uita cu ochi dulci altii pe nōi fiēdu chē hai-
nele nespălate, și hēde cu quare sintemu inve-
scuți cu groasă le restôrna in napoi vederea
ochiloru. Necurative in Inbracăminte dă o
adeverata causă a pregetare despre necu-
ratiea purtarii morale. Tocma și atunce anchē,
quandu nis' vesmintele rupte sfōrticate tâtuși
astēptă omu, ma și debue si fie curatu spălate.
Omul' spălatu face o apăsare alegrată in ochii
altora cu fâptura, și portul său. Pe unul qua
aquela toți ilu primescu cu bucurie. Are și
elu însuși sențirea frumosului, de aque va fi
mai inserinatu la minte, și mai voiosu in vultu
ōmenii, și aruncă mai cu dē adinsu ochii pe cu-
ratia vesmintelor, quatusu de frumosu pasite
și spălate. Fie vesmintele quele mai pretiōsă,
da intinate lutōșate, și ne spalate necuratite,
totușu remānu inapoi din gratiā altora, aibă
altu iaro mai réutiā haine, mai simplei inbra-
caminte, da albu spalate, frumosu curațite, iato
quā incape in bună plăcere. Cămesile curate
bine lăute, ênse nu impistrite, sūnt in casă

quasi rađiele sorelui, și semnul' curatu resbunatelor sențiri. Pentru chē nuse ingaimă ochii privitorilor de scârnevica nesocotirei vestmintelor, nuse invită de alu judecare, și urire, ni quel' lapedă din voia loru înțelepti investiați, nique nui ridu nesciuți, nuși potubate jocu de ei mescârici. Nu graiescu io aici despre niste vestminte preciosă cameși de bunbacu, rothii de mătăsă, peptare de panură alésă, fie iale și din patru iche țesute, numai de nus' negrite, și heđite cu scârnevii quatu uitanduse pe iale sē nui sē involuiască mașele din vedută, nu spensura petecele ne cusute, nu âmblē cotrântiosu, nu đaca pe elu dehâimate, fie aquele din ori que materie dupo puterea, și statul' omului, numai nu rupticósă, și nelaute pe quum đicu din lenevie.

Nu mai pucinu aduce spre cuviósă purtare omului, și bună orânduiala vestmentelor ia arétă, quumchē scimu tocmi bine lucrurile noastre, cu sirguintia acóta de densele, ale tecăsui, și tóte quele la locul' său a pune. Chivernisale asta voieste tóte așia si fie, pre cum moralitatea, și cuviéntia poruncesce. Nemică nu se cade si spensurare, acúciatu, pe trupul' omului, séu aruncatu pinu casă in tóte laturile si se găsască, nique quel' mai micu semnu a leneviei si se afle, é opu si se vedă sirguintia și omenie investerei omului.

Așia și bine tocmirea inbrăcăminte dupe

mai cuviósă moda gustului a părții mai mare a ómenilor de amú, quare é que de mislocie. Nique pre vechie, nique pre noao tare. Quâ pòrtul betrâniloru s'au sterminatu, quel nou iaro nu e luatu, și plâcutu tuturoră ché se vigeste de é intrune ori iscalitură, și quam nebunatica aquelor cu capù int'o urechie. Hainele fie de indemâna rea, și cuvinită frumsetiarea trupului. Iaro nu spre deșertăciunii și smentire gatite.

Simplicitate vestmântelor opresce amândându totă impistrirea, și chindisitura que falaberósă, vênătore in mirarea ochiloru alto ra de sêne, adequă ia nù suferé multaneca desvrêtimea celerelor materioi pomposó vojoi-tore, și preluciu scilpitore. Alégă omu de vestminte din pânurile, și pênsele de multe feliuri de colori pre cum sunt: Negru, intunecatu, mieriú, mohorátu, albiu, albu, suru, seinu, murgu, rosietecu, rosiu, galbinu, verde vênetu, vênetuluminatu, și alte mai multe din aqweste mistecate: Alégă dicu de aquele que se lovescu la olalta in feçe nu quares' chiaru din contra p. e. Verde, cu meriu intunecatu, negru cu murgu cu badiu séu spâdicu (quasi castanele) venet' luminatu cu suru pusă. Queloru de virstă bine sișêdu vesmintele negrie, betrâniloru negre, teneriloru verdi, și albe. Dupo virstea vietii, și statul' omului: Quâ colorea n é gr â insamnă aseđiarea, gravitatea, jelanie, și intristată apunere. Verde

asteptare, și sperare, (nâdesde) merie, și vên etâ stâtornicie, albâ nevinovâtie, galbinâ selosie, manie, urâ și pismâ. Roșie rivalnicie, rivna, și barbatie. Inse nu numai singure vestmintele in sene cu vepsală, qui figură cu chindisitura ciuruireiloru, și tôte quesê țenu de densele nu iasă din modru afară.

Netedimea éro de mândâ, si sê vigescă bine pe trupul omului inbrăcăminte, de si nu impiedice liera, și indemanată miscarea lui, si nu intunece frumsetâ figurei aqueluia, și frumsétia mai pe urmă stă intr'aque: Qua si nu vojojască de tinû, și nu sclipésca de lucie vestmentele, qui alese, și de omenie numai se fie.

Totu, que cade tare in ochii dreptu, prerarâ mare sontisia (vichtigceit) sâ intêritâ la risu pe altii, depe aque judecâ gústul', sênțiri-le, și inima unuia qua aquela.

In ochi cădătoriu se inbracă tenerul' aquela, quare pörtâ pâlêrie gubâ s. a. Pe de doa ori mai mari de quatu unu omu de virstâ, au de invertesce de grumasi atâte nâfrâmi pônê que sue a lature cu veryul bârbii quasi cum ari fi gusetu, au deși lasă se spendura ciucalâi pela urêchi, unde nui moda, séu quum purta mai anu Diecii unu ciucalêu pe frunte quasi la Cai — fôrâ de rândû iaro aqueia se invescu, quarii au portu tocma strâinu in Patria sua. —

Fônaticesce se inbracă mai alesu fetele aquele que nu bagă samâ la starea sa, se inbra-

că dupo moda femeiloru betrane, vară portă haine de iarnă, și din contră au se pre inpenesă quasi o pâpușă, se cicilescu quă o paparusă, se cêndisescu, quă o pauniția, și de ése intră ómenii se uita pe sêne din talpă pônê în crescetú quatui de frumósă, quatu ei sê șede debine, quetu s' de lucii sclipitóre calciunile, de albe manile. Dicese și atunci ase inbreca nebunesce, quându ia pe sêne o fata a unui omu seracu său o argată nisce haine de mare pretiu in quare âmblă numai Dómnenele quele mari.

In alegere vœtminteloru é âncê și unu modru bine cuvenitu de a țênere. Nu fie pomposă tare la nemene, se fereasca qua nu quumva si fiei in contra moralitateri, omeniei, și rușinârei stietore. Fii, fiicutiele, și țênerime ma și femeile de omenie se potu invescé qua unu ângeru, iaro de trecu afară din cuviêntiă, se facu de risu, și smintela altora pre cum sânt Domnele quele que âmbla cu peptu', și grumađi desvoliti. Multe din trênselê se asamână cu flascete quele urîte.

Int'unu ruptu mai bine é ase inbrăca mai bine, de quatu mai reu. Mai frumosu, de quatu mai hêdu. Fórâ de ațêne totu de auna serbetori dupo mēsă.

Faciei quei rumênă frumósă, și inflorită se șede mai colorea haineloru intunecată, atechnei frumsetia se mâresce, și multe se adaoage, chê intunecimea inbrêcămintei se revarsă pê facie, și de înfocată flore ei se restornă, și

intorce în dreptu. Chê opusile longâ sene pusâ mai tare lucescu. Albenetie se vede totu mai albâ de stâ aproape de queva negrêla. Qui ne numai pôte aşia si se invescâ, quâtu si nui fie rusine nique o datâ de vine qniveva a casa, séu ori unde là elu.

Pote éro altu chiaru frumosu asê inbrâca, şi totuşi a nu fi sumetiu în sene, fiendu quâ starea lui doresce aqueia. Eni deie omú hainele unui Domnu de frunte unui muscereu mai de giosu, şi védâ cum aru âmbila în dênsele? Unde domnul' quel mare aşia le ţene, quâşi cum n'aru fi aşia prêtiósâ, şi frumósâ, se face anule şi ave. Pentru aiasta pârticosul în cotrantile sale pôte fi mai fâlosu, mai fudul' de quâtu altu mai mare în tótâ strâlcuirea sua. Semnele Cuvântii sânt: Fratiosâ intradinsime o linâ, neafectată sêrbitorie cutare omenie, cinstea şi sântirea de sene pretiuitóre.

Mai pe urmâ cuviéntiâ omenósâ ne rógâ invêţindune si nu ne uitêmu cu dorire curiosâ la altii, quum, şi quâtu de frumosu sânt inbrâcaţi. aunóo, s'au vechi vestminte au pe dênşi? Chê pôte quumui atunce altu a cugetà quumchê ne ţenemu mâreţi, de avemu mai bune, mai frumósâ haine dequatu altii pe quarii ne uitemu aşia cu dulce: Au des'ale nóstre mai rupte, mai invecchite. Quum ché ne pare réu de elu quâ are mai bune dequatu noi, şi ché pentru aque ne uitemu cu aşia căşuna maro la elu.

X.

Indregirea Casei.

Insinatu modul vietii in Lumea de acum sê aretâ, și prin indregirea casei, și inbrâcarea chiliei din luontru. Astrucarea casei din afarâ nu fie tupilâ, și de totu plôtâ. uneltele érô din casâ âncê queva mai nouê, mai frumoșe dupo moda de acum făcute, qua de vine la noi v'unu omu strâinu de omenie, și intrâ in lontru si nui fie grósâ de necurâtie, și nethecâsuirea din casâ. Cuptoriu, mēsa, scaunele, cuerile, și va sele quese gâsescu in dēnsa frumosu spalate, curate, parieti albu vâruiti, ferestile stērsâ, fația casei netedu mângitâ. In quātu pôte casa largâ, luminósâ, pragu nu susu tare. Tote din casâ steie pe rându lalocul sūu, ruda cu sterguri chindisite, și cu haine albu lăute in cârcatâ, quumúi pe sate, s. q. l. Quātu sē pôtâ omu primi in casa sua cu cinste óspetii quei cunoscuți, și nucunoscuți strâin venetici, si nu aibâ causâ de adicere, chē in casâi quâși la porci! Qui sile placâ bunâ randuia la ci. Quâ precum pe omu vestmintele, așia pe casâ iarô cuviósâ inbrâcarea, și buna orânduială ei o infrumșetia dâ.

RUPTURA A DOĂ.

Insușirile quele din afară, quarele esórnă pe omeni in unele stări inprejuru a vietii sociale.

Regule cum sise pórte omu la gustare de deminetiă.

Dausê intêmplâri de omu insuși chiamă pe altii la gustarea deminetii pe v'o, filingenă de Cafă, au alti il' invită. Intr' âmbe casurile fainu modul' vietiei prescrie regule, de spre quare nu é cu potêntiă si tacu. Pe scurtu le cuprindu la olaltă in puntumurile următóre.

1) Jaie susu pe invitați súi óspeți mislo-
ciu de frumosu invescutu, din tótâ inima voiosu,
hainele sale nu fie nique pre alese de frumosă,
nique urite tocmă de tóte dîlele septemânei.

2) Domna casei curtenéscă ospeti loru, in-
se nu ia pórte tasă cu flinginele de la toți,
qui numai le implă, petrecândul prin domes-
nici súi.

5) De stă strinsura numai din bărbați, atunci au singură iaie și bee, au lese sei aduca la altă măschiore unul din domesnicii săi.

4) Dómnene și adă, bărbații stee în picioare pone que beu cafă, apoi se lase și ei de șesutu, și de avorbire cu petrecerea societății. Aqueste veđi bine sê înțelegu de mesele quele Domnesci. De esti invitatu de alții pe gustare deminetii.

1) Nu merge în pompă mare, și chindisitura strălucitoare, qui mai de mișlocu neteditu.

2) Nu fi pofită ne sătiósă, ate lingere pe buse dupo quâte quele veđi înainte tá pusă, nu te intinde inte a luare da asteptă rândud.

3) Nuse cade a imprestia sfêrmusuri pe tasă au pe mėsă, a tăia mai multe bucați de pâne, de așa mai multu cu cafă și mânânci, de quātu sebei.

4) Coperisurile filingeniloru nule pună omu pe mėsă que frumosu asternută, qui le țene amână pônê que be cafă, apoi érò le puie la locul' său. S'au quă mai bine, pună le pe tasă.

5) Nu implă tare nique odată filingenile, nique nu sórbê totu din trênsese pônê int' unu picuru afară.

6) Jeie sama si nu hurduce cu lingura teieriul s. a. său quei mai multu, și nu scape diosu queva de amână.

7) E vorba despre vasele deporcelanu,

laudele cu cumpetu și măsură, erô des'ale sâle, mai bine tacê, au forte cu mare socotela dică que va despre dênsele. Si nu se faca laudatoriul' unielteloru sale. Mâncarea deminetii fie scurta, si sobrie beutura.

XII.

Quum sî sepòrte omu la prândiu.

Cu atâta mai cu dulce prândesce omu la mèsâ în societate, cu quatu é densa mai cu bună voie, și de omenie. Multe ocasioi se dâula mèsâ de ași arêtare polire sâ, sepôte face iubitu, scu, uritu, si de risu altora. Aices' darô v'o quâteva regule de luat aminte.

1) Este quineva învitat pe prândiu, așa mèrgâ acuratu pe óra pusâ, nu mai tempuriu nique mai târziu, ché nuse cade.

2) Vie înbrăcatu frumosu fiesque quare dupô statul sùu. Prin aqueiași arêta omenie còtrâ quei de facie la mèsâ adunați.

3) Ne cuviosu arfi ase trage indereptu, au ase opune indelungu de locul', cu quare ne émbie și sidemu, au ași arêta o dorire aședere, și cuprindere scaunul' din frunte mesei spre desclinirea sâ de altii. Omu nu seadâ antea datâ, qui astépte si se punâ giosu quel' mai mare, apoi altii dupo elu ori quare pe scaunu la loculu sùu. La Domni in frute mai antei ședu damele quele mari, apoi barbatii.

4) Lase și începă aluare bucate quei mai mari anteu, erô de le dau loru anteu nu astêpte ambiati quôte de deceori, qui iaie la a doa, réu que mai desusu, la a treia ambiare, de ședu lôngă noi alte Dame, au ômeni de cînste, s'ei lăsemu și iaie ei anteă apoi noinoao. Nique se cûvine alăsă, și trecă totu déuna cu blidu cu mîncare pe lôngă noi la altii, apoi alua din densu. Quumui atunce numai aru ave locu aluere afără, quandui așia modă dedată in casa aqeia. Au și atunce quându sunt pusă bucatele pe mēsă de stău unde ședemu noi, tescii bine: réu ai face cumui atunce de ai luatu anteă din densu, ne ambiându pe altii de părțile tale. Aru vorbi despre têne doară quatu aru tâi, chē nu scii jolie omenescă.

5) Indulcescă prandiul' ôspeților cu o faciē voiôsă și serină. Vorbască ună altă, foră de abălăcări pre multe. Caute totu la aqueia que dice, și placă tuturoru.

6) Mai alesu femeile astêptă și graiască omu cu iale, așia unu tăcutu quasi unu mutu que sede aproape de dênsele é loru ne suferitu. Dequi și nu ședemu la mēsă prîndēdu manioși, supêrati, murdari, chē atunci stricamu și a altora voie.

7) Ambie ântă pe quei de lôngă sêne, și iaie din bucatele que vin pe mēsă, au de nureu ei si iaie mai anteu lăsândul' pe elu, pāzască de a luare portia que mai frumôsă

dórâ din queia lalta margine deblidu, que iaie
que mai de aproape que stâ in ainte sa.

8) Si nu facemu de rușine pe Domnul'
easei stergendu și sbicindu adese ori teierile
și lingurile cu servita. Ché îndato aru veni
in fire altuia, quumché dórâ nus' curate cum
s'aru cuveni. Máchiar de nus' sterse bine si
ne facemu a nu vede necurație. Qua si nu su-
pêremu pe quei que ne ôspetâ.

9) Nu stérgea lingura, cutiitul', furcutiâ de
façiâ, au servita mesei que fainâ debumbacu, și
albu lâutâ, punâ lingura cu coveință pe mar-
ginea teierilui, fôrâ de ao trage pintre buse,
au ao linge cu linba, cutitù furcutia curetiâscâ
omu cu o bucatie pe pâne, pe quare apoi si o
punâ pe teieriu quel tocâsitu, int unu ruptu iaie
sama, si nu picure fația mesei, și nuse ungâ
pe degete, apoi sêse stergâ de facie mesei, au
cu servita pe abrasu, quei mai multu nuse
sufle la nasu in dênșă, ché aru fi fôrte uritu
lucru.

10) Aducêndu friptura pe mészâ, de se
dâ unui dênțre quei que sedula densa de tâie-
tu in portii, caute sê o taie pe regulâ frumosu,
parțile pe o formâ de mari, si nuși inplânte
degetele in densâ.

11) Nu crédâ omu chei debue si gustê, și
manânce din tôte quele, que i sê punu pe mészâ,
aqueia aru fi unu semnu a unui hemnisitu
de flâmêndu. Mance, și be cu mesurâ, nu bago
multu quate o data in gura, si nu póta nique

gâfei, nu ródâ, nu ciogoléscâ nique unu osu, ensê nu ñicu si rebde fóme, și sete, da de rusine nemâncându si se scóle dela mésar que domnéscâ latu de fóme, flâmându.

12) Nuși aréte nique o datâ pre mare appetitu còtrâ unu feliu de bucatâ, nuse uite cu ochi lungi la densá, si ne țenemu unu picu mai fecoresce. Nu hutubasca de aglupavu din tr'una, de alta érô si sê strembé.

13) Unele bucate sê manâncâ dreptu cu o singuraticâ chitelâ țénéntule a mânâ séu in furcutiâ pe quum sùnt: cancrii (racii) carciofele, ș. a. m. De nu é cunoscutu omu cu unele quâ aieste, cote la altii que facu, apói mânânce și elu dupo dênșii.

14) Anvetiesê a mânca și cu stengâ quasi cu dreptâ, chêi prestemâna totu mutare furcutia din una intr'alta, de si sê ajutore cu amândoa pre o formâ, cuțitu țenendu in manâ dreaptâ si taie p. c. carne, și cu furca din ștêngâ si o ducâ in gurâ.

15) Nu hurduce cu queva la mesâ, nù lovascâ osu de dungâ cuțitului, au de tâieriu quâ si ésê medua, nique ânble ciogolindu mosolindule quâși câtiei, nu arunce ósele subt mésar, dà le punâ pe talgerul, depe quare au mâncatu.

16) Mânânce cu socotélâ, qua nu quumva si scape giosu queva, și nu lunece și stro-pâșca, au verse pe altu.

17) Nu aducâ inainto là mésar nique

unu cuventu in cruscatu, și indoitu la ințielesu
chê pôte si cade greu altuia.

18) Quandu la masâ se trimete blidu cu
bucatele dela unû la altu, atunce elu intorcâ
côtrâ vecinu sùu cu margine in quareilingu-
ra din densu. Séu de stâ pusâ mancare in ainte
nostra pe masâ presente o anteiu quelui mai
mare.

19) Necuviosu é afire quelu de anteiu lá
mancare, și beutură, astepte randu pone que
dau cu totii.

20) Esit'au din modâ afarâ la Domni a
inchină cu pocharu de sanitate altuia. Chê
datina aiasta é o remasitiâ aquelora queși pu-
nu o virtute in beutură, noi sîne desvetiâmu
de ia, chê prin trânsă numai se interită, și
invită abere de multe ori mai multu de quatu
se cade. Duao casurise iau afarâ: de pote be-
omu pentru sânitate altuia 1) Unde țenu
moda aqueia anche, si 2) Unde voescu anu-
me a gratula cuiva, dà arare ori.

21) Nu laude nique o datâ bucatele de bu-
ne de alesé qua nu quumva seși arete puçi.
nâ intelegere sâ côtrâ iale. Luandu afara de
ari fi ospétariulu unu omu, quare asteaptâ si
ei laude vinu, și mânkarile.

22) Quandu aducu pe masâ nisque mэгé-
rii delicate, și nu multe, sile lăsâmu queloru
mai mari, quâ te ai arêtâ mare acâșunâtoriu de
raritate.

23) Lâ mese unde sânt pucini ospeti, și o

spetariul singuru însuși portâ quæstegul tuturorâ. Nu âmbîle amirosindu bucatele quâtus' de bine gâtate strembenduse de iale de nu sânt pe gustulu sîu pâzite. Chê fôrte aru viti-mâ pe tatul familiei, și s'aru face cu voie ré.

24) Nu iaie de doâ ori dint'o mâncare mai alesu fiêndu quam puçini la prânsu. In sôcietaie mai mare unde è o strânsura mare adunată, pote și dé doa ori lua. Lasâ sei a ducâ serbii de nique si nu iaie sama toti.

25) Nu se scôle mai repede dela mészâ pônê que quel mai de antea dà semnu, chê vrea si se radica.

26) Nu ieie cù lingura sa, cu quare mananca, bucate din blidu quel' mare pe chieriu' sîu, dà cu gavanul' din trênsu, quarele è aquolo spre aque pusu. Pentru quâ n'aru lua cu nume bûnu toti aqueie mai alesu scârboșii.

27) Nu da altuia queva din lingura tâ, nu cu furcutia au cuțitul' tîu, qui de nu è altâ gatire de mészâ in ainte tâ, fâ semnu curtenitoriu lui, șiți va aduce indatô.

28) Se vigesce intr'une ori de mancârâ que mai bunâ stâ inainte nôstrâ pe mészâ, și altu bucurosu aru lua din trênsâ, dà nu voiesce a ne incomoda querendu sêi o demu, quumui atunci de pricepi aqueia nu intarđie ai o dare de têne însuși ne rugatu. Chê prin

aque puçintică curtenirea tă facendule voiă incapi in gratiă loru.

29) Dause locuri unde nu aducu vinu de beutu la mesă, inse ospetariu domnul casei se rógă dóra și de értare ché nu sint dedați a bere vinu, aice fie omu cu voie bună intarindu quumché ei ánehé nu, au numai puçinu întrune ori beu vinu, și quă vinu strica sănitatea onului.

30) Uitese omu bine quum merge rondú la mesă, siadá cu scaunu alaturea intr' unu și ru dreptu cu queia laltii, șiđendu longă altu mai mare, de schimba mai repede taieriul nóstru de quatu aqueluia, s'elu dému lui din căđută omenie, ché cu aque ne iau insamă.

31) Chiaru in contra cuventiei aru fi la mesă prândeudu a sâ neteđi pe capu, a culege scamele depe haine, a tuși còtră altu a sternuda spre blidu, a stopi uritu, pe deosu, a șopotu pe ascunsu cu altu, a dimicare pâne in supă, alua ingroșalá (soosu) còtră carne mai multă de quatu altii, și apoi a intinge cu scrigelutie, in dênse, a sorbi de a glupavi uritu, ase sufla la nasu cu sunetu pē mare. Au pe quum aru pote si facă unii mai mocani, ase sterge cu degetu la nasu, nu cu nâframa, a lingere lingură cu linbă, a o băga totă in gură, a in desă unele pome in tască.

32) Grosulanu lucru è a implere pochévele pôné alătore cu cardinea, quātu si se vor

se diosu quandu le duce la busé, tórne in densu numai atâta din vinu, s'au apâ, quatusi rămâne desertu quam de unu degetu, cu bere el' pôte omu mai plinu imple.

33) Nu punâ sêmburi de prune, cirese, persece, cogi de pâne, de pepene, de pere, de mere, sdeuci de nuci, alune s, a, pe facia mesei que albu lâutâ, pecum nique cuțite furce unsê, qui pe cheieriul' quel tocâsitu.

34) La prându pôte preveni pe altu cu frâtiosâ curtenirea sâ, însé éro nuse facâ serbul altuia, nu culégâ talgerele quele mângite pe olaltâ, ché de stringe una altâ ques' inprâstiate pe mészâ luându datornicu diregătorie numai argațiloru, insușitâ fiendu inviatu la altii pe prându micșoreasâ autoritatea ospetariului. Pe sêne éro se face de risu altora.

35) Nu âmble alegendu talgerele de frumósê, și curate, dà iaie numai aquele que eisê dà, au inainte lui stâ, de i se vine vrunu talgeru de cosutoriu, au de lemnu queva mai frumosu, nu multiamascâ deptu aque șerbiloru, tacâ molcumâ.

36) Anvetiațișu intr'une locuri a schimbâ cuțitele furcutâle talgerele dupô totu feliul de bucate, sau mâquaru ale spâlâ și sterge frumosu, dequi darê de ai óspeți in casa ța ia sama si la aque si fie curate unieltele gâtirei mesei.

37) Unde aducu v'o mancare pe mészâ, din quare ânce n'au gustațu, dâra de quandu

omu nu casce gura inmirânduse nique nu dică altuia de aque, qui tacă, și inbuce. Facëndusê a o fi mai mancate, mai avutâ și vêdută.

38) Unde vre omu ase aretare mai desusu, și intr' adevèru, și este omu de diregatorie mai inaltă, ale gasi din mai multe plasă de soosuri, și salate, que mai bunâ, mai noblâ și mai rarâ. Quandu éro sintemu intra aseme noăo cunoscuți, și luômû que ne punu inainte, și que place mai bine.

39) Nu deie, nu atinga pocharu la olaltă cu aquelui mai mare de sêne, quâ si beie unu pentru sănitatea altuia, chên'aru țene respectu cotrâ densu. Moda aiasta è acunoscuțiloru numai pe sate la nuntii, la ospetie, și jocuri mocânesci.

40) De curtenesce la mészâ insusu Tatul familiei, sêu domnu casei quare dă prându. dataroriu è cu cuvintiâ a lua susu ospetii sîi. De vinu omeni mari la prându fiendu de densulu chieმატი, ésêle intr' unu intipinare inainte casêi, de nui radicata la v'ô contignatie casa, éro de éste, pône la graduri sêu trepte mergâ inainte — quelora mai de diosu numai pônê in casa que mai de inainte, sêu in tindâ. Pe altii cunoscuti dela uși.

41) Are omu unu ôspetu nou ânce necunoscutu așia presentel' societăței, voescu a di-ee: Ducâl' inainte aretandul' quelora lalii

spuindule numele lui, și quinei, inque statu de diregatorie este. seu de é frâtie cu ei.

42) Qua unu ospetariu que țene prânđu fie omu cu voie buna, bucușu cotrâ toți, omeniosu cu respectu, intrunu tôte așa se pörte, de s'ilu placâ cu totii.

43) Locul' quel' mai anteiu dela mäsâ de comune este in midlocu, ne zähâitu de purtarea bucateloru pe mäsâ, deptu aque mai vër-tosu este alesu miđiloculu capetului mesei de susu, nu departe de elu stau puse intr' ambo părțile ei bucatele, in locul aquesta si seadâ quel mai mare dândui protie (mai ânteimea).

44) Nuse cuvine nique de quum a fortiâ pe altu cu tarie si mânânce, și beue, pre cum facu Români, atâta indesâ pe aspeti sâi cu mancare, seu beutura pone que numai potu gôfêi, și se imbatâ. Urîta datanâ, lasațivo tâ-tâtarului de densâ! Țênetivo cu mësura in ôte.

45) Țeneși ospetii sâi ospetariul cu cuvin-te cu discursuri frumôsê, facale voie bunâ, indemnei, ambiei cu mancare, și beuturâ, facâ aqueia elu ântêa da cu cumpetu, chê quealalți cotându la dënsu se dau dupo elu. Nuși laude vinașele, și bucatele sâle nu graiascâ de spre unieltele sale que de mare pretiu.

46) Dachê è datoriu fieste quare la mäsâ se eote bine de sene, pe de doâ ori mai mare é a ospetariului: Ochii lui se intorquâ pretutindinea, plinêscâ tötâ scâdere a indrepte

smântelele, quâci vede quâ tacu cu totii începâ elu agraire queva, numai si iaie aminte dese nu se facâ pe sêne singuru dreptariul cuventarii.

47) De nu vinu mâncarile pe randu sâu la mėsă, da trimitu vrâna mai repede dequatu s'aru cade înainte altei; atunci nu toiascâ, nu se manie domnul casei, quâ cu aque aru turbura voia ôspetiloru sâi. Da au tacâ molcuma facenduse a nu pricepe: Au dica câtinel nu mai sêrbului sâu.

48) Inquâtu pôte totu de una gate pazituri, și bucate bune pe sama ôspetiloru sâi, nu fie tenaciu (seumpu) sêu friptu de povoritu in darea baniloru afara pe queva delipsâ.

49) Quum chê domnu casei la mėsă sede quel mai depe urma se înțelege de sêne, însuși sentșirea omeniei ne invetiâ, adare strâiniloru mainaintimea, și dintre aquestea celui mai mare protie.

50) Modru și mėsura: cum și quâte mânecari si se gate de prânđu, quare si urmede unâ dupo altâ se invetia din modâ datinei easêloru domnesci.

Scriseiu aqueste mai cudedênsu pentru tênerimea Romanesca quare âmbilâ la scôlă, que êse din simple, da dulci sinurile parintiloru sâi, întrâ strâini ômeni de omenie, unde de asa de multe ori nu scî fiêndu la o mėsă mai domnêscă, cum si taie carnea, au cum se

țene cuțitul, qui o apucă quâsi a casă a mână,
 deptu priveliste lunei, și incede a o muscă,
 și rode cu dântii, a omozoli ingurâș a. nesci-
 êndu que si facê, de i mai mare rusinea. Nu mē
 inmiru bine sciu traiulu Româniloru. Scapa-
 re loru afire mămăliga (polenta), târie Țen-
 tul de mălaiu, asteptarea lăptușile: casiu,
 brênda, gintitiâ, urdă. Lapte acru de oi și de-
 vaci, și altele, carnea arare ori. Doritu lucru
 aru fi si se lasă de mălăoiul' quel tîre, de mul-
 te ori uscatu quâ pétră, chē bine quei invêto
 sasă pe cum dîeu, dai și strică la rēnsă pe
 quei mai mulți: quâti n'au coliquă și nuse
 vaietă de durerea de inima (stomachu.)! De
 unde vine greutatea stomachului aqueia? ade-
 veru din mancările quele rele, și greu de sco-
 ptu in rēnsă. Traiți mai cu fiertură mancându
 mai pucinu ȇntiu de malaiu cu dēnsale, quâ
 eu aquesta mulți sînt ânvetiați ase imple pônē
 la grumasi de numai potu gōfei apoi se influ
 vinele, mulți gușasê, și sê facu niste cioroi la
 trupu. Ero quei que trăiescu mai pe subțire
 cu mēsură, nu mânanca totu bucate reci,
 și forte inçlentite, crescu mai frumoși mai
 sprinteni in trupu, mai verđi, mai rumēni in-
 fație — Mai alesu Fratiiloru Româniloru des-
 vetiațivo abere multu o dato, apoi de altă
 dată a n' avere nemică. La ospetiê, La nunte
 Nanașii, La pruveghiu, in 'sedetori fiți stem-
 perati, qua gurgare de mancare și beutura
 pene la grumasu e unu lucru uritu quare

niue animale le quele necuventôtore nul' facu. Voi éro ómeniloru quarii ați câpátatu dela Dumneđu minte, înțelegere, și pricepere si faceti ? Oh departe si fie de amu inainte. Ché nue numai lucru in sêne necuviosu, de nute sci nimene si pécatu, que ánche și de rușine si pricúrosu șanitatei.

XIII.

Purtarea în societate.

In societăți sânt ochii tuturor la noi îndreptați, se dá judecatei fieste quôruia. Quatu de mare lipsă é daré așia si ne portemu, quâ nimeni nemică si nune poté impută de reu.

1) Dupo asemenare alséuirei societăței mai mari, au mai miciloru, de statul' diregaforescu cu purtarea, și inbrăcare să si se tocmească omu. In adunarea mai mariloru aretése omu mai frumosu invescuțu, cu o lécă depompă, cuviosu, mai mare, dequátu în quele mai mici, dá totu dé ună bine netedți cu gustul modei de omenie. In queia sânt omeni mai domnosi mai pompoși, mai serbétornici, intradinsu auctoritativi; in quéstă mai lăsați mai fratioși, mai îndemanâteci, și pârtași cu, cuminecării așșderită, apetreccerei dinpreună. Fôră de vitimare omeniei și a cuvientiei.

2) Mergendu ne invitatu la quineva, și

găsescu aquolo o adunare mare de omeni de-frunte, nu între cu  eremonii multe in luon-tru, nique rem aie multu,  i quandu se intor-que, nu i ieie dioa bun a dela d n ii, ch  iaru s-m nti,  i ol ti de la tribuintiele sale qua sise sc le,  i s'ei multiamasc  pentru visit  que le au datu. Satiu   a spune unui cunoscuti au unii cunoscute ch  se duce, qua de quumva s'aru int mpl  s'ilu intrebe quineva, si scie : spune ch  nui mai multu aquoale, qui s'au dusu acas .

3) Queloru b tr ni si demu mai mare cinste,  i omenie, de quatu queloru asenene no  de virst . Des'  i de o conditie mai de giosu.

4) Dee v'unu medulariu ne cunoscutu an-ch  a societatii, duc l' omu cu t t  cuvi nti  inainte quelora l l i, aret ndu i aplecată sti-matia s  cotra densul'.

5) String toriului de adunare,  i d t -toriul uspetiului societ tii, se cade a fire plinu de bucurie, cu voie buna, a luare sama la t te que se int mpl ,  i quum mergu.

6) Si fie vorbitoriu in societate, d   r  si nu t ne elu singuru pe to i cu cuvintele sale, de nique si nu p t  gr i: pe s ne a se in-nal ia, a se lumină, pe altii ai apes , ai in-tuneca cu insu irile sale n    bine.

7) Nu ingaime, n  impiedice pe altu in vo-r vele lui, quandu eise vede a ave mainain-

timea de a cuventare, nu taie cu cuventu pe altu.

8) Inaintea femeilor, nu grâiască nu judece despre frumsetia sèu Uriciunea feței și fapturei nimerui. Che iale lesne potu lua disa pesene.

9) Strâduéscâse omu mai tare astrâluci cu jolie, și omenie, de quatu cu intelepciunea și sciëntiele. Dă cu atâtă mai multe dee oca-sie despre ei însuși a vorbire.

10) Fie omu luându aminte la aquela, que grâieste cu densu uite sè la elu, bâ pen-tru omenie sa nique de blâterătoriul de mul-te nu se întórquâ, quil'asculte cu rebdare. Nu se-facă invetiatoriul' altora in societate. Póte intrune ori pe scurtu cu blândetie a indrepta, da nu a infrunta pe quineva.

11) Neque quandu nu vorbesca la mésză despre altii, quarii nus' de fație nepotându și dică queva bine de denșii. Cautē: si nu laude peste mészurà, au ai asemenà bunetiēle, harniciile a cuiu cu a unui dintra quei de a-quoale, nuse cade adicere: așia è de bunu, defrumosu, de tare, quasi domnietà, au intre-ce pe toți cu bune insusirile sale. Che vîtîmà omenie altuia cu aque.

12) Iaie sama bine la quele que vorbescu altii, qua de s'aru vigi s'ilu întrebe vrunu de-spre queva lucru, si scie indatà respunde dre-ptu. Fie omu cu mintea tot deuna sie de fație nu séada dusu in sene.

13) De grăiește omu cōtră societate între-gă, întorquăse pururea cotră mai mare parto a adunării, mai alesu la quei mai mari ante-ă, apoi pe rându la queia laltî.

14) Êrò de vorbește altu cotra nôi, s'ilu as-oultemu cu deadinsu ne cotându inlaturi, nique nu saru șede ase face queva alta intraque alucra.

15) Cade v'unu risu invecinetatea nōstra, èro quel' que voroveste cu noi neluându sama la quele que se intemplasă, nu sci pentru que causa ridu aqueie, de svatuitu lucru é quu-mui atunce si nu zimbimu aride, și senu ne uitemu in napoi cōtră quei alalti, chē aru pote pregetă și, socoti aquesta, quâ ridu de densu.

16) Nu șopotescă in urechile altuea, nuresufle in gura acuiva, nique se apropie tare de elu.

17) Nu vorbescă in linbi streine pe quare nule intielegu queialalti, chē sternesce nu mai o urgisitoare prepunere, și o neplăcută inverinare.

18) Nu se cade astrigare tare quandu vorbesce quineva, chēi unu semnu a silbâteciei crude, și a falaberiei sale. Lumea que mai polită sēu invetiātu agrai mai linu, cātinel' cu o cutare delicata jolié, și mereie modestie. Te scii bine unde sūnt mai multi adunați la o mēsă, intr'o societate, de vre omu s'ilu audă cu totii caută si strige queva mai tărisoru, da se nu ragnescă din totă putere. Luați esemplu Romaniloru de prin ceteti, și orase mai

mai cu samă quându esiți din beserica, nu mergeți pe respondie cu lagea lolotendu, quâ vê ridu, și judecâ limbile.

19) Nu te mesteca in vorbele altora, nu scote pe altii din cuventul loru afarâ implântându unde n'ai lucru, che omenie nu ne lasă si facemu aquesta. Nu dice in contrâ altorâ nu è dreptu, nui adevratu! Jo sciu mai bine quâ prin inimôsâ infocarea aqueasta a nelâsâ rii dupo altu se innaltia multe blâstematii: rusinandu si in'fruntându pe altu de mörte quefii rêbdâtoriu, si suferitoriu de altu de dice dreptu, adeveriu bine lé, de nu: Lasă si trêca pe aquole in quolô. De quumva togma nu e v'unu lucru forte mare.

20) Omu quel' fainu nu rîde tare desusu cu unu tonu in naltu, ânveșiative a zembi numai de aridere, da nu ahohotî. Spunânduși quareva socotêla sa despre unu lucru nu grâiasca cu tonu mârğinitoriu, qui judecata despre densul' olase altora. Cu unu cuventu: Din tôte que dicemu si se vèdâ afarâ modestiâ, si lucescâ neincredintiare que sumetia sie insuși. Pentru aque nu deie afara din gura cuvinte, quare marturisescu, și intârescu queva lucru destâtutu nestrâmutatu. Nu se intribuintiese cu cuvinte pre multu desene supu etôre, cu sumetie șurpâtôre, p. c. de nu me smêntescu au dera nu é așia? Potearu dice, face altu aqueasta? nerêsbâtutâ é judecata mêm. Tênețivê de dênșâ! s. a. m.

21) Quandu lamurimu, desplicamu, descurcamu cui va v' unu lucru, atunce espresionele nòstre amânde tótâ vîtimatore darea în laturi acuvinteloru. p. c. Aiesta lucru secunosce mai luminatu de quâtu sòrele. Mai dreptu de quatu lumina. Nu é de lipsâ spre al'intelegere o mare, și a funde strábátore pricepere fieste que pruncul' pòte cuprinde cu minte sa. Âu quine nul' prevede, nu sciu que afi de elu? Cu unele dicârii quâ aiasta pòte aduce pe omu la turburarea que mai mare. sê scapà nu numai asupra omeniei, cu quare é datoriu a cinsti, și stima pe altu; que și scurta înainte vederea mintii sale, vêdescê ché nu ajunge departe intelegerea priceperii lui.

22) Deie se afara in quatu pòte mai pe scurtu, cu istetie contininduse de tote que aru adurmeca sumetie, de aici de toată grosolană indresnirea, și necuviosa incredicioșia sâ detóta inpletecirea, și amblatire cu manile, clatire de capu, scuturare trupului, laudare desêne, fâlime. Cu scientiele, și merniciile, sale. De purtarea que de totu indesatore și pre familiareși se ferescâ.

25) Bine socotesce ori quine este cu desclinirea apersóneloru fôrâ de quare multe smintele in contra cuvientiei sê facu setenițe la statul' diregatorie, nascerii și stariloru in prejuru, in que oficiu stâ, din que Parinti é nâ, scutu: sânt nobli, boiari, vicarii, Protopopii, au que? Ate areta cu omenie còtrâ toți est

datoriu, inse quelui mai mare mai multă cu-
vientia ei dă. Che seși pe quel mai micu pre
invoiesci, pe quel mai mare érolu micșores-
ci cu necumpetarea tă.

24) Cunoscuse cu titula que introduse pe
undeva, și se indirepte dupo densa.

25) Nu é frumosu a sedere dusu, a soco-
ti acugeta de afundu. Ași țene ochii implân-
tați totu la pamântu; ché incapi in prejde-
cata altora.

26) Nū siadé eracitu eupicioarele in laturi
pe scaunu, nuse rasime nique intô parte, feré
scâse de tótă starea și șederea necuviósă. Nu
se tragă dupo așa mare tocmală bine inde-
manată.

27) Nuse repede cu iuțime nesocotită a
inbratioșă, a sârută pe v'unu frate pe v'unu
cunoscutu al'sûu, adunându-se la olaltă. Ché
potu si se lovască cu nasurile de olaltă, que
n'ar'fi predelicatu, ba și scarba altuia, au ne-
placere. Nur sârute pe altu, cu gura cascade,
umedă debale, au tocma cu buse debubutia
reversatetia șiși âncă é unu uceru femeietecu,
quare apriatu nu s'aru țene de barbați.

28) Dachê intri intra ómeni, nute peria,
nu te neteđi pe capu, pe haine mai multu,
lasă fie quum afi gatire ori ata ori a altuia, in-
dreptarea, dregere, și curatirea haineloru are
locu acasă, nu intre ómeni.

29) Mergendu pe lînga casa unui dom-
nu, și elu ese afara tocma quandu vrei si treci

pelă uşia lui, cuvine sé quumui atunci, si astepti oîra, lasându-i locu a paşi inaintea ta, dupo que ei ai datu bineţie, apoi pasasceti calea. —

30) Vorovescu doi au trei la mésză şeden-du, despre niste lucruri interesate, intr'aque vine altreile in lontru, quumui atunci de opu è, a poftori pe scurtu quele que furô disé din istorie, au fabula petrecerei aquia.

31) In adunare mai mica nu prindâ avor-bi despre v'unu lucru quare nu interesasé po toţi, ché aşia o parte aru vorbi şi s'aru avere petrecere voiosă, alta éro nu.

32) De are de aspunere queva altuia linu, quare arare ori si se intemplé, implinea scâşi vrerea aquesta quumui atunci, quandu quam tacu queialaltî, şi de s'aru vigi atunce, si vină queva de risu, nu ridâ, ché pote se cugete altu, quâ despre elu şopotimu.

33) Aretese cu omenie şi còtrâ quel' mai micu. Nu micşoreasâ náo nemica, de damu scaunu si şiade, şi celui mai micu de quôtu noi, quandu ne querca cu ovisita. Au de sinte-mu numai amandoi la mésză, ai lăsa locul quel de anteu la şidere, şi primarie luare din mâncări.

34) Intri in tó societate de o sôrte cu ti-ne, inchinâte ântea domnului şi doamnei ca-sei, apoi quelora laltî. fie éro v'unu óspetu mare in casă, atunci dà protie omeniei anteu

lui, după aque domnului și doamnei casei, mai virtuosu de s' cunoscuti aquestea tie.

Unde é moda de asărutare mânile, aquo-
lo sărute întâiu mâna dōmnei de casă, arē
densa și v'o flică domnișorā, crescuta mare
și aqueie, sărutarea nu deie sunetu. Domne-
loru queloru mai mari face omu numai o
inchinaciune aplecată. Luari aminte.

Pre amblandute cu v'unu domnu, caută
și nu stai de adirēpta lui, séu tocma a lature
cu dēnsu, qui pușintel mai inapoi de astângă
lui.

De caletoresci pe cale îngustă, și partea
de dirēpta alui é quam bulgărósă, lutósă,
queia lalta érō uscată, netedă, quumui atunci
intorquete pe que dreaptă, lasându-i lui parte
de astêngă.

Trei cunoscuți preamblanduse in t'ō ca-
să, au in t'unu ambitu in susu și in deosu,
iaro tu esti quel din mislocu cōtă de inturnân-
duvê in capetele locului de preamblatu, odată
și te intorqui cōtră unu, altă dată cōtra altu
cu față, pentru asemenea omenie amanduroră.

Inse de é unul dintre voi mai mare, și
tātuși tieți lasă mai naintimea de mișlocu, fă,
qua in capet indoita intorquere la quel mai
mare, quam atrēia la quela laltu si dai. Ade-
chē de dōa ori intoarnăte cu vultu (abrasu) cōtră
quel mai mare, atrēia ora la quel mai mi-
eu, și așa mai incolo.

Têne te, si nu pâșesci mai nainte, dequatu

altu, și de esti in mișlocu cu quevare mai inapoi, quatu si se pôta vede unu pe altu quei de laturi.

Inquietându de ase preâmbulare, nu arunco un piceoru inainte, nique lé punâ cu nodurile pe aprôpe de olaltă, quâ arefi pre soldătiesce.

XIV.

De spre visitatii.

1) Socotestete quandu, și unde voi si te duci. Aibi in minte bine oră inquare poti sosila cutare locu, unde vrei aface visitarea pentru omenie, gratulatie, multiemire, inști entiesê se decunoscutu cu ținimonile que s' ânvetiați aquolo.

2) Dese duce cu careța, au cu caru, pônê acolo aqweste și cai fie frumosi, omu bine invescutu, érô de merge pedestru altâque este: Atunqui nu poti fi așia pomposu, dă tâtuși si nu intri tinosu, lutosu pe picore, dă te sterge anteiu afarâ.

3) Ajungându la locul visitei, dee de scire anteiu prin curtenitorii casei Domnului, apoi între. Sânt mai mulți int'o casâ de visitatu, dachê curtenesce quelui mai mare, ducâ se pe la alții.

4) Trimitu se intrune ori Inștientierile, gratulatiile, multiâmirile, prin soli la noi, quu-

mui atunci necuviosu aru fi prin solulu său la noi trimisu a respunde. Dă mai târziu mănemu șierbul nostru la același, descoperindune voia.

5) Vremu a chiema pe unu domnu mare pe prandiu la noi s'îl invitemu noi însuși in persona, Nu prin altii.

6) Si nu uite omu, de scî queva nou, de bucurie, au intristare aspune queloru que dă visita despre yunu cunoscutu, amicu, au frătie a nostru p. c. de spre pusul' credintii, nuntă, insurare, măriare, rădicare la o diregatorie mai desusu, de spre venirea a unui cunoscutu dedemultu asteptatu. Nascere unui fiu, au despre mórtea cuiva, ardere casei prin focu s. a. m. che nu learu päre bine înțelegendu mai târziu despre densele, deptu que nu le aru spusu.

7) La vișită de intristare, è modă pe la domni a merge în haine negre, inse Ramânii nu amblă dupo aque. Fiți numai dupo natura lucrului, din fire vöstră, la intemplant de bucurie cu que de superare cu unu vultu mai intristatu.

8) De dămu innapoi visită cuiva, si nu ne întărziem cu dēnsă, qua si nu o inpute ne omeniei. Așia darō de vine quineva pe vedere la noi, nu pōste multu tēmpu noi anchē si ne ducemu, ai dare așșderită visitarea nöstră.

9) La domnii quei mai mari totu de una si te insinui (dai descire) anteia apoi si intri.

10) Dachê ai intratu in casâ, quum de de parcioru te inchina queloru din luontru, anteia domnului casei, apoi quelora lalți perându intorquënduse mai pe urmă iarò cotrà quel mai mare.

11) Lase heinele quele mai mari, cum sunt, Paliul' Bundâ sâ in casâ que mai de nainte.

12) Nu mërge adese ori pe vedere la altu. Nique nu şede multu de te duci la quineva.

13) Vorbeste cu minte pristene numai despre aque, que scii cu adeveratu, queluia cui faci visitâ, aşi interesatu adeque placutu.

14) Nu cota prin casâ din t'o lature int' alta cu ochii avede tote, nu muta nemica dela loculu sùu, nu querca scrisorile, nu lua cârţile au uneltele que stau inaintea, amânâ.

15) In adunarea queloru mari nu graiasca forme de dişu quâ aquele, quese potu da afarâ numai intre patru ochi. Pe cum sint acum' şi sciu que vrei adicere. Io te cunosc de pe ochi. Eţi scrisu pe frunte, ş. a.

16) Intrêbe cu dèdinsu de sânatate pe aquela, pentru acui vedere au venitu, da nu aşia quasi cum s'aru indoi de bunastarea lui qui cu tóta incredintiare: Deci darò nu cu cuvintele aieste: Quum trăiesti, quumte afli ésti sânatasu, quum petreci quumuti âmblâ s. a. Quâ aiestes' pre de toate dîlele atêreniloru. Mai bine dice fôrte me bucuro, mi

pare bine, ché te vedu sănătosu, me țenu fericitu a avere fortună âte cuventare vedendute in pace, sănătosu s. a.

17) Nu te arădica svataitoriu altuia, îmê, de te rógă quineva âncê și atunci caută bine de tine, si respundi intieptiesce, pescurtu, dreptu, nu mai pe lucrul intrebatu. dedatis' ómenii de comune atunci a întreba, și que-re queva judecată svátuitoire dela altii, cându ei amu sau marginitu cu minduirea sã. qua si védã numai au sêntescu una cu denșii și altii, facu probã vigescuse la olalta, au bã in socotintiã? Mulți sânt de aque quarii se țenu mai sciuti, mai invetiati de quatu altii, și pentr'aque totu svatuescu și indreptésã lucrurile altora, quandu nique ale sale nule potu bine intocmi.

18) Si omenimu pe toți dupo cuvintiã statului loru.

19) Nu é delipsã a invetia derostu niste forme din carte, și ale dice prunçeste ché ai scapã prepusul omeniei de amânã, vorbindu din gura, și nu dela inimã.

XV.

Indreptările portului intră- quei mari.

Sórta vieții nóstre neaduce in societate ómeniloru nóã asemenea, au mai mici de

quâtu noi, dânsă ne trage și între quei mai mari de quâtu sintemu noi. Așie darê de lipsă   asci cum si se p rte omenesce intra to i, qua bine s'ilu iaie, și favoratu silu judece. Spre aista lucru vă dau inainte urmatorele Regule.

1) Deque   mai mare, mai Str l cita casa acui v , de aque mai frumosu, inqu tu potemu si ne inbr c mu, n    opu de vestminte de mătasă, de haine de bumbacu, da dupo puterica statului său numai bine facute, și cu ra ite.

2) In  mblarea cu quei mai nainte: Cu viciosie de regula   o datin  infintiat  a characterului. Densa inpreună vrednigie și intradinsimea cu intreg  omenie que  olos .

3) Quele que potu remâne f r  v'  scade in societatea cunoscu iloru s i, aquele in adunarea queloru mari debue pristenu si fie, anume: omu nu  mbl  multu intra ai săi dupo que mai desusu luare aminte de faptele vorbele și toate inprejur rile s le, quarii t tuș i ntre domni fiindu nu pote si le las  no socotite, de vre si  s  cu omenie afara: Aici se mai trage omu pe sine, cumpetatu st , șede, graieste, și p seste. Aice smintela lui que mai mică pote si se numesc  que mai grosav .

4) Datori sintemu a cerceta și ispititi, moda și Cerimoniile, quele de intribuintiatu introdusă iutr'  cas  mai mare, și dupo iale

ane direge. Lese si pórte quel mai mare cu-ventarea, respondendui unde é lipsá cu modestie (stidire) pe întrebare chiaru, pe scurtu. Nu dicá în contrá ori que graiescu persone-loru mai mari, ma arete o gátire implinitóre de asteptárilor loru. Nui chime cunoscute, amice : qu? Debinevoitoriule debine facetoriule. Domnietá, Marie Iá.

5) Ba anché dese si umilesce, si lasá in-deosu Mai Marele nostru peste asteptarea cò-trá noi si nu ne perdemu pristinie mintii, re-sârindune in fire o insusá pe susu inaltiare sa. Dá si remânemu de que deque si noi mai blândi, mai umiliți plini de cuviosie in țene-rea purtarii nóstre. Cu aqueasta mai multu câstigámu, de quátu de ne amu ràdicá capu pe susu, așia amu perde omenie inaintea lui.

6) De vorbesce elu cu noi, si nu lasému si cadá nique unù, din cuvintele lui in nemica ascultandul' cu dé dinsu, qua nu quumva si ne caute mai pe urma alu roga iarò, si nemai dicá anche odatá. Cu aque se aru pote supòra. Intr'adeveru, vigeste se intrune ori de nu pó-te lua susu, de-intielesu cu minte tote quele que dice órequare din mai marii nostri. Quu-mui atunce, de é unu lucru mare, pentru nestrámutatá sonticie alui cu aplecare pote-mul' rogare, de si ne mai resfire anché odatá lucru. Intraque totu tu vei fi de viná, de au si gráitu quela queva mai intunecatu, quáci nu

la'i ascultatu de aque mai cu déadensu. Iaró de nu é lucru așia de mare sonticu, fâ te quâși cum l'ai fi intielesâ.

7) De ni se pare che mai marele nostru are queva supôrare, facâ se a nupricepe nemica in dânsu. De ne spune queva despre ne casurile sale si nu intrebêmu c'ausa deptu que? quasi quum amu voi ai dare svatu, și mângâiere. Chê cu atâta ei cade mai greu, cu quâtu vre quineva ai ajutare. Unde elu nu vre s'ilu ajutoreze nime.

8) Dause casuri dese strintoresce v'unu scolâriu de bani pe carti, intraque nusci quese-facâ da se duce la v'unu Canonicu, au Domnu mai mare, au de șede unu diecutiu seracu la vrunu de aistea nu ceie in prumutu, mai bine in daru bani pe v'o carte lui delipsâ dela denșii, quâ mai repede a capata. —

9) Nu promite (nu fâgâdui) nemica domniloru queloru mari, deți dau queva ché li întôrque in apoi, au li da și tu queva. Quâ è in contra respectului și omeniei. Nique nù luaindata intr'adinsu de âmbie cerșindute, dequeva, de cumva nu urgeste cu dédânsu, ché pôte nu mai se glumâscâ.

10) Quandu pristinesci cuiva informâ de visitâ, curtenirea inchinârii de sânatate fâo pe scurtu, chiarâ, și nu remâne lungu nu amâna multu la elu.

11) Asopotii in urechia queloru mari toc-

ma nuse şede. Dequumva nuţi demânda anume
şi faci aşia.

12) De ne âmbie v'unu Domnu mare a-
lua queva dela densu in daru, si nu ne trage-
mu multu indireptu, da pe adoa, au que mai
desusu şi arare ori pe atreia ambiare, cu a-
plecata multiamire primeşte donu de là den-
su. Nu asteptati ambiati quâte de dece ori,
quaşi mireasa que multu sfiitâ.

13) Pônâ quandu nu ne âmbie cu scaunu
de şesutu, nuse punâ giosu de şesutu pe scau-
nu, şi nique pe que de anteiu, qui pe adoa
fôrâ de a asteptare mai multu.

14) Se intimpinâ in cale cu unu domnu
mare, nu é satiu ai da numai binetie, qui é
opu a sta in locu plecândusa cu palêria amâ-
nâ in naintea lui, pênê que trece pe lôngâ elu,
apoi mérgâ mai in quolo.

15) Numai atunci sârute mâna dómnelo-
ru queloru mari, cându şi unde é moda a-
queia, niquei rădice mâna susu tare da elu si
plece.

16) Intr'atâta se umilesce unu cutare
Domnu mare, de te petrece pônê in uşia.
quumui atunci nu proteste si in contra aque-
stii fapte, qua si nu vie dupo tine. Chê pote
siţi respundâ, nu pentru tine da pentru lu-
crurile sale a iesi afarâ. Laselu si vie făcen-
dute a nu pricepe nemicâ, inse unde te de-
spartiesci de densul² érô te mai inchinâ fru-
mosu lui.

17) Numai arare ori te du pe visită: La anu nou, la dioa numelui lui, s. a. Prin Cete-tile quele mari s'au anvêtiatu atrimete mai de multe ori numai bileturi, pe quare stâ singu-ru numele celui que o trimite scrisu.

18) Vorbesce cu noi mai marele nostru, fie elu Profesoru, Directoru, Judecatoru, senato-ru au ori quine, și stâ cu pâlérie amânâ, teneo și tu ata amâna pônê que nu a pune susu elu asa pe capu, și te va ambie sê o puni și tu.

19) Intru in tô grădină a unui domnu, si elu dórâ anchê si cu altii è aquolo, atunci ie pâlérie de departe depe capu deosu, che aretare omeniei așie posteste.

20) Deși desvâleste capu luândusi pâlérie diosu mai marele tûu nul' ambia, âși pune pâlérie susu, chê atunce teai arădică mai pe susu de elu.

21) Preâmblandute stei de astêngă lui cu queva mai in apoi, nu tocma âlaturea.

22) De vedemu unu Domnu cunoscutu, viêndu cotră noi de departe si ne apropiemu cotră dênzul', așia de cu caviênțiâ, quātu se pricépâ, chê vremu ai dare binetic, ane in-chinare lui de sănătate. Sosindu mai la elu si stêmu in locu, cu unu vultu voiosu inchi-nândune lui, apoi dachê quam trece in ainte sê pâsimu mai in quolo pe cale.

23) De ne ajunge pe cale vunu Domnu, și se pune de astênga de sotie noao cu voia,

si lăsemu dupo dēnsu tacēdu molcumă, de quumva nu   tocma re parte aque de cale.

24) Eșindu din casă afară nu întorne tocma dosu c tră quei din lontru, mai alesu del petrece quineva din tr nsii afară, qui quam costis  in l ture.

Cu unu Cuv ntu nu   bine afire nique pre rusinosu, nique pre inbulditoriu, qui cu cuvi s  purtare intr'unu t te.

XVI.

Indreptare pe scurtu spre bine cuvi s  petrecere cu partea femeie c ,  i v'o quâteva regule pentru Damele.

Dup  aședem ntul' naturei,  i firei  meniesti nu potu trăi muritorii unu fără de altu, pentru aque in multe forme petrecu din preună, dau m na de ajutoriu unul' altuie, se insotiescu, se ins r , mărită, se adună de șesutu in unu locu mai mulți, facu Sate,  i Ceteti, r dic  Domnii direg tarii,  i Imperatii Ap rit rii, qu  s și puna in securitate Cursul' vieții,  i a averiloru sale,  menii quei singurateci se incunun  se c s torescu,  enu nunți uspetie, jocuri,  i alte petreceri cu  menii s i aice noao crestiniloru   f rte de lipsa o purtare cuvi s  neinfrunt  tuturor a bine placut , dequi daro.

1) Fôrâ de omenie lucru è asê prelinge, ase cuceri pe lôngâ femei, fete, totu intru unâ.

2) Nu de suferitu este firea aqueluia que se tigoresce de intristatele suspinuri, și amblâ totu supôratu, dohoritu: au de nuși incape in pele de voie buna, embla totu jucandu, si sârindu de bucurie que nemêsuratâ cu cumpena stemperarii.

3) Petrecerea que cuviôsâ fie adeveratu din inimâ voiôsâ, plâcutâ delicatâ, modestâ sfiala rușinea, morâlitatea imperâtiascâ in inima, si minte, in facie și fapte, in ședere, stare, câutarea cu ochiî, âmbulare, vorbire, pipaire, s. a.

4) Nu grâiascâ despre frumsetiâ, sêu uriciunea femeiascâ inainte loru, nique laude peste mêsura pe altâ quareva que nuè aquôle de facie, chê nu le aru pare bine aquestora. Nû defaime nique pe una.

5) Nu deie din gurâ afarâ nique unu cuventu spurcatu que aru pote sminti pe altu, nu fie murdaciul la fire, turgitu la câutare, au lasatu de totul'.

6) Ferêscâ se omu de tôte mômele, și nimicurile quele la reu abâtâtore, țenese si de glumile quele nemorale.

7) La salturi sêu jocuri, unde țenu Choriu. La ședietori unde torquu fetele érna se aduna și fecorii din satu, petrécâ cu deplinâ asteptarea omeniei, și a cuviintiei. Nuse prea increadâ

unul' alăltuia ase prinde, stringe de mână, ase gâdăli, piçiga, ptisca, inpunge cu degete a prinde de çica, nu titiçanu cotrembe parțile trupului : adechê; nu facă nemica que nuse cade, și nu è bunu.

8) Femeile èro, și fetele totu mai vèrtosu sê pòrte frumusu, cu rușine purure.

a) Nu steie cu capu insusu arâdicatu, cu picioarele in laturi țipate, cracite de sedu pe scaunu, cu mâna in soldu pusâ, nu plesnês-că cu dênsele.

b) Vorba fie curată limpede, nu subțire tare quași cum aru mieonâ, nu ascuțita.

c) Facia serina, cuviosu deschisâ, ochii nesburatori pe copasuri, nu dispocescă còtre altu, quâ aquaia nu se țene de quele de o-menie.

d) Pâsirea netedâ, linâ, nu implestecês-că din piceóre, nu se repedâ iute, nique ma-latecu.

e) Mai alesu fiicele tènere, și fetele quele fecéore rusinose, nu caute dupo fecëori cu ochii, nu se uite nique totu in pamentu, nique poncisu pe altu, nui intoarquâ din quó-lo, fie pline de rușine, blândeție, înțelepciune aplecâciune nelimbute, lùare la inima, și spe-late pe haine, ché densa é flórea téneretie loru, fie lucrátóre, socotitóre de lucrurile căsei, virtuosa intru tóte, nu suferè si se a-tinge mână de bérbatu pe densi, din foróbrâ-sie, vorbesca puçine și bune, frumusu, netedu

dreptu, chiaru, șeși aiba voie buna, și serina-
rea minței.

9) Sunule grairei nu fie môle, nu prelin-
găretiu, nu rēstitu rāngoiatu, qui blandu de
intielesu, nu fie pe grosu barbatescu chē nui
se șede.

10) Nuse arete silbateca, dosnica, cu o
cântare asprâ, uritâ, quâ precum necuviosu
lucru è a feteloru ase indesa pe fecceori, așia și
indosire ei cu totu de cōtrâ oameni arēta au
trufie, au neamblare intre ômeni, crudime.

11) Nu âmble strêmbânduse de fecceori,
indoinduse de mancari, facēnduși scârbâ de-
tôte quele.

12) Nuse netedéseâ, cicelesca și prelin-
gâ, de aplâcere tēneriloru.

13) Fie stâtâtore în tôte, nu se invertesce
quași sucala, quâ toți o voru pârâsire.

Corona frumsetiei feteloru fecceóre è vir-
tutea inimei que curatâ, deprinderea cu lucru.
Nui mai uritu lucru de quātu purtarea que re
a pârții femeiesti, lenevie, și trândâvie, quān-
du ședú fetele mai alesu totu pe vatrâ in ce-
nușâ, nuse cade loru aride culolotu mare, bi-
ne de zimbesce numai aride quādu are cau-
sâ de aque.

Cu unu cuvēntu: casătorișiloru necasâ-
torișiloru. Barbașiloru, mueriloru, tenerilo-
ru, și fecceóriloru, betraniloru cu qui mai
mici fii, și fiiceloru purtativo inaintea ôme-
niloru purure cu bunacuvientia, șocotintia

sirguintia, pricepere, barbatie, cu cumpetu, avendu indurare, ertare, indelunga rebdare cotra toti, fiți gata aface bine, a ajuta, indreptă pe quei nesciuti și lipsiti, ascultați de mai marii vostri, supunetiv domniiloru pamentesci, fiți credinciosi Imperatatiei, traiți bine fratieste cu ungurii, cu serbii, cu Grecii cu tote nationele. Parasitivo de faptele quele rele, de rapire, de furatu pe ascunsu, de luatu cu de atarie sculandivo in cale asupra altuia, de lenevie, de deserteciuni, nestatornicii, de ajudecare strembu pe de aproapele, de isbandă, ură, și asuprere de reu, de lacomie, de iubire de argintu, pe cum și din contră de resipire și prepadire avutiiloru pe nemicuri. Despre aieste vede mai pe largu moralnie sententiile lui Joanu Theodorovics in Buda 1813. Nu scotiți cetitoriloru mai susu adusele scaderii afi alseuite Romaniloru int unu ruptu quile diseiu inainte, numai de invetiatura, qua quei rei, de quarii se gaseșcu intre tote limbile pamentului, vesindule aici pe scurtu cuprinsă seși aduca aminte de iale, și de face quareva din dênsele sise lasă, și se indreptese, și faco mai bune, placutu lui Dumnezeu și omeniloru.

*ba unu dracu!

+ cand am f furci?

~~~~~

Scurta însămănarea lucrurilor în cârticica
aqueasta cuprinsă.

~~~~~

Cuvântu înainte. 1

Gătire înainte îndreptătoare. 6

RUPTŪRA DE ANTĒA.

Înșirile din afără, que înfrumsetiasă
pe ómu înt unu raptu la tóte societățile
vieței.

I. Frumseția truului.	15
II. Cultura faciei, și a Cântârêi.	30
III. Cultură stării, și a clătirei trupului.	37
IV. Bunacuviântă Heineloru.	50
V. Omenie, și gratia	60
VI. Cultura linbei, și a graiului.	69
VII. Cântărea, și saltulu.	95

Regulele cantarei frumoasă. 97

VIII. Despre Complementary	101
IX. Vestmântul'	105
X. Îndregirea Casei	112

RUPTURA A DÓA.

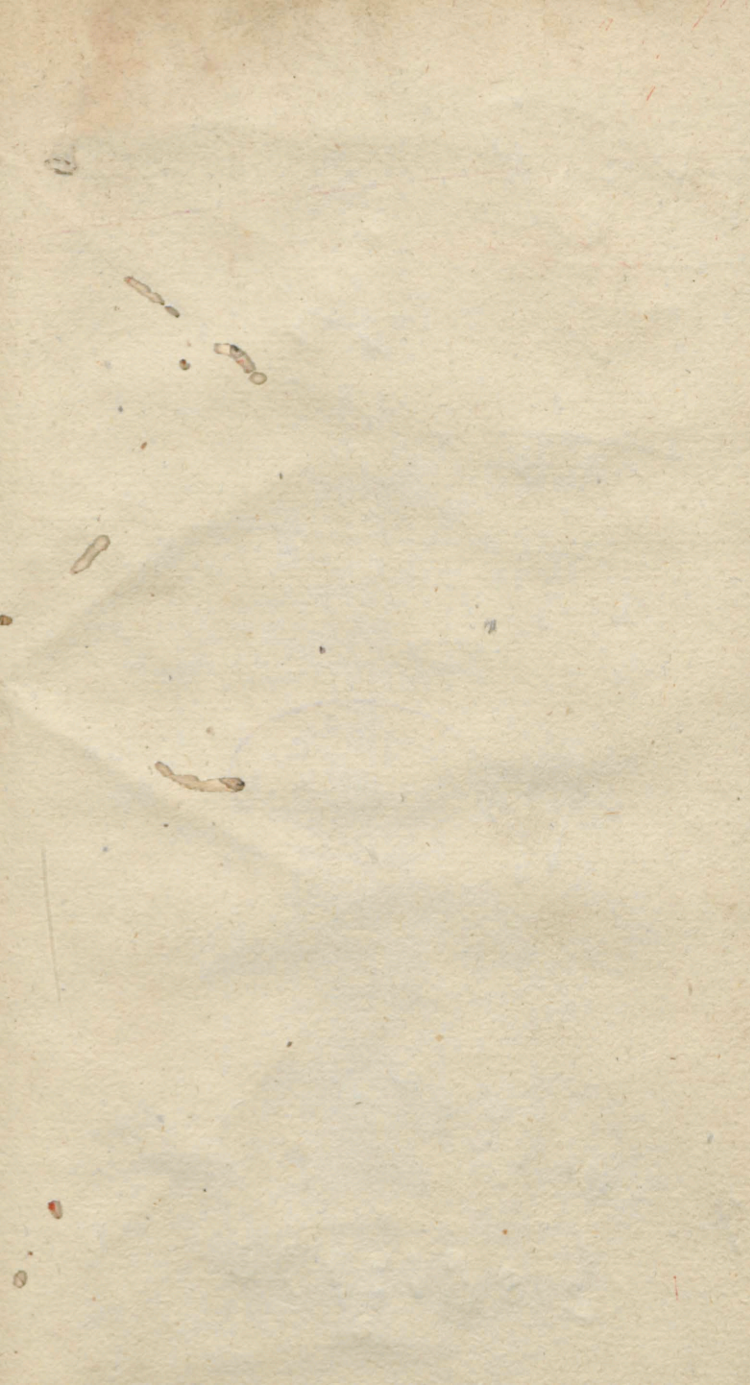
Insușirile quele din afară, quarele incuvientiasă pe omeni in unele stări inprejuru a vietii sociale.

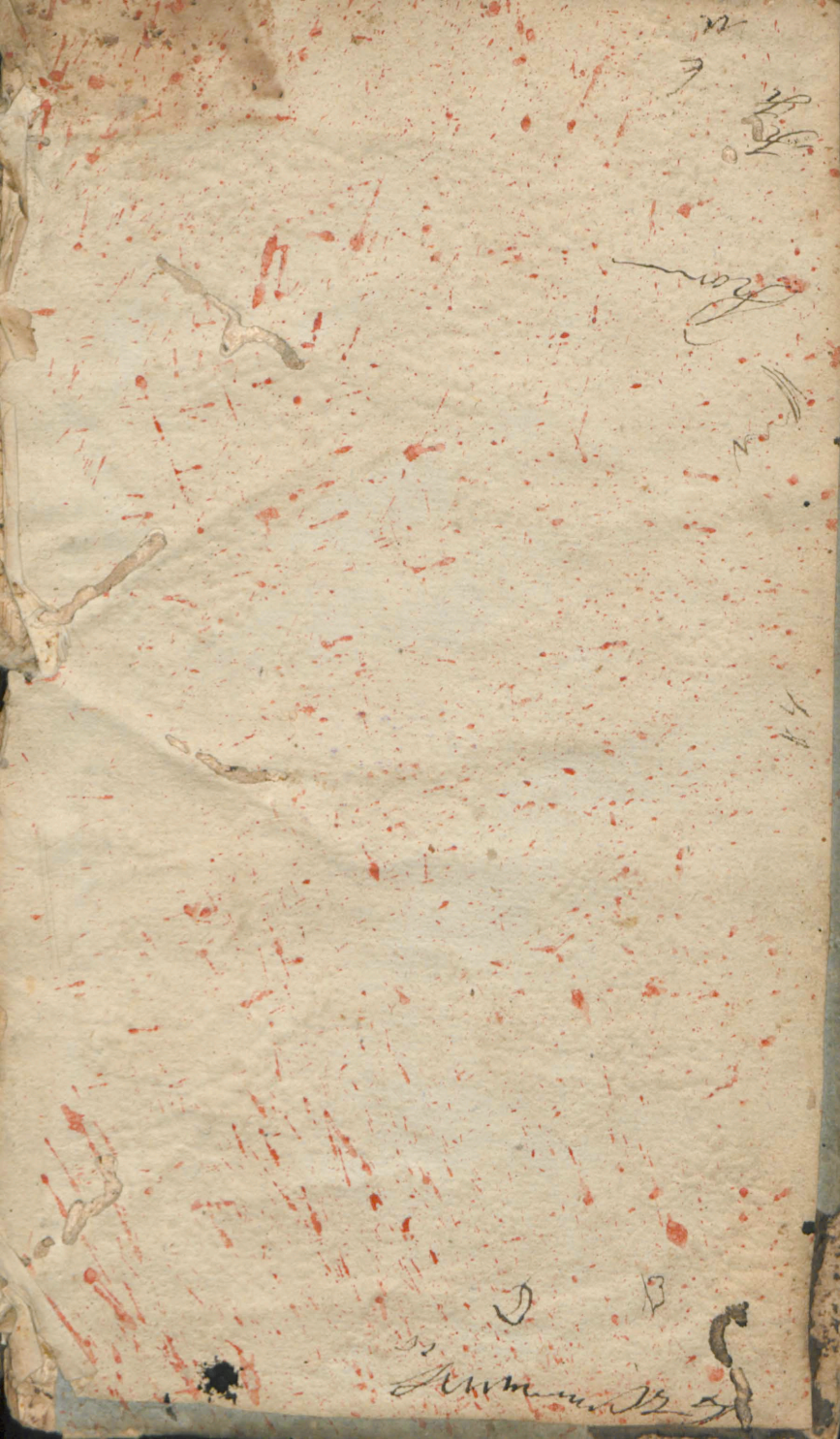
XI. Regule cum sise pórte omu la gu- stare de deminetiâ.	113
XII. Quum si se pórte omu la prândiu.	115
XIII. Purtarea in societate	127
XIV. De spre visitatii	135
XV. Indreptările portului intrâquci Mari,	139
XVI. Indreptare pe scurtu spre binecuvio- sâ petrecere cu partea femeiiâ- scâ, și v'o quâteva regule pen- tru Damele	145

J. Borlowsky Leipzig

Stabesum-ex-laden
cor

10/11/10

B

5